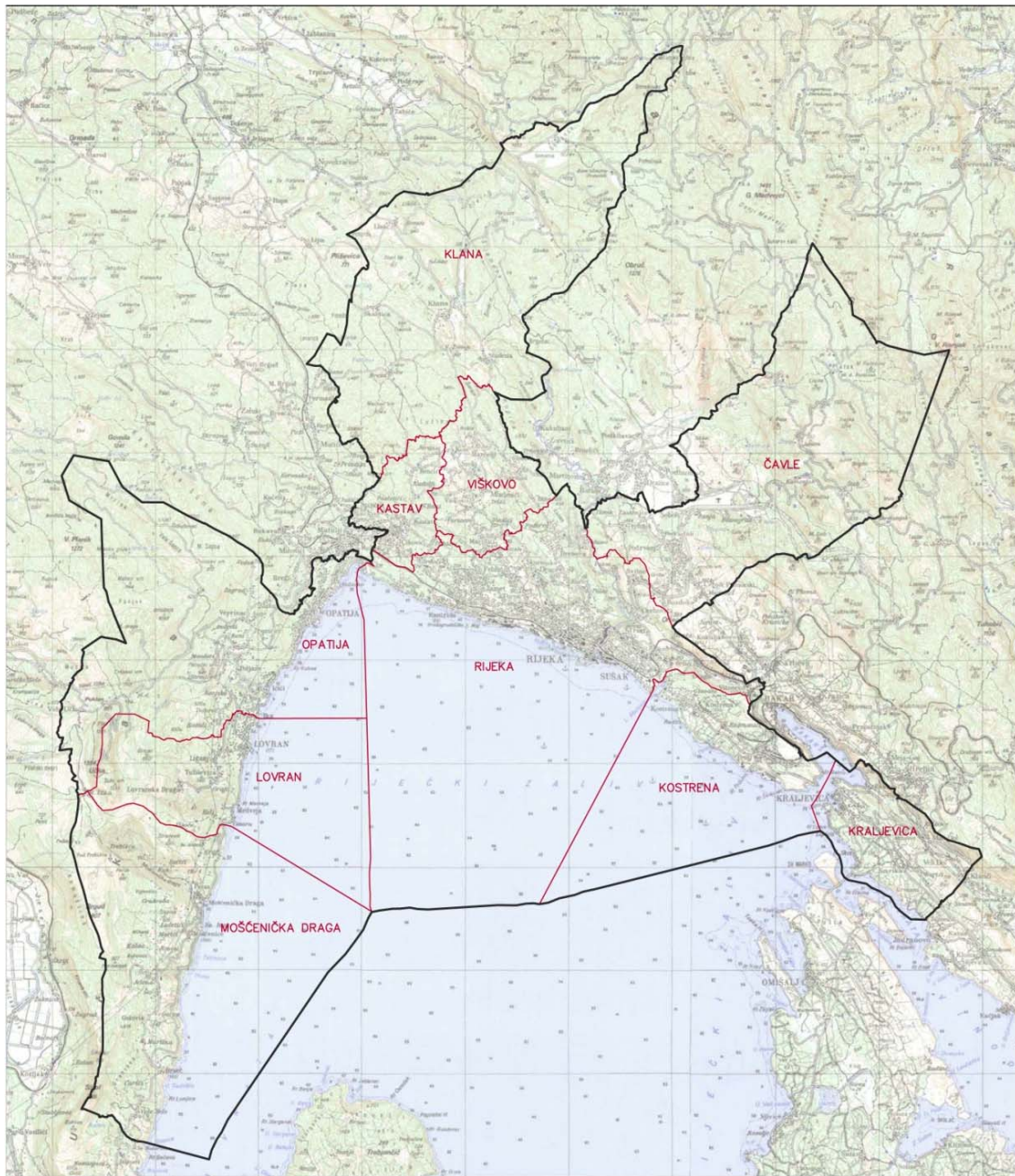

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.–2020. godine

Grad Rijeka

Grad Kastav

Grad Kraljevica

Grad Opatija

Općina Čavle

Općina Klana

Općina Kostrena

Općina Lovran

Općina Mošćenička Draga

Općina Viškovo

SADRŽAJ:

1. SAŽETAK I UVOD	4
1.1. Sažetak	4
1.2. Uvod	5
2. TERITORIJALNA POKRIVENOST	6
2.1. Teritorijalni obuhvat	6
2.2. UA Rijeka – teritorijalni kontekst	8
3. ANALIZA STANJA	11
3.1. Društvo	11
3.1.1. Demografija	11
3.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi	14
3.1.2.1. Odgoj i obrazovanje	14
3.1.2.2. Društvena i zdravstvena infrastruktura	14
3.1.2.3. Socijalna slika i usluge socijalne skrbi	15
3.2. Gospodarstvo	17
3.2.1. Opća gospodarska kretanja	17
3.2.2. Tržište rada	17
3.2.3. Poslovno okruženje	17
3.2.4. Turizam i potencijali njegova razvoja	22
3.2.4.1. Turizam na području UA Rijeka	22
3.2.4.2. Kulturna baština u funkciji razvoja turizma	24
3.3. Urbano okruženje	27
3.3.1. Kvaliteta urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima	27
3.3.1.1. Onečišćenje zraka, vode i tla	27
3.3.1.2. Podaci o zelenim površinama	28
3.3.1.3. Zaštićena područja, prirodna baština i biološka raznolikost	29
3.3.1.4. Gospodarenje otpadom	30
3.3.1.5. Mapiranje izloženosti rizicima	31
3.3.1.6. Podaci o nekadašnjim industrijskim i vojnim prostorima	32
3.3.2. Primarna infrastruktura	34
3.3.2.1. Vodovod i kanalizacija	34
3.3.2.2. Javni sustav grijanja, plin i električna energija	36
3.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost	36
3.3.3.1. Duljina, gustoća i kvaliteta cestovne mreže u UA Rijeka	37
3.3.3.2. Podaci o nesrećama i sigurnosti na cestama	37
3.3.3.3. Duljina, svojstva i kvaliteta željezničke mreže	37
3.3.3.4. Zračne luke – lokacije i količina prometa	37
3.3.3.5. Pomorske luke – lokacije i količina prometa	38
3.3.3.6. Infrastruktura za internetsku povezanost	38
3.3.4. Urbani prijevoz	39

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA	41
4.1. Opća analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji	41
4.2. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za društvo	42
4.3. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo	43
4.4. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za urbano okruženje	44
5. STRATEŠKI OKVIR	45
5.1. Vizija za UA Rijeka	45
5.2. Strateški ciljevi UA Rijeka	45
5.3. Razvojni prioriteti i mjere	50
5.3.1. Strateški cilj 1.	50
5.3.2. Strateški cilj 2.	51
5.3.3. Strateški cilj 3.	52
5.4. Povezanost strateških ciljeva s Operativnim programima u Republici Hrvatskoj	53
6. PROVEDBA STRATEGIJE	57
6.1. Financijski okvir (ITU-plan)	57
6.2. Institucionalni okvir	57
6.3. Strateški projekti	60
6.4. Praćenje provedbe Strategije	63
6.4.1. Pokazatelji učinka i pokazatelji ishoda	63
6.4.2. Izvještavanje	66
6.5. Komunikacijska strategija	66
7. PARTNERSKO VIJEĆE	67
8. HORIZONTALNA NAČELA	69
9. VREDNOVANJE STRATEGIJE	71

1. SAŽETAK I UVOD

1.1. Sažetak

Urbana aglomeracija Rijeka (u nastavku: UA Rijeka) ustrojena je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju, pri čemu je Grad Rijeka središte urbanog prostora s obzirom na to da ima preko 100.000 stanovnika. Suglasnost za pristupanje UA Rijeka, u razdoblju od ožujka do kolovoza 2015. godine, dalo je 9 predstavničkih tijela gradova i općina i to: Grad Kastav, Grad Kraljevica, Grad Opatija, Općina Čavle, Općina Klana, Općina Kostrena, Općina Lovran, Općina Mošćenička Draga i Općina Viškovo.

Strategija razvoja UA Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine (u nastavku: Strategija) temelji se na analizi postojećeg stanja koja je obuhvatila aktualne podatke o stanju u društvu, gospodarstvu i kvalitetu urbanog okruženja. Nakon analize stanja slijedi SWOT-analiza te razrada vizije UA Rijeka. U Strategiji su definirani sljedeći ciljevi: Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala, Stvaranje uvjeta za razvoj održivog gospodarstva i Održivi urbani razvoj. Uz navedene ciljeve, razrađeni su prioriteti i mjere.

Na razini UA Rijeka formirano je Partnersko vijeće, sastavljeno od 27 članova iz javnog, poduzetničkog, civilnog sektora i znanstveno-obrazovnog sektora, a koje ima značajnu ulogu u razmatranju pojedinih strateških ciljeva i njihove provedbe na razini UA Rijeka. Također, na razini UA Rijeka osnovana je i Koordinacija za izradu i provedbu Strategije sastavljena od gradonačelnika i općinskih načelnika svih gradova i općina u sastavu UA Rijeka. Sukladno novim odredbama na razini Europske unije i Republike Hrvatske o vrednovanju strateških dokumenata, na razini UA Rijeka osnovana je Upravljačka skupina za vrednovanje koja ima zadatak izvršiti vrednovanje Strategije u fazi pripreme i provedbe.

UA Rijeka je pripremila i provedbu Strategije i to putem praćenja pokazatelja ishoda i učinaka za svaki od strateških prioriteta te putem sustava izvještavanja i javnog komuniciranja.

U izradi Strategije aktivno su sudjelovali svi gradovi i općine uključene u UA Rijeka, kao i predstavnici poslovnog sektora, partnerskih institucija i udruga.

1.2. Uvod

Strategija razvoja UA Rijeka temelji se na prostorno-planskim dokumentima gradova i općina koje su u sastavu UA Rijeka. U nastavku je popis izrađenih i usvojenih strateških dokumenata, kao i informacije o početku izrade pojedinih strategija.

Gradovi i općine koji su izradili i usvojili strateške dokumente:

1. GRAD RIJEKA: Strategija razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.–2020. godine (usvojena na Gradskom vijeću 19.09.2013.)
2. GRAD OPATIJA: Strategija razvoja Grada Opatije 2014.–2020. (donesena na sjednici Gradskog vijeća Grada Opatije, održanoj dana 31.03.2015.)
3. GRAD KASTAV: Program ukupnog razvoja Grada Kastva za razdoblje 2016.–2020. godina (usvojen na sjednici Gradskog vijeća Grada Kastva, održanoj dana 25. veljače 2016.)
4. GRAD KRALJEVICA: Strategija razvoja Grada Kraljevice za razdoblje 2016.–2022. godine (donesena na sjednici Gradskog Vijeća Grada Kraljevice dana 20.12.2016.)
5. OPĆINA ČAVLE: Plan ukupnog razvoja Općine Čavle za razdoblje od 2016.–2020. (donesen na sjednici Općinskog Vijeća Općine Čavle dana 10.03.2016.)
6. OPĆINA KLANA: Strategija razvoja Općine Klana od 2015. godine do 2020. godine (donesena na sjednici Općinskog Vijeća Općine Klana održanoj dana 29.10.2015.)
7. OPĆINA KOSTRENA: Program ukupnog razvoja – Strategija razvoja 2014.–2020. (donesen na sjednici Općinskog Vijeća Općine Kostrena održanoj dana 28.03.2014.)
8. OPĆINA LOVRAN: Strategija razvoja Općine Lovran 2015.–2020. (donesena na sjednici Općinskog Vijeća Općine Lovran dana 29.09.2016.)
9. OPĆINA MOŠĆENIČKA DRAGA: Odluka o usvajanju Plana ukupnog razvoja (PUR) Općine Mošćenička Draga za razdoblje od 2015.–2020. (donesena na sjednici Općinskog Vijeća Općine Mošćenička Draga dana 03.07.2015.)
10. OPĆINA VIŠKOVO: Strateški razvojni program Općine Viškovo 2015.–2020. (donesen na sjednici Općinskog Vijeća Općine Viškovo dana 21.12.2016.)

Strategija razvoja UA Rijeka predstavlja strateški dokument višeg reda povezan sa strateškim odrednicama svih gradova i općina unutar aglomeracije, kao i s njihovom prostorno-planskom dokumentacijom. Strategija razvoja UA Rijeka usklađena je i sa Strategijom razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.–2020. godine (usvojena na sjednici Županijske skupštine 19.11.2015. godine).

Grad Rijeka je, dana 24.03.2016., izabran za *Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine*. Pritom je program *Rijeka – Luka različitosti* temeljen na temama voda, rad i migracije, a što je od strane ocjenjivačke komisije prepoznato kao poveznica s aktualnim problemima Grada Rijeke, RH i EU.

Nastavno na europsku strategiju za pametan, održiv i uključiv rast *Europa 2020* te inicijativu *Digitalna agenda za Europu*, europsko inovacijsko partnerstvo za *Pametne gradove i općine*, te nacionalnu *Strategiju razvoja širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj*, Grad Rijeka izradio je *Plan razvoja širokopojasne infrastrukture*. U sklopu dokumenta izneseni su rezultati provedenih analiza funkcionalnosti postojeće komunikacijske infrastrukture i korisničkih potencijala na području Rijeke.

2. TERITORIJALNA POKRIVENOST

2.1. Teritorijalni obuhvat

Prema Metodološkim smjernicama za izradu strategije razvoja urbanog područja (u nastavku: Smjernice) koje je izradilo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (u nastavku: MRRFEU) određeni su temeljni kriteriji za definiranje prijedloga obuhvata urbanih područja u Republici Hrvatskoj (u nastavku: RH). Smjernice se nadovezuju na metodologiju OECD-a, Eurostata i ESPONA (engl. European Spatial Planning Observation Network) u određivanju područja obuhvata urbanih područja. Grad Rijeka, kao središte UA Rijeka, obavezan je primijeniti sljedeće temeljne kriterije:

1. Postotak dnevnih migracija prema centru aglomeracije – razmatra se područje prema kriteriju udjela više od 30% dnevnih migracija prema centru urbanog područja i
2. Prostorni kontinuitet urbane aglomeracije.

Navedeni kriteriji utvrđeni su Metodologijom za definiranje obuhvata urbanih područja u Republici Hrvatskoj (u nastavku: Metodologija obuhvata), u Dodatku II. navedenih Smjernica koje je izradilo MRRFEU.

S obzirom na to da je UA Rijeka ustrojena nakon postupka savjetovanja s jedinicama lokalne samouprave (u nastavku: JLS), putem dodatnog kriterija bilo je potrebno sagledati specifičnosti cijelog područja i nastojati uključiti sve JLS-e koje imaju zajedničke interese. Sukladno prethodno navedenom, Grad Rijeka je odlučio da, uz temeljne kriterije, uključi i dodatni kriterij. Temeljem svih raspoloživih podataka i dostignute razine suradnje na širem riječkom području, Grad Rijeka je specifični kriterij definirao kao održivost prometnog i infrastrukturnih sustava. Uvođenjem dodatnog kriterija koji se odnosi na održivost prometnog i infrastrukturnih sustava, obuhvaćene su najznačajnije postojeće i planirane gospodarske zone, infrastrukturne građevine i prometna čvorišta (željeznica, autocesta, luka, zračna luka) smještene u gradovima i općinama na širem riječkom području. Poznato je kako korištenje i unaprjeđenje postojećih gospodarskih i infrastrukturnih kapaciteta predstavlja temelj osmišljavanja te izgradnje svakog daljnjeg razvoja. Također, izgradnjom novih gospodarskih zona (planiranih na lokacijama Miklavije – Općina Matulji i Škrlevo – Grad Bakar) i dijelova infrastrukturnih sustava treba postići sinergijski učinak u daljnjem razvoju.

Time su dobiveni sljedeći kriteriji obuhvata:

- Udio dnevnih migranata (zaposleni) iz okolnih JLS-a u grad središte urbanog područja >30%,
- Prostorni kontinuitet urbane aglomeracije i
- Dodatni kriterij: Održivost prometnog i infrastrukturnih sustava.

Prema navedenim kriterijima Grad Rijeka je u UA Rijeka predložio uključivanje 13 gradova i općina (prema abecednom redu): Grad Bakar, Grad Kastav, Grad Kraljevica, Grad Opatija, Općina Čavle, Općina Jelenje, Općina Klana, Općina Kostrena, Općina Lovran, Općina Matulji, Općina Mošćenička Draga, Općina Omišalj i Općina Viškovo.

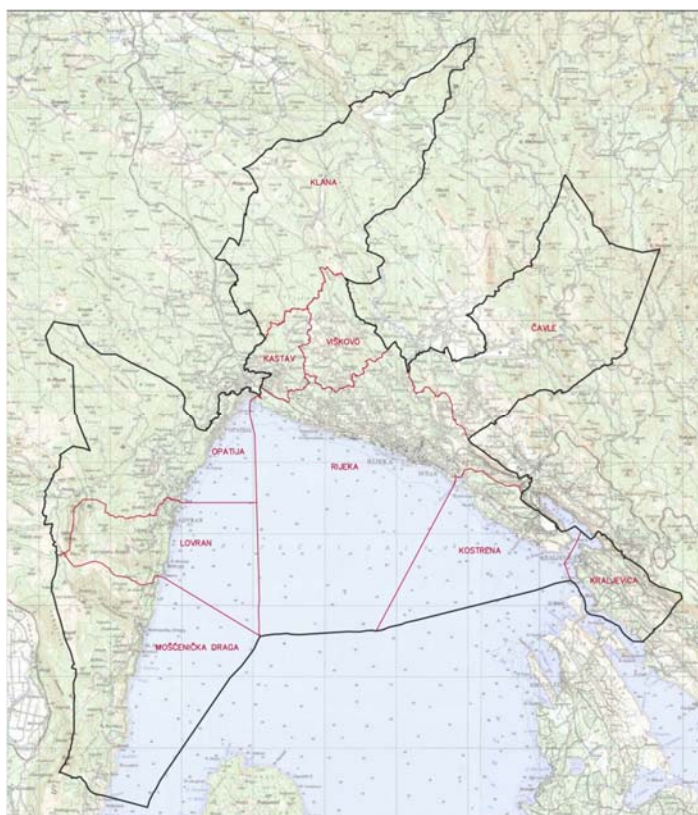
Mr. sc. Vojko Obersnel, Gradonačelnik Grada Rijeke, je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju inicirao sastanak čelnika navedenih gradova i općina. Sastanak je održan dana 19.02.2015. godine uz prisustvovanje 13 predstavnika JLS i Riječke razvojne agencije Porin. Na sastanku je zaključeno da će, vezano uz ustrojavanje UA Rijeka, svi gradovi i općine pribaviti prethodno mišljenje svojih predstavničkih tijela.

Temeljem provedenog savjetovanja Grada Rijeke s gradovima i općinama o priključivanju u UA Rijeka, dobiven je konačni prijedlog prostornog obuhvata UA Rijeka. O pristupanju UA Rijeka raspravljala su predstavnička tijela svih gradova i općina. Grad Rijeka, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju, prikupio je suglasnosti gradova i općina za pristupanje u UA Rijeka.

Sukladno odlukama predstavničkih tijela, ulazak u sastav UA Rijeka je prihvatilo 10 gradova i općina, i to: Grad Rijeka – središte UA Rijeka, Grad Kastav, Grad Kraljevica, Grad Opatija, Općina Čavle, Općina Klana, Općina Kostrena, Općina Lovran, Općina Mošćenička Draga i Općina

Viškovo. Sukladno suglasnostima predstavničkih tijela gradova i općina, Grad Rijeka je predložio MRRFEU teritorijalni obuhvat UA Rijeka kao što prikazuje slika 1.

Slika 1. Teritorijalni obuhvat UA Rijeka

Izvor: Grad Rijeka

U sljedećoj tablici prikazuju se osnovni pokazatelji o gradovima i općinama koji su prihvatili pristupanje UA Rijeka.

Tablica 1. Podaci o gradovima i općinama – teritorijalni obuhvat UA Rijeka

Grad/Općina	Stanovnika (2011.)	Površina (km ²)	Temeljni kriterij	Dodatni kriterij
			Dnevni migranti (zaposleni) > 30%	Održivost prometnog i infrastrukturnih sustava*
Grad Rijeka – središte UA	128.624	44		
Grad Kastav	10.440	11	52,51%	JGP
Grad Kraljevica	4.618	18	30,64%	JGP
Grad Opatija	11.659	66	26,88%	JGP
Općina Čavle	7.220	85	49,84%	A1, JGP
Općina Klana	1.975	94	38,84%	JGP
Općina Kostrena	4.180	12	50,80%	B1, JGP
Općina Lovran	4.101	21	19,25%	JGP
Općina Mošćenička Draga	1.535	45	14,26%	JGP
Općina Viškovo	14.445	19	55,70%	B2, JGP
UKUPNO	188.797	414		

Izvor: MRRFEU, <http://www.dzs.hr> i <http://www.pgz.hr>

* Napomene: A1 – postojeća kapitalna infrastruktura, A2 – planirana kapitalna infrastruktura, B1 – postojeća radna i servisna zona regionalnog značaja, B2 – planirana radna i servisna zona regionalnog značaja, JGP – javni gradski prijevoz

Treba zaključiti kako je Grad Rijeka pozvao 13 gradova i općina da pristupe UA Rijeka, od kojih je 9 predstavničkih tijela (ne računajući Grad Rijeku kao središte aglomeracije) prihvatilo prijedlog i dostavilo svoju suglasnost.

Grad Rijeka je dopisom od 14.07.2015. podnio konačni prijedlog obuhvata UA Rijeka. Prema navedenom prijedlogu UA Rijeka obuhvaćala bi Grad Rijeku, Grad Kastav, Grad Kraljevicu, Grad Opatiju, Općinu Čavle, Općinu Kostrena, Općinu Lovran, Općinu Mošćenička Draga i Općinu Viškovo. Uz prijedlog Grada Rijeke dostavljene su suglasnosti za ulazak u sastav UA Rijeka naprijed navedenih gradova i općina te negativne odluke za pristupanje UA Rijeka od Grada Bakra, Općine Omišalj, Općine Matulji, Općine Jelenje i Općine Klana. Dopisom od 24.08.2015. Grad Rijeka je podnio dopunu konačnog prijedloga obuhvata UA Rijeka. U navedenoj dopuni predlaže se da i Općina Klana uđe u sastav UA Rijeka te prilaže odluku općinskog vijeća o pristupanju aglomeraciji.

Dana 21.09.2015. godine Ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije donio je odluku o ustrojavanju Urbane aglomeracije Rijeka. Navedene odluka donesena je uz prethodnu suglasnost Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja. Treba naglasiti da je UA Rijeka prva ustrojena urbana aglomeracija u Republici Hrvatskoj.

2.2. UA Rijeka – teritorijalni kontekst

UA Rijeka obuhvaća površinu od 414 km² i 188.797 stanovnika, a u upravnom smislu UA Rijeka čini 10 JLS-a i to 4 grada (Rijeka-središte aglomeracije, Opatija, Kastav i Kraljevica) i 6 općina (Viškovo, Čavle, Kostrena, Lovran, Klana i Mošćenička Draga). Područje UA Rijeka predstavlja integralni dio Primorsko-goranske županije (u nastavku: PGŽ). Iako područje UA Rijeka zauzima samo 11,5% kopnene površine Županije, na njemu živi čak 64% ukupnog stanovništva PGŽ-a, najveći dio njih u Gradu Rijeci (128.624 stanovnika). UA Rijeka predstavlja kontinuirano izgrađeno urbano područje s prepoznatljivim prirodnim i antropogeno-morfološkim osobinama. Iako dominantno smješten rubom riječkog zaljeva, riječ je o prostoru visokorazvijenih urbanih funkcija koje zadovoljavaju potrebe stanovnika bitno šireg sjevernojadranskog regionalnog prostora. Posebnost aglomeracije ne ogleda se samo u koncentraciji najznačajnijih upravnih, javnih i društvenih funkcija, već i prometnih pravaca. Naime, radi se o smještaju na TEN-T, odnosno Vb EU-koridoru, koji se odnosi na cestovno-željezničku prometnu poveznicu Jadrana i Srednje Europe. Navedeni prometni europski koridor započinje, odnosno završava u riječkoj luci i pratećem logističkom potencijalu koji otvara komparativne prednosti i za ostale gospodarske djelatnosti. Posebno je značajan i turistički sektor na razini UA Rijeka, a primjerice Opatijska rivijera na razini RH-a sudjeluje s oko 2% ukupnog turističkog prometa.

Nastavno na dugu i bogatu povijest, posebno je dinamičan bio društveno-ekonomski razvoj u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. U razdoblju druge polovice 20. stoljeća područje UA Rijeka bilo je organizirano unutar dvije velike upravne cjeline (Općina Rijeka i Općina Opatija). Zanimljivo je da su se koordinirano odvijale aktivnosti prostornog planiranja, pa je tako 1957. godine bio izrađen *Kvarnerski regionalni plan*. Nadalje, 1972. godine *Koordinacioni regionalni prostorni plan Gornjeg Jadrana* izrađen je pod okriljem Ujedinjenih naroda. Međutim, za zajedničko planiranje prostora, posebnu ulogu imao je *Zajednički prostorni plan Općine Opatija, Rijeke i Crikvenica*, koji je donesen 1984. godine, a na podlozi navedenog plana izrađeni su i 1986. godine doneseni planovi navedenih općina. U navedenim dokumentima mogu se prepoznati dva temeljna razvojna pravca. Naime, gospodarski razvoj područja današnje UA Rijeka sagledan je kao komplementarni odnos područja Rijeke (luka, promet, industrija) s turističkim razvojem Opatije i Crikvenice. Pritom su planirani sljedeći projekti: zračna luka na otoku Krku, autoceste Rijeka-Zagreb i Rijeka-Trst, lokacija nove teretne luke na otoku Krku, centralne gospodarske zone na platou poviše Bakarskog zaljeva. Od navedenih projekata nije realizirana autocesta Rijeka-Trst i luka na otoku Krku, ali su ti projekti i danas aktualni.

S druge strane, utvrđeni su razvojni pravci od lokalnog značaja u funkciji stanovanja (Kastav, Viškovo, Čavle i Kostrena), gospodarstva (Kostrena, Kraljevica i Matulji), turizma (Kraljevica i

Omišalj) te sporta i rekreacije (Grobničko polje, Platak, Rijeka). Postupnom izgradnjom nastali su vrlo složeni sustavi komunalne i prometne infrastrukture, javnog prijevoza i zbrinjavanja otpada.

Također, treba naglasiti i prepoznavanje kulturne baštine i vrijednih dijelova prirode uz utvrđivanje mjera njihove zaštite i očuvanja. Treba naglasiti da je na listu nematerijalne baštine UNESCO-a upisan godišnji pokladni ophod zvončara s područja Kastavštine koji je drevni običaj vezan upravo za područje UA Rijeka (od Grobnišćine preko Rijeke i Kastavštine do matuljskoga područja s naseljima na obroncima Učke). Također, na tu listu nematerijalne baštine upisano je i dvoglasje istarske ljestvice, a radi se o načinu pjevanja i sustavu glazbenih intervala karakterističnih za šire područje Istre, Kvarnera i otoka. Navedenu istarsku ljestvicu obradio je glazbeni bard Ivan Matetić-Ronjgov koji je rođen u zaseoku Ronjgi – Općina Viškovo.

Kao posebno bogatstvo kulturne baštine valja istaknuti znamenitu i prepoznatljivu glagoljsku baštinu zasvjedočenu i očuvanu duž cijeloga područja UA Rijeka u kamenim i/ili pisanim (rukopisnim i tiskanim) spomenicima, pisanim glagoljicom – najstarijim slavenskim pismom, u staroslavenskom bogoslužju te u glagoljaškom pjevanju (koje je na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara RH od 2008.). Treba napomenu da je od 2014. umijeće čitanja, pisanja i tiskanja glagoljice ima svojstva nematerijalne kulturne baštine RH te je kao zaštićeno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH. Uz to kao snažnu poveznicu cijeloga prostora UA Rijeka valja izdvojiti i čakavštinu, koja se kao jedno od triju narječja hrvatskoga jezika očuvala i rabi na tome području, i to u najvećoj mjeri u dvama svojim dijalektima – sjevernočakavskom ekavskom (riječko područje, govori na području Kastva, Opatije, Viškova, Kostrene, Matulja, Lovrana i Mošćeničke Drage) i ikavsko-ekavskom (grobnički i kraljevički govori; neki rubni govori na Opatijskom krasu), a na području Klane i ikavskom. Pritom valja istaknuti da je grobnička čakavština kao zaštićeno kulturno dobro na listi nematerijalnih kulturnih dobara RH (od 2011.). Na području koje obuhvaća UA Rijeka čakavština njeguje na svim stupnjevima obrazovanja i među svim dobnim skupinama stanovništva, u djelatnosti više udruga i ustanova u znanosti i kulturi te književnoj djelatnosti niza čakavskih pisaca. Čakavština se i znanstveno proučava napose radom dijalektologinja iz tzv. riječke čakavološke škole (Filozofski fakultet u Rijeci), ali i drugih.

U RH je 1993. godine je provedena reforma upravnog i teritorijalnog ustroja. Uz županije, kao jedinice područne/regionalne uprave, reformom su preoblikovana i područja dotadašnjih općina. Rezultat navedene reforme je razvijanje većeg broja gradova i općina. Posebno je to značajno sa stanovišta gospodarskog razvoja jer je putem razvoja gospodarskih zona podržavan razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Također, na lokalnoj razini osiguravani su prihodi za podizanje društvenog standarda, uređenje javnih površina i prometnica, lokalnih turističkih programa i drugo. Može se ustvrditi kako je tijekom dosadašnjeg razvoja dostignut visok stupanj razvoja gradova i općina što je temelj za novu razvojnu fazu u okviru UA Rijeka.

Ustrojavanje UA Rijeka temelji se na dugogodišnjoj suradnji Grada Rijeke sa susjednim gradovima i općinama.

Treba istaknuti da je Grad Rijeka sa susjednim JLS-ima stvorio partnerstva putem suvlasništva nad komunalnim društvima (u nastavku: KD), pružanjem pojedinih komunalnih usluga (opskrba vodom, javni prijevoz), te na zajedničkim prometnim i infrastrukturnim projektima. Iduće tablice i slike prikazuju postojeću suradnju, kao i planove razvoja u pogledu prometnog i infrastrukturnih sustava.

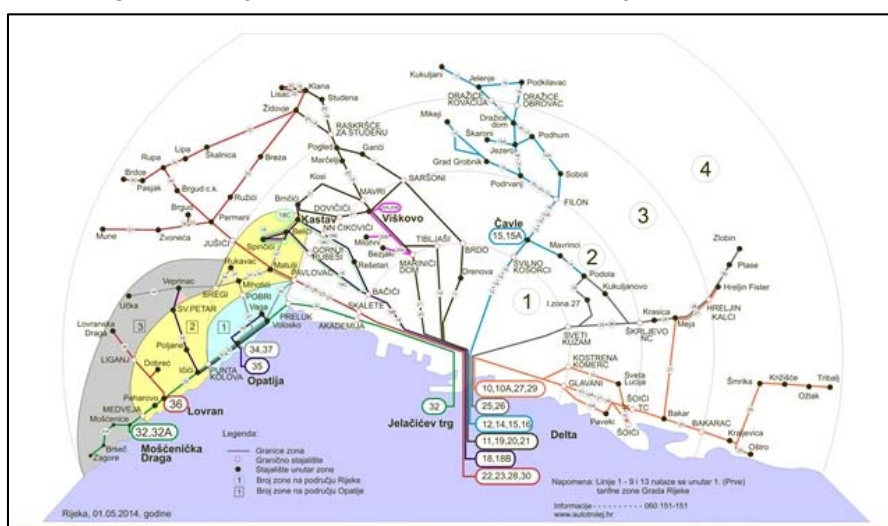
Tablica 2. Vlasnička struktura komunalnih društava

	KD Vodovod i kanalizacija, d.o.o.	KD Autotrolej, d.o.o.	KD Čistoća, d.o.o.
Grad Rijeka	82,60%	83,44%	81,23%
Grad Bakar	4,50%	2,75%	4,08%
Grad Kastav	2,10%	1,68%	2,74%
Grad Kraljevica	1,55%	0,84%	2,50%
Općina Čavle	1,73%	3,27%	2,30%
Općina Jelenje	0,97%	1,80%	1,93%
Općina Klana	0,67%	1,28%	0,53%
Općina Kostrena	4,01%	2,67%	2,20%
Općina Viškovo	1,87%	2,27%	2,49%

Izvor: www.kdvik-rijeka.hr, www.autotrolej.hr, www.cistoca-ri.hr

Javni prijevoz jedan je od najvažnijih komunalnih sustava koji ukazuje na visoki stupanj integriranosti urbanog područja.

Slika 2. Javni gradski prijevoz – mreža autobusnih linija s tarifnim zonama

Izvor: www.autotrolej.hr

Mreža javnog prijevoza koju održava KD *Autotrolej* posebno je značajna jer povezuje Grad Rijeku s područjima gradova i općina u poluprstenu od Mošćeničke Drage do Kraljevice (slika 2), iz čega se jasno iščitava i međusobna komunikacijska usmjerenost i prometna potreba. Sličnu razinu integriranosti komunalnih usluga pokazuje i glavni plan proširenja vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava, kojim je obuhvaćeno šire urbano područje Rijeke.

U sklopu razvoja Riječkog prometnog čvora, posebnu važnost ima rekonstrukcija željezničkog sustava. Dogradnjom drugog kolosijeka bit će stvoreni preduvjeti i za uspostavu sustava javne gradske i prigradske željeznice na potezu od Škrljeva (na području Općine Bakra) do Permana (na području Općine Matulji). Za projekt uvođenja sustava javne gradske i prigradske željeznice je, u okviru nedavno dovršene predstudije, utvrđen točan razmještaj stajališta.

Prethodno navedeno upućuje na postojeći stupanj integriranosti područja unutar UA Rijeka.

3. ANALIZA STANJA

3.1. Društvo

3.1.1. Demografija

Opće kretanje stanovništva prikazuje se podacima o spolu i dobnim skupinama. Podaci o demografskim kretanjima temelje se na Popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj iz 2011. godine dostupnom putem Državnog zavoda za statistiku. Na području UA Rijeka živi 186.822 stanovnika. Najveći broj stanovnika ima Grad Rijeka (128.624 stanovnika). Općina Viškovo je sa 14.445 stanovnika druga po brojnosti, nakon čega slijede Grad Opatija s 11.659 stanovnika, Grad Kastav s 10.440 stanovnika i Općina Čavle sa 7.220 stanovnika. Više od 4.000 stanovnika imaju Grad Kraljevica (4.618), Općina Kostrena (4.180) i Općina Lovran (4.101). Najmanje stanovnika imaju Općina Mošćenička Draga (1.535) i Općina Klana (1.975). U **spolnoj strukturi** stanovništva prevladavaju žene i to u svim gradovima i općinama osim u Općini Mošćenička Draga gdje je broj muškaraca i žena gotovo izjednačen (767 muškaraca i 768 žena). Treba napomenuti da u Gradu Rijeci postoji značajna razlika između broja muškaraca i žena (6.722 žena više od muškaraca), a u Gradu Opatiji je 897 žena više nego muškaraca. U ostalim gradovima i općinama postoji 100-200 žena više nego što je muškaraca.

Prema dostupnim podacima o **dobnim skupinama**, u odnosu na ukupan broj stanovnika UA Rijeka, dominira dobna skupina od 30-49 godina (28%) i dobna skupina od 50-64 godine (23,9%). Treba posebno istaći da mladi 15-29 godina) čine 17,2% stanovnika UA Rijeka, a djeca do 14 godina predstavljaju 12,3% stanovništva. Posebno treba istaknuti udio stanovnika treće životne dobi, u koje spadaju stanovnici stariji od 65 godina, kojih na području UA Rijeka ima 18,6%. Iz navedenog treba zaključiti da je na području UA Rijeka značajan udio stanovnika treće životne dobi, pri čemu ih je najviše u Gradu Rijeci, Gradu Opatiji i Općini Čavle. Udio stanovnika treće životne dobi, prema Eurostatu, u 2011. godini na razini EU (za 27 država članica) iznosio je 17,6%. Na razini RH je iste godine udio stanovnika treće životne dobi iznosio 17,7% u odnosu na ukupan broj stanovnika. Iz navedenog proizlazi da je stanovnicima UA Rijeka koji su u trećoj životnoj dobi potrebno osigurati kvalitetne programe u cilju socijalnog uključivanja. Ako promatramo **žene u fertilnoj dobi** što statistički podrazumijeva žene u dobi od 15 do 49 godina, na području UA Rijeka žene u fertilnoj dobi čine 28,1% (52.446) stanovništva.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na temelju Popisa stanovništva iz 2011. godine, mogu se pratiti podaci za **radno sposobno stanovništvo** u koje spadaju stanovnici od 15 do 64 godina života. Najviše radno sposobnih stanovnika ima u Gradu Rijeci (88.271) i u Općini Viškovo (10.455). Također, više od 7.000 radno sposobnih stanovnika imaju Grad Opatija (7.752) i Grad Kraljevica (7.419). Općina Čavle ima 5.127 radno sposobnog stanovništva, Grad Kraljevica 3.232 i Općina Kostrena 2.944. Općina Mošćenička Draga ima najmanje radno sposobnog stanovništva čiji broj iznosi 1.040, a slično je i u Općini Klana (1.326).

Prosječna starost stanovništva na području UA Rijeka je oko 40 godina. Podaci dostupni za Grad Rijeku i Grad Kastav pokazuju da postoje određene oscilacije. Tako je prosječna starost stanovništva u Rijeci 44,5 godina, a u Općini Viškovo 37,9 godina. Ukoliko se navedeni podaci usporede s prosječnom starosti stanovništva u Republici Hrvatskoj (u nastavku: RH) i u PGŽ-u vidljivo je da je prosječna starost stanovništva 40 i više godina. Naime, prosječna starost stanovništva za RH je 41,7 godina, a za PGŽ je 43,9 godina. U usporedbi s podacima Eurostata, prosječna starost stanovništva u RH je u razini podataka za Italiju, a prosječna starost stanovništva u PGŽ-u je na razini Njemačke. Prema Eurostat-ovim podacima za 2013. godinu, u EU (za 28 država članica) je prosječna starost stanovnika 43 godine. U zemljama koje nisu članice EU, prema istom izvoru, prosječna starost stanovnika iznosi 35 godina. Iz navedenih podataka moguće je zaključiti da je prosječna životna dob stanovnika na području UA Rijeka niža nego što je to u PGŽ, RH i EU. U prilog tome idu i daljnji podaci o demografskim kretanjima na području UA Rijeka. Podaci o kretanjima povezanim sa **starenjem stanovništva** predstavljaju značajnu informaciju o demografskoj situaciji. Prema podacima Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo PGŽ-a, mogu se pratiti demografski pokazatelji na području UA Rijeka. Za 2013. godinu

iskazani su podaci o natalitetu (s posebnim naglaskom na broj živorođene djece), broj umrlih, prirodni priraštaj i vitalni indeks.

Natalitet predstavlja broj rođene djece na određenom području u određenom razdoblju, odnosno broj živorođene djece na 1.000 stanovnika u jednoj godini (podaci se odnose na 2013. godinu). Stopa nataliteta prikazuje broj živorođene djece u odnosu na ukupni broj stanovnika (dobiveni rezultat množi se s tisuću), a stope se iskazuju u promilima. Najveći natalitet, iznad 10‰, imaju Općina Viškovo, Općina Mošćenička Draga i Općina Čavle. Također, Općina Lovran s 9,75‰ i Grad Kastav s 9,2‰ približavaju se prvoj skupini. Grad Rijeka, Grad Kraljevica i Općina Kostrena imaju stope nataliteta od 7,18 do 8,09‰. Najmanju stopu nataliteta od 5,49‰ ima Grad Opatija, a slična situacija je i u Općini Klana (5,57‰). Prema Eurostatu, stopa nataliteta u 2013. godini iznosila je 10‰ na razini EU (za 28 država članica), a isto toliko i za RH.

Promatrajući podatke o **broju umrlih** tijekom 2013. godine vidimo da je najveći broj umrlih u Gradu Rijeci (1.530) i Gradu Opatiji (142). Također, iste godine najmanje umrlih stanovnika zabilježila je Općina Klana (21) te Općina Mošćenička Draga (30) i Grad Kraljevica (41).

Prirodni priraštaj je podatak koji iskazuje razliku između stope nataliteta i stope mortaliteta. Najveći prirodni priraštaj ima Općina Viškovo (7,55‰). Također, Grad Kastav ima izvrsne demografske podatke (pozitivni prirodni priraštaj od 2,01‰). Najmanji prirodni priraštaj ima Općina Mošćenička Draga (-7,82‰). Isti problem uočava se i u Gradu Rijeci, Općini Lovran, Općini Klana i Općini Kostrena gdje se bilježi negativni prirodni priraštaj. Prema Državnom zavodu za statistiku, stopa prirodnog priraštaja u 2013. bila je u Republici Hrvatskoj negativna i iznosila je -2,5 (-10.447 osoba). Negativno prirodno kretanje u RH pokazuje i vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih), koji je iznosio 79,3. U 2013. u svim županijama i Gradu Zagrebu bio je negativan prirodni priraštaj.

Vitalni indeks prikazuje broj živorođene djece u usporedbi s brojem umrlih (vitalni indeks se iskazuje u postocima). Najveći vitalni indeks ima Općina Viškovo (243%). Također, Grad Kastav ima visoki vitalni indeks od 128%, a slijede ih Općina Čavle (91%) i Grad Kraljevica (90%). Najmanji vitalni indeks imaju Grad Opatija (45%) i Općina Klana (52%). Grad Rijeka (68%), Općina Mošćenička Draga (60%), Općina Lovran (69%) i Općina Kostrena (58%) imaju vitalne indekse od 58% i više. Ukoliko usporedimo navedene podatke za 2013. godinu s PGŽ-om, vidljivo je da je u PGŽ-u natalitet 8,14‰, prirodni priraštaj je negativan (-3,13‰) i vitalni indeks iznosi 72%.

Očekivani životni vijek, vezano na dan života, najbolji je pokazatelj uvjeta života na određenom području. Prema Eurostatu, očekivano trajanje života na dan rođenja tijekom 2013. godine u RH iznosilo je 81,0 godina za žene, a 74,5 godina za muškarce. Prema podacima Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo PGŽ, očekivano trajanje života na dan rođenja za 2014. godinu u Gradu Rijeci je 82 godine, a u PGŽ-u je 82,3 godine. Očekivano trajanje života na dan rođenja tijekom 2013. godine u EU, prema Eurostatu, iznosilo je 83,3 godina za žene, a 77,8 godina za muškarce.

Migracijska kretanja se izražavaju migracijskim saldonom (u apsolutnom iznosu i postotku). Podaci o migracijskim kretanjima preuzeti su iz članka autora Lajić i Klempić Bogadi *Migracijska komponenta u suvremenome demografskom razvoju Rijeke i priobalja Primorsko-goranske županije* objavljenom u časopisu Migracijske i etničke teme (28, 2012). Migracijski saldo je razlika koju su autori članka izračunali uspoređujući broj stanovnika prema popisu iz 2011. godine s brojem stanovnika prema popisu stanovnika iz 2001. godine. Stoga treba napomenuti da navedeni podaci nisu iz statističkih izvora, ali su ovdje prikazani zbog značaja za ovu temu. Prema navedenom članku, najveći migracijski saldo ima Općina Viškovo (4.836). Također, iznimno visok migracijski saldo ima i Grad Kastav (1.339), a prema podacima Grada Kastva dominiraju doseljeni stanovnici s područja RH (7.119) od toga iz PGŽ-a 6.320, a iz drugih županija 796 i iz inozemstva 874. Pozitivan migracijski saldo, koji govori o useljavanju stanovnika, bilježe Općina Čavle, Općina Lovran, Općina Kostrena, Općina Klana i Grad Kraljevica. Negativan migracijski saldo bilježe Grad Rijeka (-6,9%), Grad Opatija (-2,0%) i Općina Mošćenička Draga (-0,2%). Pritom posebno treba uzeti u razmatranje najveći negativni migracijski saldo Grada Rijeke. Podaci o migracijama govore da je u razdoblju 2001.–2011.

godine 33.328 ljudi odselilo iz Rijeke, a 21.533 se doselilo u Rijeku. Od ukupnog broja ljudi koji su se odselili, 22.138 (66,4%) odselilo je u druge općine i gradove unutar PGŽ-a dok ih se u Rijeku doselilo 10.301. Od onih koji su otišli u druge županije (9.054) najviše ih je otišlo u Zagreb, dok ih je u Rijeku došlo 7.917. Iz inozemstva je više ljudi doselilo u Rijeku (3.315), nego što ih je otišlo živjeti u inozemstvo (2.136).

Prema podacima iz *Strategije razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.-2020. godine*, iz Grada Rijeke je u susjedne gradove Bakar i Kastav i općine Čavle, Kostrena, Matulji i Viškovo **odselilo** više od 14.000 ljudi, a iz njih je u Grad Rijeku **doselilo** oko 6.000 ljudi. Zanimljiv je podatak da su upravo ovi gradovi i općine ostvarili najveći porast broja stanovnika ako se usporede popisi iz 2001. i 2011. godine. U razdoblju 2005.-2010. godine ukupno je iz Rijeke u susjedne gradove i općine odselilo 8.055 ljudi, a iz njih je u Rijeku doselilo 3.349 ljudi. Najviše je ljudi odselilo u Općinu Viškovo, 20% od ukupnog broja ljudi koji su odselili iz Grada Rijeke, a Općina Viškovo prema zadnjem popisu bilježi i najveći porast broja stanovnika (5.588). Povećano odseljavanje preklapa se s godinama u kojima je zabilježen rast plasmana stambenih kredita i snažan rast graditeljstva. Primjerice, u razdoblju 2004.-2007. godine u Gradu Rijeci je izgrađeno 1.450, u Općini Viškovu 1.418, a u Gradu Kastvu 449 stanova. U razdoblju 2008.-2011. u Gradu Rijeci je izgrađeno 1.007 stanova, u Općini Viškovu 1.244 stana, a u Gradu Kastvu 268 stanova. Cijene za četvorni metar stana u tim su gradovima i općinama bile u pravilu niže od onih u Gradu Rijeci. Više cijene za četvorni metar stana u Rijeci pritom nisu rezultat gradske politike, već izraz tržišnih odnosa u kojima je potražnja za stanovima na području grada stalno veća od ponude. Kada se govori o strukturi stanovnika koji su se odselili iz Grada Rijeke, to su najvećim dijelom ljudi u dobi od 24 do 35 godina, podjednaki broj muškaraca i žena te djece, što upućuje na to da su se selili zbog rješavanja stambenog pitanja. Dakako, uzimajući u obzir administrativnu podjelu, riječ je o udaljenostima koje se automobilom mogu prijeći za 10-15 minuta, a treba istaknuti da je okolica Rijeke dobro pokrivena javnim prijevozom, što također olakšava dnevne migracije. Jednako tako, moramo biti svjesni toga da se većina stanovnika i dalje koristi ukupnom komunalnom, sportskom, obrazovnom, zdravstvenom i kulturnom infrastrukturu Grada Rijeke. Stoga, iako je Grad Rijeka smanjio broj stanovnika, broj korisnika svih javnih objekata koji čine gradsku infrastrukturu, prema svim podacima nije smanjen, već je povećan. Ovaj trend može se vidjeti i na nekim drugim područjima duž hrvatske obale, primjerice na dubrovačkom području evidentno je preseljavanje mladih ljudi iz Grada Dubrovnika na područje Općine Župa Dubrovačka.

Za usporedbu tijekom 2013. godine u EU (za 28 država članica) se uselilo 3,4 milijuna stanovnika, od kojih je njih 1,7 milijuna doselilo iz država koje nisu članice EU. U istom razdoblju, iz EU se iselilo 2,8 milijuna stanovnika, što govori o pozitivnom migracijskom saldu u EU. Proces migracija iz Srednjeg istoka u EU, također govori u prilog pozitivnom migracijskom saldu.

Prostorna distribucija stanovništva pokazuje raspored stanovništva na prostoru UA Rijeka. Na području UA Rijeka živi 186.822 stanovnika na 320 km² što čini prosječnu gustoću stanovnika od 583,8 stanovnika na km² (u nastavku: st/km²). Za usporedbu, prosječna gustoća stanovnika u PGŽ-u iznosi 83 st/km², u RH je 75,7 st/km², a u EU (za 28 država članica) 116 st/km². U UA Rijeka najveću prosječnu gustoću stanovništva ima Grad Rijeka s 2.923 st/km², potom slijedi Grad Kastav s 949 st/km², a najmanja gustoća je u Općini Klana 21 st/km². No, vidljiva je i velika razlika u prostornoj distribuciji stanovništva po naseljima što se posebno ističe u Gradu Kraljevici i Gradu Opatiji. Naselja, odnosno mjesni odbori (u nastavku: MO), s najvećim brojem stanovnika su u Rijeci (MO Sveti Nikola ima 9.249 stanovnika i MO Zamet s 9.152 stanovnika), a naselje s najmanjim brojem stanovnika je Mala Učka (Grad Opatija) s 1 stanovnikom. Iz navedenog se može uočiti da je nejednaka prostorna distribucija stanovnika.

Treba istaknuti da se UA Rijeka ističe kao multietnički i multikulturalni prostor koji svojom tradicijom, kulturom i aktivnim sudjelovanjem obogaćuju **nacionalne manjine**. Pripadnici nacionalnih manjina čine približno od 5% do 14% stanovništva u gradovima i općinama. Nacionalne manjine su dobro uključene u lokalnu zajednicu i aktivno pridonose razvoju svih gradova i općina.

Demografski podaci pokazuju specifičnosti UA Rijeka. Izneseni podaci o očekivanom trajanju života na dan rođenja, na razini PGŽ-a, svjedoče o kvaliteti života na širem području, za koji je značajna zdravstvena i socijalna infrastruktura i prateće usluge. S druge strane, treba naglasiti da je specifičnost UA Rijeka u izrazitoj neravnomjernosti s obzirom na prostorni raspored stanovništva. Područje Grada Rijeka bilježi jednu od najvećih gustoća naseljenosti u EU, istodobno su određena područja aglomeracije iznimno slabo naseljena. Također, treba naglasiti da su demografski podaci nepovoljni u priobalju dok gradovi i općine u njihovom zaleđu iskazuju znatno povoljniju demografsku sliku što je povezano s prostorom za privatnu stanogradnju. Treba istaknuti i činjenicu da zbog dobre cestovne i autobusne povezanosti, veliki broj ljudi i dalje koristi sve usluge središta urbanih područja – od društvene, zdravstvene i obrazovne infrastrukture. Stoga središta urbanih područja, u ovom slučaju Grad Rijeka i dalje trebaju jačati cjelokupnu infrastrukturu na svom području koju dnevno koriste ne samo stanovnici s područja grada, nego i iz okolnih gradova i općina.

3.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

3.1.2.1. Odgoj i obrazovanje

Podaci o **obrazovnoj infrastrukturi** odnose se na postojeću infrastrukturu na svim razinama obrazovanja. Treba naglasiti da je na području UA Rijeka razvijen sustav dječjih vrtića, a osnivači ustanova su gradovi i općine te privatni sektor. U Gradu Rijeci ustanova Dječji vrtić Rijeka ima u svom sastavu 5 centara predškolskog odgoja unutar kojih je 31 podcentar s preko 3.300 upisane djece. U privatnim vrtićima u Gradu Rijeci upisano je 370 djece. Dječji vrtić Opatija ima kapacitet za 400 djece koja su raspoređena u 21 odgojnu skupinu u 5 objekata na području Opatije, Lovrana, Voloskog, Ičića i Veprinca. U svim gradovima i općinama postoje osnovne škole, od čega se 24 osnovne škole nalaze u Gradu Rijeci. U svim osnovnim školama, uz osnovni program, provode se i dodatne aktivnosti koje sufinanciraju gradovi i općine. Srednje škole su uglavnom koncentrirane u Gradu Rijeci (21 srednja škola s preko 6.800 učenika), a u Gradu Opatiji djeluju 4 srednje škole.

Poseban značaj ima Sveučilište u Rijeci koje ima preko 16.000 studenata od čega više od polovice s prebivalištem izvan PGŽ-a. Sveučilište u Rijeci u svom sastavu ima: 1 akademiju, 4 sveučilišna odjela i 9 fakulteta sa 137 studijskih programa (I., II. i III. razine). Na rang listi svjetskih sveučilišta (Webometrics 01/2011) Sveučilište u Rijeci zauzima 1.488 mjesto. Treba navesti da u Iki (Grad Opatija) djeluje Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, koji je sastavnica Sveučilišta u Rijeci (oko 2.500 studenata). Također, u Rijeci je sjedište i Veleučilišta s preko 2.700 studenata u 4 odjela koji su smješteni u tri županije (PGŽ-e, Istarska i Lično-senjska). Uz navedene visokoškolske institucije, u Rijeci djeluje Visoka poslovna škola PAR koja je jedina privatna visokoškolska institucija na riječkom području (125 studenata). U Gradu Rijeci djeluje i Narodno učilište – ustanova za obrazovanje i kulturu u Rijeci s preko 1.700 polaznika, a koja ima značajnu ulogu u programima cjeloživotnog obrazovanja.

Prema **podacima o obrazovanju**, vidljivo je da je sustav odgoja i obrazovanja na svim razinama izuzetno razvijen na području UA Rijeka. S druge strane, vidljiva je koncentracija srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova u Gradu Rijeci i Gradu Opatiji.

3.1.2.2. Društvena i zdravstvena infrastruktura

Podaci o **društvenoj infrastrukturi** pokazuju da gradovi i općine na području UA Rijeka imaju u svom vlasništvu značajnu imovinu. Posebno se ističu objekti u kojima se obavljaju djelatnosti odgoja i obrazovanja, kulture, te sporta i rekreacije. Grad Rijeka, Grad Opatija i Općina Lovran koriste sredstva društveno poticajne stanogradnje (POS), a temeljem modela POS-a izgradili su nove stambene kapacitete.

Vezano uz **zdravstvenu infrastrukturu**, posebno se ističe Klinički bolnički centar Rijeka (KBC), koji je državna ustanova, a obavlja djelatnost na tri lokaliteta (Rijeka, Sušak i Kantrida). Sa svojih 16 klinika, 5 kliničkih zavoda, 3 zavoda, 3 centra i 1 službom KBC jest središnja

zdravstvena ustanova na razini UA Rijeka, PGŽ-a i susjednih županija. U tijeku su pripreme za početak gradnje 1. faze nove Sveučilišne bolnice na lokalitetu Sušak, a 2. faza izgradnje izvodit će se po modelu javno-privatnog partnerstva. Grad Rijeka je u svrhu izgradnje Sveučilišne bolnice, KBC-u dodijelio gradsko zemljište, a sudjelovat će i u izgradnji prateće prometne i komunalne infrastrukture. Sasvim je sigurno da će nova bolnica biti veliki iskorak za daljnji razvoj medicine u Rijeci, posebice u povezanosti sa Sveučilištem u Rijeci s obzirom na to da se nalaze na istom lokalitetu. Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci predstavlja središnju visokoškolsku ustanovu, a zabilježeno je i otvaranje privatnih učilišta (Učilište Lovran – SPA wellness akademija).

Na području svih gradova i općina, odnosno UA Rijeka, izuzetno razvijena zdravstvena infrastruktura. Od specijaliziranih ustanova treba navesti Kliniku za ortopediju Lovran i Thalassoterapiju Opatija. Uz navedeno, u svim gradovima i općinama prisutne su opće i specijalističke ordinacije, a posljednjih godina posebno se ističe porast broja stomatoloških ordinacija. *Klaster zdravstvenog turizma Kvarner*, osnovan je 19.11.2014., a okuplja 22 javne i privatne zdravstvene ustanove, fakultete, turističke zajednice, hotelijere i turističke agencije koji žele promovirati i aktivno sudjelovati u razvoju turizma temeljenog na zdravstveno-rehabilitacijskim ustanovama.

Prema podacima o društvenoj strukturi i planovima daljnjeg razvoja može se zaključiti da je dostignuta visoka razina zdravstvenih usluga, a planovi za razvoj suvremene infrastrukture i nove inicijative svakako će pridonijeti daljnjem razvoju UA Rijeka. Posebno treba istaknuti značajnu ulogu civilnog sektora u svim segmentima društvenog razvoja.

3.1.2.3. Socijalna slika i usluge socijalne skrbi

Podaci o **stanovništvu prema razini prihoda** prikazuju da na području UA Rijeka najveći broj stanovnika ima prihode od stalnog rada. No, također veliki je udio stanovnika s prihodima od starosne mirovine, kao i bez prihoda. Zbog nedostatka službenih pokazatelja o siromaštvu na razini UA Rijeka, može se iskazati samo prosječna nacionalna stopa rizika koja iznosi 19,4% u 2014. godini.

U PGŽ-u od ukupnog broja stanovnika (296.195) prihode od stalnog rada ima 110.347 stanovnika. Stanovnici PGŽ-a ostvaruju prihode od povremenog rada 8.752, prihode od poljoprivrede 503, starosnu mirovinu 54.697, ostale mirovine 25.435, prihode od imovine 3.673, socijalne naknade 8.293 i ostale prihode 7.064. Povremenu potporu drugih prima 5.027, bez prihoda 81.204 i nepoznato 343 stanovnika. Prema *Europa 2020*, strategiji EU za razdoblje 2014.–2020. godine, cilj je da EU do 2020. godine smanji broj stanovnika koji su u riziku od siromaštva za 20 milijuna. U EU (podaci za 28 članica) u 2014. godini je 24,4% ukupnog broja stanovništva bilo u riziku od siromaštva (neznatno bolji podatak u odnosu na 24,5% za 2013. godinu). Tijekom 2014. godine RH je zabilježila 29,3% ukupnog stanovništva u riziku od siromaštva (što je izvjesno smanjenje u odnosu na 29,9% u 2013. godini). Prema Eurostatu podaci za Hrvatsku usporedivi su sa Španjolskom (29,2%) s tim da treba naglasiti da se kod nekih država članica EU ti podaci penju i do 40% (Latvija 32,7%, Bugarska 40,1%, Rumunjska 40,2% za 2014. godinu).

Treba naglasiti da su u gradovima i općinama koje su u sastavu UA Rijeka razvijene mjere **socijalne skrbi**. Također, prema podacima o **zahtjevima za pristupom i korištenjem socijalnih usluga prema kategorijama** posebno su značajne socijalne usluge koje su u nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Sukladno raspoloživim podacima, treba istaknuti da je na području UA Rijeka vrlo razvijen sustav socijalne skrbi s velikim brojem mjera.

Na području UA Rijeka djeluje Sportski savez osoba s invaliditetom Grada Rijeke unutar kojeg su brojne udruge specijalizirane za pojedine vrste sportova. Integrirani program mogao bi značajno pridonijeti dodatnom socijalnom uključivanju svih sportaša s invaliditetom, ali i svih građana, na način da gradovi i općine razvijaju infrastrukturu za pojedine vrste sporta.

Primjeri dobre prakse koja postoji na području UA Rijeka predstavlja značajno polazište za daljnji razvoj usluga socijalne skrbi i socijalno uključivanje. Tako primjerice u Gradu Kastvu

postoji dobra praksa Savjetovališta za djecu, mladež, brak i obitelj Grada Kastva koja se može primijeniti na sve gradove i općine aglomeracije. U Općini Viškovo djeluje, u suradnji s Gradom Kastvom, Općinom Čavle i privatnim sektorom, posudionica medicinsko-ortopedske opreme i pomagala. U Gradu Opatiji razvijen je program organiziranog provođenja slobodnog vremena djece tijekom školskih praznika. U Gradu Rijeci postoji prijevoz specijalnim vozilom za osobe s invaliditetom uz najavu putem telefona (*call-centar*) kojeg koristi 469 korisnika koji su većinom iz Grada Rijeke, a njih 35 je iz okolnih gradova i općina. Također, u suradnji s udrugama u Gradu Rijeci razvijen je rad s djecom i mladima s rizičnim ponašanjem, a programi se provode od za svu djecu - od predškolaca do mlađih punoljetnika. Sve navedeno su programi dobre prakse koji se mogu primijeniti na području UA Rijeka, odnosno kod većine gradova i općina sukladno potrebama.

Temeljem podataka o **pružateljima usluga socijalne pomoći**, s posebnim fokusom na socijalne usluge koje su u nadležnosti JLS-a vidljiv je razvijen sustav s velikim brojem pružatelja usluga socijalne pomoći – institucija i izvaninstitucijskih oblika. Iz navedenog je vidljivo da na području UA Rijeka postoje iskustva pružanja izvaninstitucijske socijalne skrbi, a prvenstveno putem mobilnih timova. Navedeni programi također se mogu dodatno unaprijediti, posebno kad su u pitanju ljudi treće životne dobi. Primjer dobre prakse postoji u Gradu Rijeci gdje su organizirani klubovi za starije osobe s ciljem kvalitetno zajedničkog druženja. U Gradu Rijeci se provode i edukacije za osobe treće životne dobi, a posebno je veliki interes za informatičkim radionicama. Rezultat tih edukacije je web-stranica www.penzici.hr koju uređuju polaznici programa i putem koje razmjenjuju informacije. Klub umirovljenika postoji i u Gradu Opatiji, a takve klubove je moguće organizirati i u ostalim gradovima i općinama unutar aglomeracije.

Posebnu temu čine osobe kojima je potrebna psiho-socijalna podrška, a vodeća institucija koja provodi te programe Dom za psihički bolesne odrasle osobe Turnić. No, postoje kapaciteti i potreba da se psiho-socijalna pomoć organizira putem mobilnih timova. Također, značajna kategorija su i žrtve obiteljskog nasilja, radi se prvenstveno o ženama i djeci koji određeni period provode u tzv. sigurnim kućama. Problem nastaje nakon izlaska iz sigurnih kuća ukoliko se odluče živjeti odvojeno od nasilnika u obitelji. U tom slučaju su žene i djeca osuđeni na podstanarstvo, koje je u pravilu preskupo, što iz svog prihoda ne mogu podmirivati samohrane majke. Stoga je potreba da se organizira stanovanje za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja što se može riješiti putem uređenja kuća ili stanova na području UA Rijeke. Pritom postoji primjer dobre prakse u Gradu Rijeci.

Na području Grada Rijeke postoji nekoliko nelegalno izgrađenih stambenih enklava u kojima žive uglavnom pripadnici različitih nacionalnih manjina, među kojima dominiraju Romi. U izradi Akcijskog plana za Rome, Grad Rijeka posebnu pažnju pridaje potrebi urbanističko-građevinske sanacije područja Rujevica budući da je ovdje smješten najveći broj građana romske manjine, kao i radi prostornih mogućnosti područja tj. mogućnosti izgradnje stambenog naselja s preko 2.500 stambenih jedinica sa svim pratećim sadržajima.

Na prostoru UA Rijeka socijalna slika nema utjecaja na stope kriminala. U suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova – Policijskom upravom Primorsko-goranskom prikupljeni su podaci o **stopama kriminala** na području UA Rijeka. Prema podacima vidljivo je smanjenje svih oblika kriminaliteta u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu. U suradnji Grada Rijeke i Policijske uprave Primorsko-goranske, u 2014. godini, otvoren Informativni centar za prevenciju kriminaliteta na području Grada Rijeke. Tijekom 2014. godine u tom je centru održano 70 edukacija, radnih sastanaka i tematskih sastanaka s ukupno 1.186 posjetitelja, a čime se kontinuirano doprinosi prevenciji kriminaliteta.

Iz prethodno navedenog može se sagledati odgovornost gradova i općina na području UA Rijeka koji sustavnim ulaganjem u različite oblike socijalne skrbi i prevencije ostvaruju socijalnu inkluziju svih građana.

3.2. Gospodarstvo

3.2.1. Opća gospodarska kretanja

Bruto društveni proizvod (BDP) prikazuje kretanje ali i doprinos u nacionalnom gospodarstvu. Prema metodologiji Europskog sustava nacionalnih i regionalnih računa (ESA 2010), najniža razina za koju se u Republici Hrvatskoj izračunava BDP jesu županije. Stoga se navodi BDP za PGŽ-e za razdoblje 2009.–2012. godine. Prema posljednjim podacima Državnog zavoda za statistiku (Priopćenja od 13.03.2015. Pr 12.1.6. / 14.02.2014. Pr 12.1.2. / 14.02.2013. Pr 12.1.2 / 14.03.2012. Pr 12.1.2.) BDP je na području PGŽ-a u 2012. godini iznosio 3.873 milijuna EUR (8,81% ukupno ostvarnog BDP-a u RH). Promatrajući ovaj podatak, odnosno njegov utjecaj na BDP na državnoj razini, županijski je BDP sudjelovao s 8,8% u strukturi BDP-a RH. Analiza kretanja BDP u četverogodišnjem razdoblju od 2009. godine, pokazuje uzlazni trend s blagim padom u 2010. godini od 1%. Ako usporedimo 2009. i 2012. godinu kao promatrano razdoblje, vidljivo je povećanje BDP-a za 6%. Prema posljednjim podacima Državnog zavoda za statistiku za 2012. godinu, BDP po glavi stanovnika na području Primorsko-goranske županije iznosio je 98.556 kuna. U promatranom razdoblju od 2009. do 2012. godine BDP po glavi stanovnika porastao je za 9%.

3.2.2. Tržište rada

Prema Eurostatu ukupna stopa nezaposlenosti EU, u 2. kvartalu 2015. godine, bila je 9,4%, a u RH 16,7%.

U PGŽ je ukupna stopa nezaposlenosti u 2015. godini bila 12,4%. Pritom treba naglasiti da je stopa nezaposlenosti za PGŽ izračunata na temelju podataka HZMO-a o osiguranicima mirovinskoga osiguranja i prosječnog broja nezaposlenih osoba evidentiranih krajem mjeseca u HZZ-u u istom razdoblju. Stopa nezaposlenosti ne računa se pojedinačno za jedinice lokalne samouprave već se mogu pratiti podaci o broju nezaposlenih osoba evidentiranih pri HZZ-u. Po broju nezaposlenih, prema evidenciji HZZO-a, prednjači Grad Rijeka s obzirom na najveći broj stanovnika. U strukturi nezaposlenih osoba u većini gradova i općina UA Rijeka prednjače žene. Također, u ukupnom broju nezaposlenih osoba tijekom 2015. godine na području UA Rijeka značajan je udio mladih (do 29 godina) i dugotrajno nezaposlenih osoba.

S obzirom na stope nezaposlenosti kod mladog stanovništva, postoji izrazita potreba jačanja projekata koji se već provode u gradovima i općinama, a koji mogu pridonijeti smanjenju nezaposlenosti mladih. U Gradu Rijeci djeluju info-centri za mlade, u suradnji lokalne samouprave i lokalnog sektora, a aktivnosti unutar info-centara treba ojačati dodatnim edukacijama i informacijama za nezaposlene. U Općini Lovran je u ožujku 2016. godine otvoren Info-centar za mlade. Također, Narodno učilište – ustanova za obrazovanje i kulturu u Rijeci, kao akreditirana obrazovna ustanova, provodi edukacije u cilju prekvalifikacija. Kapaciteti riječkog Sveučilišta, Veleučilišta i Visoke poslovne škole PAR također se mogu koristiti u funkciji edukacija koje jačaju kompetencije mladih nezaposlenih. Sve su to programi koji se mogu provoditi na razini cijele aglomeracije što je posebno bitno jer je RH jedna od država s najvećom stopom nezaposlenih mladih u EU.

S obzirom na promjene u strukturi gospodarstva, zbog tranzicijskih procesa i ekonomske krize, poseban je problem nezaposlenost ljudi koji su stariji od 50 godina. Kod takvih osoba postoji problem što nemaju potrebne kompetencije za tržište rada, a teško se i snalaze u traženju mogućnosti za dodatne edukacije.

3.2.3. Poslovno okruženje

Na razini UA Rijeka vidljiv je trend povećanja broja malih poduzetnika u razdoblju od 2010. do 2014. godine. Naime, u 2014. godini je broj malih poduzetnika bio 2% veći u odnosu na 2010. godinu. Na taj je pokazatelj najviše utjecalo povećanje malih poduzetnika na području Grada Rijeke od 5% s obzirom na to da isti segment poduzetnika čini 68% svih malih poduzetnika UA

Rijeka. Budući da i u ostalim općinama i gradovima UA Rijeka mali poduzetnici čine preko 90%, čak i do 100% ukupnog broja poduzetnika, važan je podatak da je kod većine u 2014. zabilježeno povećanje broja poduzetnika. S obzirom na udio u ukupnom broju, osim u Gradu Rijeci, najznačajnije povećanje malih poduzetnika u 2014. u odnosu na početnu 2010. godinu ostvareno je u Općini Viškovo (15%) i Gradu Kastvu (4%).

Zbog ekonomske krize prihodi su u navedenom razdoblju smanjeni u rasponu od 1% kod srednje velikih poduzetnika do 11% kod velikih poduzetnika. Treba napomenuti da je kod velikih i srednje velikih poduzetnika u 2011. godini došlo do povećanja prihoda, nakon čega je uslijedio pad do 2014. godine. Također, treba istaknuti da poduzetnici Grada Rijeke ostvaruju 66% ukupnih prihoda srednje velikih, 79% ukupnih prihoda malih i 90% ukupnih prihoda velikih poduzetnika na razini cijele UA Rijeka. Ako prihode promatramo po pojedinoj općini ili gradu, izuzev gradova Rijeke, Kastva i Opatije u ostalim jedinicama mali subjekti ostvaruju od 60% do 100% ukupnih prihoda. Najveći je porast prihoda kod malih poduzetnika zabilježen u Općini Viškovo (15%).

Analizirajući ostvarene rezultate poduzetnika prema područjima djelatnosti u periodu od 2010. do 2014. godine, u UA Rijeka, vidljivo je da su prvih šest mjesta osvojile sljedeće djelatnosti: trgovina, prerađivačka industrija, prijevoz i skladištenje, građevinarstvo, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. U okviru tih šest djelatnosti posluje 76% ukupnog broja poduzetnika aglomeracije te ostvaruje 86% ukupnih prihoda. Ako promatramo trend kretanja broja poduzetnika, najznačajnije je povećanje u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (33%) te u sektoru stručnih znanstvenih i tehničkih djelatnosti (10%). Pad broja subjekata zabilježen je u djelatnosti trgovine od 11% te neznatan pad od 1% u sektoru građevinarstva i prerađivačke industrije. Na ova kretanja najviše je utjecao trend kretanja broja poduzetnika Grada Rijeke jer poduzetnici Grada Rijeke čine 74% ukupnog broja poduzetnika UA Rijeka.

Prema podacima, rast ukupnih prihoda u razdoblju od 2010. do 2014. godine, ostvarile su djelatnosti: djelatnost pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (porast prihoda od 32%) te stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (porast prihoda od 27%). Najveći je pad prihoda zabilježen u sektoru građevinarstva (25%), trgovine (17%) te prerađivačke industrije (11%). Pored Grada Rijeke, sličan trend ima i Grad Opatija, gdje je najveći rast prihoda u navedenom razdoblju zabilježen u stručnim znanstvenim i tehničkim djelatnostima (70%). U djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane u Gradu Rijeci i Gradu Opatiji ostvaren je rast prihoda od 27%, a rast u istoj djelatnosti ostvaren je i u svim gradovima i općinama. Također, i u ostalim gradovima i općinama UA Rijeka, ostvaren je rast prihoda u sektoru trgovine (izuzev Grada Kastva i Općine Mošćenička Draga). U ostalim ključnim sektorima ostvaren je rast prihoda. U sektoru građevinarstva, u promatranom razdoblju, ostvaren je pad prihoda u većini gradova i općina.

Na temelju podataka o novoosnovanim i zatvorenim poduzećima na području UA Rijeka u 2014. godini uočljive su velike razlike s obzirom na veličinu urbanog područja pojedinih jedinica. Promatrajući odnos novoosnovanih i zatvorenih poduzeća, najbolje stoji Općina Kostrena na čijem je području u 2014. godini otvoreno 35, a zatvoreno 29 poduzeća. Ako promatramo područje čitave UA Rijeka u 2014. godini, broj zatvorenih poduzeća veći je za 8% u odnosu na broj novoosnovanih.

Interesantno je usporediti podatke o broju poduzeća na 10.000 stanovnika u pojedinim gradovima i općinama. Najmanji omjer tijekom 2014. godine ima Grad Kraljevica (160 poduzeća na 10.000 stanovnika), a najpovoljniji omjer ima Grad Opatija (541 poduzeće na 10.000 stanovnika). Na području UA Rijeka navedeni omjer iznosi 320 poduzeća na 10.000 stanovnika.

Promatrajući pokazatelje prema veličini poduzetnika u 2014. godini, vidljivo je da mali poduzetnici čine 99% poduzetnika UA Rijeka. Također, mali poduzetnici su u 2014. godini zapošljavali 57% ukupnog broja zaposlenih. Veliki poduzetnici su u istom razdoblju zapošljavali 30%, a srednje veliki poduzetnici 13% od ukupnog broja zaposlenih. Mali poduzetnici s područja UA Rijeka su u 2014. godini ostvarili 47% ukupnih prihoda i 46% ukupnih rashoda. Srednje veliki poduzetnici ostvarili su 17% ukupnih prihoda i 16% ukupnih rashoda. Veliki poduzetnici su u ukupnim приходima sudjelovali s 36%, a u ukupnim rashodima

s 37%. Poduzetnici na području UA Rijeka ukupno su ostvarili 500 milijuna kuna bruto dobiti, u čemu su najviše sudjelovali mali i srednje veliki poduzetnici. U istom razdoblju veliki poduzetnici su ostvarili gubitak u iznosu od 30 milijuna kuna.

Temeljem podataka dobivenih od gradova i općina u sastavu UA Rijeka, može se napraviti pregled relevantnih **stranih izravnih ulaganja** i njihova uloga u gospodarstvu urbanog područja. Grad Rijeka je u suradnji s PGŽ-om pripremio novo izdanje *Kataloga investicija* i *Katalog poslovnih zona* u kojima su gradovi i općine prezentirali svoje najznačajnije razvojne projekte. U navedenim katalozima svaki je projekt ukratko tehnički opisan uz podatke o visini investicije i o stupnju pripremljenosti projekta te uz kontakte odgovornih osoba. Navedeni Katalogi prezentirani su na *Invest forumu*, koji je po 4. puta održan u Opatiji 30.11.2015. godine, uz prisustvovanje velikog broja domaćih i inozemnih investitora. *Invest forum* tradicionalno se održava svake godine čime se sustavno potiču gradovi i općine na pripremanje novih i ažuriranje postojećih investicijskih projekata. Anketa provedena na razini u UA Rijeka pokazala je da u 2015. godini nije bilo stranih izravnih ulaganja vezanih uz projekte gradova i općina, ali su zabilježena ulaganja u gospodarstvu.

Infrastruktura poslovne potpore obuhvaća industrijske i tehnološke parkove, poslovne inkubatore, centre izvrsnosti i druge oblike potpore razvoju poduzetništva. Na razini UA Rijeka postoje značajni kapaciteti koji se odnose na infrastrukturu poslovne potpore.

Grad Rijeka razvio je poslovnu infrastrukturu koju čine **poslovni inkubatori** za proizvodne i uslužne djelatnosti. Iako je prostor inkubatora u gradskom vlasništvu, inkubatorima upravlja Riječka razvojna agencija Porin d.o.o. (u nastavku: RRA Porin), trgovačko društvo u 100%-tnom vlasništvu Grada Rijeke. Navedeni inkubatori obuhvaćaju oko 4.000 m², a riječ je o 52 inkubatorske jedinice i jednom zajedničkom radnom prostoru (*coworking*). Unutar inkubatora djeluje 30 poslovnih subjekata s 94 zaposlene osobe. Suština inkubatora je u povoljnim uvjetima najma poslovnog prostora tijekom 5 godina. U razdoblju od 1996. do 2013. godine kroz riječke inkubatore je prošlo preko 110 poduzetnika s više od 500 zaposlenih. Uz izradu analiza, studija i strateških dokumenata, kao i desetogodišnje iskustvo u vođenju EU-projekata, RRA Porin pruža i edukativne programe poduzetnicima i djelatnicima gradova i općina. Tijekom 2015. godine RRA Porin je započeo s provedbom projekta podizanja tehničko-tehnološke razine inkubatora. Nabavljen je i 3D printer koji je u funkciji edukacije poduzetnika, ali i novih usluga za poduzetnike. Projekt se nastavlja te je u planu za 2016. godinu nabavka 3D printera za metal. Tehnološka linija će se zaokružiti s nabavkom CMC stroja koji će poduzetnicima omogućiti masovnu proizvodnju proizvoda koji su oblikovani 3D printom. Na taj način će se poduzetnicima značajno smanjiti troškovi, ali i povećati tehnološka razina poslovanja čime se ostvaruje jedan od temeljnih ciljeva *Strategije razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.–2020. godine*. Pored toga, CNC stroj će biti u funkciji edukacije i prekvalifikacije nezaposlenih osoba.

Start-up Rijeka je inkubator za mlade otvoren u veljači 2013. godine u Rijeci kao poseban oblik poduzetničke infrastrukture. *Start-up* je razvijen u partnerstvu sa Sveučilištem i Veleučilištem u Rijeci, ali osim studenata start-up okuplja i sve mlade koje imaju poslovne ideje i želju za njihovom realizacijom na tržištu. Start-up Rijeka usmjeren je na razvoj projekata iz područja ICT-a, dizajna i biotehnologije, što proizlazi iz *Strategije razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.-2020. godine*. *Start-up* inkubator korisnicima pruža besplatan prostor s radnim mjestima na 270 m², besplatni pristup internetu i besplatnu mentorsku mrežu. Mentorska mreža ima 27 mentora koji su poduzetnici i stručnjaci u područjima upravljana poslovanjem, industrijskom dizajnu, izradi aplikacija za računala i mobilne uređaje, komunikaciji, marketingu, financijama, zaštiti intelektualnog vlasništva, upotrebi 3D tehnologije i prava. U ciklusima od 6 mjeseci pojedinci i njihovi timovi razvijaju svoje poslovne ideje uz stručne savjete i potporu mentora. U četiri generacije polaznika programa *Start-up* je primio 170 mladih ljudi koji su radili u 63 tima i za čije potrebe je organizirano mnoštvo specijaliziranih radionica i konzultacija s mentorima. Polaznici su po završetku programa *Start-upa* osnovali 7 gospodarskih subjekata i 30 njih našlo je svoje radno mjesto putem poslovne suradnje i poznanstava stečenih u *Start-upu*. Treba napomenuti da *Start-up* Rijeka ima u planu razviti akcelerator, a za sada upućuje svoje korisnike na akcelerateore u drugim regijama. Tako je tim *Pointme* s mobilnom aplikacijom za marketinške aktivnosti – prvi riječki tim koji je dobio investiciju i ušao u ABC akcelerator u Ljubljani. Navedeni tim trenutno

intenzivno radi na ugovaranju poslova i stvaranju partnerskih odnosa. Sredinom studenog 2015. godine tim *Vital Shock* je s mobilnom aplikacijom za fitness aktivnosti sudjelovao u finalu izbora za financiranje ideje u poznatom akceleratoru Eleven u Bugarskoj.

Grad Rijeka planira **novi start-up inkubator za društveno poduzetništvo**. Kategorija društvenog poduzetništva je nova u Republici Hrvatskoj, a Grad Rijeka je organizirao 2014. godine stručnu konferenciju na tu temu. Također, Vlada RH (30.04.2015.) je donijela *Strategiju razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015.-2020. godine* što pruža dodatne mogućnosti u razvoju oblika društvenog poduzetništva.

U sklopu programa *Kreativno-edukativne škole (K.E.Š.)*, 12.09.2014. održana je prezentacija prošlogodišnjih aktivnosti te je najavljen novi ciklus. Redovni program radionica za mlade poduzetnike provodi se od protekle školske godine kao izvanškolska aktivnost u suradnji Grada Rijeke i Doma mladih iz Rijeke te kao izvannastavna aktivnost u suradnji s OŠ Škurinje. Projekt EnterYOUTH – jačanje poduzetničkih kompetencija mladih odobren je za sufinanciranje putem Operativnog programa Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. godine, te su započele pripreme za edukaciju mladih i nezaposlenih osoba. Također, raspisan je i poziv za izradu edukativne računalne igre o poduzetništvu. U sklopu Operativnog programa Ljudski potencijali, Gradu Rijeci odobren je projekt *Work is the key – Rad je ključ*, a predstavnici Grada Rijeke sudjelovali su na stvaranju preduvjeta za ekonomsku nezavisnost žena žrtava nasilja.

Povremene aktivnosti vezane uz start-up, ali bez stalnog inkubatora, u Rijeci uspješno provode STEP RI znanstveno-tehnološki park Sveučilišta u Rijeci (u nastavku: STEP) i Visoka poslovna škola PAR (u nastavku: PAR). Također, PAR je izuzetno aktivan i po pitanju promocije ženskog poduzetništva te cjeloživotnog učenja. Uz navedeno, STEP provodi i kontinuiranu edukaciju namijenjenu poduzetnicima-početnicima, ali i poduzetnicima koji žele razviti svoje poslovanje. STEP u suradnji s tvrtkama iz ICT-sektora razvija i novi program koji bi imao za cilj brzu edukaciju nezaposlenih mladih ljudi za potrebe programiranja u ICT-sektoru. Sveučilište u Rijeci, STEP, Grad Rijeka i PGŽ-e aktivno rade na iznalaženju nove lokacije za proširenje STEP-a (tzv. projekt STEP2) u cilju razvoja novih tehnologija.

Tijekom 2015. godine posebno su bile intenzivne aktivnosti na pripremnim aktivnostima na osnivanju centara kompetencija (CEKOM-a) na području Grada Rijeke. Na aktivnostima osnivanja CEKOM-a okupili zainteresirani sudionici koji putem zajedničke organizacije imaju za cilj razvijati nove proizvode i/ili usluge kroz istraživačke projekte. U cilju daljnjeg razvoja poduzetništva, osnovane su dvije tvrtke koje će biti nositelji aktivnosti centara kompetencija – Smart RI d.o.o. koji će biti nositelj aktivnosti Centra kompetencija za pametne gradove, te CEKOM brodogradnja d.o.o. koji će biti nositelj Centra kompetencija za unaprijeđenje kvalitete u brodograđevnoj industriji. U tijeku je priprema istraživačkih projekata koje će provoditi centri kompetencija u suradnji s gospodarskim i istraživačkim sektorom, kao i definiranje njihovog strateškog plana razvoja te izrada studije izvodljivosti. S ciljem razvoja tržišne konkurentnosti, na projektu Centra kompetencija za biotehnologiju i bioekonomiju surađuju Sveučilište u Rijeci - Odjel za biotehnologiju s partnerima iz poslovnog sektora. Osnivanje CEKOM-a povezano je sa Strategijom industrijskog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020. godine (usvojila Vlada RH 11.09.2014. godine) i Strategijom pametne specijalizacije Republike Hrvatske (u pripremi za usvajanje). Sve navedeno su aktivnosti koje su uvjeti za prijavu na natječaj koji se očekuje tijekom 2016. godine.

Gradovi i općine na području UA Rijeka razvijaju **projekte poduzetničkih zona**. U Gradu Rijeci u pripremi je projekt izgradnje Poduzetničke zone Bodulovo. Ukupna površina zone bila bi oko 52.000 m², a u sklopu zone predviđena je izgradnja centralnog objekta površine približno 8.500 m² u svrhu razvoja novog poduzetničkog inkubatora koji će biti dio infrastrukture za poslovne potpore. Također, unutar zone planirano je 10 parcela od 1.000 do 3.150 m². Unutar zone planirana je izgradnja građevine. Grad Rijeka planira prijaviti projekt na natječaj za EU-fondove. Na području Grada Kastava razvijena je poslovna zona Žegoti na ukupno raspoloživoj površini od 22,37 ha. Izgrađenost poslovne zone Žegoti iznosi 2,39 ha što predstavlja 8,7% od ukupne površine zone. Unutar zone djeluje 18 poduzetnika. U OŠ Milana Brozovića u Kastvu provodi se program poduzetništva za učenike viših razreda. S obzirom na značajnu kulturnu baštinu

koja se nalazi u staroj gradskoj jezgri, Grad Kastav planira razviti start-up inkubator za razvoj turističkih proizvoda na temeljima kulturne baštine.

Općina Čavle ima u funkciji dvije poduzetničke zone. Poduzetnička zona Cernik ima ukupnu površinu od 18,95 ha, a zemljište je u vlasništvu Općine Čavle i privatnom vlasništvu. Zona je prometno i infrastrukturno opremljena, a u funkciji je oko 5 ha. Poduzetnička zona Soboli ima ukupnu površinu od 16,50 ha. Zemljište unutar zone je u vlasništvu Općine Čavle i u privatnom vlasništvu. Ova zona je također prometno i infrastrukturno opremljena. Trenutno je u funkciji oko 5 ha zone. Također, Općina Čavle ima u fazi izgradnje dvije poslovne zone: Gorica i Kikovica. Za poslovnu zonu Gorica planirana je površina od 30.3 ha koja je u vlasništvu Općine Čavle i privatnih vlasnika. Izrađen je Urbanistički plan uređenja zone te projekcija troškova izgradnje u iznosu od 551.389 kn. Poslovna zona Kikovica, u vlasništvu Općine Čavle, Republike Hrvatske i privatnih vlasnika, ima planiranu površinu od 19,60 ha. Za zonu je izrađen Urbanistički plan uređenja. Također, Općina Čavle ima u planu razvijati još tri poduzetničke zone na lokacijama Berhonjin, Jelenje i Kikovica.

Općina Klana ima četiri poduzetničke zone unutar kojih djeluju gospodarski subjekti. Najveće zone su Pilana Klana (11 ha) i Marišćina (10 ha). Obje zone su u privatnom vlasništvu, a treba naglasiti da je Marišćina u funkciji asfaltne baze. Poduzetnička zona Škalnica, koja je u privatnom vlasništvu, ima površinu od 7,92 ha dok je poduzetnička zona Klana (površine 4,50 ha) u 90%-tnom vlasništvu Općine Klana. Na području Općine Klana djeluje Drvna industrija Klana d.d., tvrtka u privatnom vlasništvu koja je izvozno orijentirana, s izraženim problemom nedostatka radne snage koja može raditi u procesu proizvodnje stolica. Stoga postoji potreba da se razvije sustav poticanja konkretnog poduzetnika putem start-up inkubatora za mlade u kojem bi se ponudila mogućnost prekvalifikacije, ali i omogućio razvoj dizajna vezanih uz namještaj od drva.

Općina Kostrena je razvila *Program razvoja poduzetništva* temeljem ankete u koju su bili uključeni mali i srednji poduzetnici koji imaju registrirano sjedište na području Općine Kostrena. Jedno od anketnih pitanja odnosilo se na ispitivanje potreba za radnom snagom u periodu od tri godine. Na temelju preporuka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, s kojim Općina aktivno surađuje, u planu postoji stipendiranje deficitarnih zanimanja. U cilju razvoja poduzetništva, Općina Kostrena planira bivšu zgradu Općine, koja je u cijelosti komunalno opremljena (voda, struja, Internet) staviti na raspolaganje poduzetnicima-početnicima. Radi se o projektu start-up inkubatora u svrhu razvoja novih poslova i otvaranja novih radnih mjesta, a inkubator bi u tom smislu mogao primiti 7 tvrtki. Navedeni start-up inkubatora prvenstveno bi promovirao razvoj novih zelenih tehnologija.

Općina Viškovo ima program samozapošljavanja putem kojeg daje osobama koje se zapošljavanju otvaranjem obrta ili d.o.o.-a, po 20.000 kuna bespovratnih sredstava. Također, Općina Viškovo organizira edukacije za poduzetnike i obrtnike. Na području Općine Viškovo planira se izgradnja Eko-inovacijskog centra s inkubatorom s radioničkim prostorima u prizemlju. Radionički prostori djelomično će biti namijenjeni uspostavljanju Centra za ponovnu upotrebu (ReUse) – inovativnog koncepta socijalnog poduzetništva, koji će skupljati određene vrste otpada (namještaj, kućanski aparati, knjige, sportska oprema, odjeća i sl.), sortirati i kreativno ih obnoviti, te staviti u stanje pogodno za ponovnu uporabu i za prodaju po pristupačnoj cijeni. Osim smanjenja otpada kroz ponovnu uporabu i poticanje održivog razvoja i odgovornog gospodarenja, ovaj Centar će omogućiti socijalnu integraciju marginaliziranih društvenih slojeva zapošljavanjem osoba koje su u nepovoljnom položaju prilikom zapošljavanja. Ostali prostori Eko-inovacijskog centra s inkubatorom bit će u funkciji omogućavanja poduzetnicima početnicima korištenje poslovnog prostora pod povoljnim uvjetima kroz ograničeni broj godina. Osim navedenog, poduzetnicima će se pružati intelektualne i savjetodavne usluge, promovirati poduzetništvo te provoditi sustavni programi edukacije.

Iz svega navedenog vidljivo je da svi gradovi i općine na području UA Rijeka nastoje podupirati razvoj poduzetništva putem različitih oblika poduzetničke infrastrukture i potpora, što ovisi o lokalnim resursima. Najviše poduzetničkih zona ima na području Općine Čavle i Općine

Klana. No, najviše infrastrukture za poslovne potpore postoji u Gradu Rijeci, a posebno ako govorimo o naprednoj poslovnoj infrastrukturi. Grad Rijeka je razvio poduzetničke inkubatore i star-up inkubator te s obzirom na svoja dosadašnja iskustva može pružiti ostalim gradovima i općinama pomoć u stvaranju istih modela. Stoga je plan da se na području UA Rijeka stvori sustav start-up inkubatora za mlade. S obzirom na to da je *Start-up* Rijeka već orijentiran na ICT, dizajn i biotehnologiju, a otvoren je za mlade ljude iz Rijeke i okolnih gradova i općina, nametnula se potreba za dodatnim specijalizacijama kod novih start-up inkubatora. Ideja je da mladi ljudi s područja aglomeracije mogu sudjelovati u specijaliziranim programima pri gradovima i općinama. Kako je start-up infrastruktura vezana uz prvu fazu poduzetništva (osmišljavanje i razvoj poduzetničkih ideja), nameće se i pitanje daljnje potpore poduzetnicima koji osnuju vlastitu tvrtku i žele dalje razvijati svoje poslovanje. Odgovor na to pitanje je mreža poduzetničkih inkubatora koja će putem zajedničke savjetodavne pomoći na lokalitetima gradova i općina pomagati razvoj poduzetništva. Također, zajednička savjetodavna pomoć mora se iskoristiti i u stvaranju napredne poduzetničke infrastrukture kod postojećih i novih poslovnih zona. Naime, većina postojećih i planiranih poslovnih zona podrazumijeva zemljište i infrastrukturu a bez dodatnih usluga za poduzetnike. Stoga je racionalno iskoristiti savjetodavnu pomoć koja je već razvijena unutar RRA Porina. Također, RRA Porin razvija projekt 3D printa, za što su zainteresirani i ostali gradovi i općine unutar aglomeracije. Time bi se aktivno pridonijelo edukaciji poduzetnika za novu tehnologiju, ali i pružile i konkretne usluge poduzetnicima, primjerice 3D print u metalu.

Iz svega navedenog vezano uz poslovno okruženje u UA Rijeka, vidljive su velike mogućnosti korištenja ITU-mehanizma za projekte napredne poslovne infrastrukture.

3.2.4. Turizam i potencijali njegova razvoja

3.2.4.1. Turizam na području UA Rijeka

Turizam na području UA Rijeka ima dugu tradiciju te čini značajan dio lokalnog gospodarstva. Većina turističke ponude koncentrirana je u priobalju, ali se sve više širi i u zaleđu. Klasična turistička ponuda, temeljena na moru i plažama, sve se više dopunjava novim sadržajima koji su povezani s autohtonom kulturnom i prirodnom baštinom, kao i brojnim manifestacijama. **Hotelski kapaciteti** najviše su zastupljeni u Gradu Opatiji, ali se posljednjih godina bilježi sve veći porast privatnog smještaja, i to u gradovima i općinama koje nisu smještene uz more. Također, posljednjih godina ističe se i rast smještaja u hostelima, to je posebno uočljivo u Gradu Rijeci.

Na području UA Rijeka organiziraju se **mnogobrojne tradicionalne manifestacije**, ali i čitav niz manifestacija koje su povezane s aktivnošću udruga. Posebno je značajno što se različite manifestacije nastoje organizirati tijekom cijele godine, što svakako pridonosi raznolikosti turističke ponude.

Kad se promatra **struktura turista**, svi raspoloživi podaci turističkih zajednica pri gradovima i općinama pokazuju dominaciju stranih turista. Pritom su izuzetno zastupljeni turisti s tradicionalnih tržišta Italije, Njemačke, Austrije i Slovenije. No, posljednjih godina zamjetan je i rast turista iz Španjolske, Francuske, Velike Britanije i drugih. Također, posljednjih godina primjetan je i porast domaćih turista. Na području UA Rijeka postoje razlike u broju dana boravaka turista na određenom području. Zabilježeno je da su turisti boravili u prosjeku od 1,90 do 6,50 dana. Također, razlike su i u dobi turista, pa je tako u Gradu Rijeci zabilježen veći boravak mlađih turista, dok se na drugim područjima ta dobna granica značajnije povećava.

Na području UA Rijeka, prema podacima turističkih zajednica općina i gradova, prate se **stope popunjenosti i sezonska kretanja**. Prema navedenim podacima evidentan je sezonski karakter turizma koncentriran na ljetne mjesece. No, posljednjih godina sve se više primjećuje i povećanje turističkih pokazatelja u predsezoni i podsezoni. Stoga bi jedan od ciljeva daljnjeg razvoja turizma svakako bio vezan uz razvoj cjelogodišnjeg turizma. Bitno je naglasiti da je razvoj cjelogodišnjeg turizma jedan od ciljeva u Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine koju je usvojio Hrvatski sabor 2013. godine.

Na području UA Rijeka nadležne su turističke zajednice gradova i općina sudjelovale su u izradi Master plana turizma PGŽ. Uz navedeno, pojedine turističke zajednice su izradile određene analize u funkciji brendiranja destinacije, a Turistička zajednica Grada Opatije kreirala je novi vizualni identitet Opatijske rivijere u suradnji s ostalim turističkim zajednicama na području Liburnije i Grada Kastva. U pripremi je izrada Strateškog plana razvoja turizma Kvarnera sa Strateškim i operativnim marketing planom 2016.-2020. godine. Također u suradnji s Turističkom zajednicom Kvarnera, svi gradovi i općine u sastavu UA Rijeka aktivno rade na brendiranju svoje destinacije i promociji putem svih raspoloživih marketinških kanala.

U svim gradovima i općinama postoji značajna **turistička infrastruktura** koja se putem proračunskih sredstava, privatnih investicija i prijave na EU-fondove nastoji osuvremeniti. No, treba istaknuti nedostatak suvremenih objekata javne turističke infrastrukture. Za priobalne gradove i općine od velikog je značaja uređenje parkova, obalnih šetnica i plaža. Radi se o elementima koji čine prepoznatljivost pojedinih destinacija. Primjerice opatijski parkovi su bitan dio povijesnog razvoja i identiteta Opatije, a moguće ih je dopuniti dodatnim sadržajima. Također, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu izradio je studiju razvoja tematskih plaža u cilju povećanja turističke atraktivnosti. Grad Rijeka je putem vlastitih investicija već započeo razvijati tematske plaže, od kojih su najpoznatije plaža Ploče i Kostanj (plaža za osobe s invaliditetom). U Gradu Opatiji i u Općini Mošćenička Draga dvije plaže su uređene putem koncesija – privatnog investitora. No, svakako postoje velike mogućnosti uređenja plaža i obalnih šetnica, a najbolji primjeri su u Gradu Rijeci i Općini Lovran gdje su uz šetnicu postavljene i sprave za fitness na otvorenom.

Uz navedeno, treba spomenuti i velike projekte za koje su potrebna dodatna ulaganja kako bi se ostvarile infrastrukturne mogućnosti za cjelogodišnji turizam. Grad Opatija razvija projekt natkrivanja Ljetne pozornice, a Grad Kastav ima projekt uređenja Ljetne pozornice na Crekvini. U Gradu Kraljevici je izrađen projekt uređenja Trga Sv. Nikole i Rive s multimedijalnim centrom koji je u visokom stupnju pripremljenosti. Također, Grad Rijeka je izradio projektu dokumentaciju za rekonstrukciju zgrade Filodrammatice u centru Rijeke, te planira obnoviti zgradu Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca. Navedeni projekti usmjereni su na održavanje kulturnih događanja tijekom cijele godine, a na tim lokalitetima tradicionalno se odvijaju kulturni događaji koji privlače lokalno stanovništvo i turiste.

Na području UA Rijeka postoje vrlo zanimljivi investicijski projekti usmjereni upravo daljnjem razvoju **sportsko-rekreacijskog turizma**. Na području Općine Čavle postoji dugogodišnja tradicija odvijanja sportskih utrka na Automotodromu Grobnik, koji je jedini takav objekt u Hrvatskoj. U cilju stvaranja mogućnosti za dobivanje natjecanja višeg ranga, postupno se iz lokalnih izvora ulaže u unapređenje Automotodroma. No, potrebna su i dodatna ulaganja u pistu i prateće uslužne djelatnosti kako bi se privukao veći broj korisnika. Također, na području Općine Čavle postoji i bivša vojarna sa streljanom na lokalitetu Kovačevo. Općina Čavle i PGŽ su u suradnji s Goranskim sportskim centrom u fazi izrade dokumentacije za tematski park Kovačevo koji bi osim suvremene streljane nudio i raznolike mogućnosti sportsko-rekreacijskih sadržaja. Treba naglasiti da projekt Kovačevo nudi jedinstven sadržaj na području UA Rijeka, PGŽ, ali i Republike Hrvatske. Stoga se i na tom projektu uočavaju cjelogodišnji potencijali za daljnji razvoj turizma. Treba dodati da se u blizini Autodroma i Kovačeva nalazi već uređen sportsko-rekreacijski planinski centar Platak, koji nudi jedinstveni doživljaj skijanja s pogledom na more, a u Općini Čavle je u funkciji i sportski aerodrom Grobnik. Dakle, međusobna povezanost ovih projekata smještenih u blizini autoceste Rijeka-Zagreb, te u suradnji s hotelijerima i ugostiteljima u priobalju pruža velike mogućnosti za cjelogodišnji turizam. U visokoj fazi realizacije je i projekt Županijskog sporskog kampa Kostrena-Kraljevica koji se realizira na području Grada Kraljevice i Općine Kostrena, a projekt je potpomognut županijskim sredstvima. U Općini Viškovo planirana je izgradnja adrenalinskog parka što je opet jedinstveni sadržaj za područje cijele turističke regije.

Uz navedeno, Grad Rijeka i Grad Opatija, u suradnji s lučkim upravama, vrlo su aktivni na privlačenju kruzinge-kompanija putem razvoja nove turističke ponude temeljene na specifičnostima destinacije kao što je primjerice industrijska i kulturna baština. Također, u tom dijelu razvijaju projekti vezani uz dodatnu infrastrukturu za prihvat kruzera. Grad Rijeka je u suradnji s Lučkom upravom Rijeka pripremio projekt novog riječkog *waterfronta* na lokacijama

Porto Baroš i Delta, a koji podrazumijeva prenamjenu središnjeg dijela luke u javno-komercijalne svrhe. Grad Rijeka je, dana 24.03.2016., izabran za *Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine*. Pritom program *Rijeka – Luka različitosti* obrađuje aktualnu problematiku temeljenu na odrednicama: voda, rad i migracije. U sklopu Europske prijestolnice kulture 2020. godine, Grad Rijeka je planirao uređenje kulturnog kompleksa Benčić (prenamjena bivše industrijske zone). Ostvarena prestižna titula nije samo prilika za daljnji razvoj Rijeke već i povezanih projekata na razini UA Rijeka. U proteklom razdoblju Grad Rijeka je završio veliki investicijski ciklus ulaganja u sportsku infrastrukturu, pa je tako izgrađen kompleks Bazeni Kantrida, Centar Zamet, Atletska dvorana i Astronomski centar Rijeka. Istodobno Grad Opatija intenzivno radi na izgradnji nove gradske infrastrukture koja je usmjerena i u turizam. Tako je Grad Opatija izgradio Sportsku dvoranu *Marino Cvetković*, a u tijeku je izgradnja novog Kulturno-turističkog centra. Treba naglasiti da većina gradova i općina na području UA Rijeka stvorila uvjete za razvoj sporta i rekreacije na svom području, pa su tako nove dvorane izgradili i Grad Kastav, Općina Čavle, Općina Viškovo i drugi.

Iz svega navedenog vidljivo je da postoje vrlo značajni razvojni projekti, na kojima rade gradovi i općine, a za koje su svakako potrebna dodatna sredstva.

Treba naglasiti da se na području UA Rijeke tijekom cijele godine održava čitav niz manifestacija u sportu i kulturi, koje značajno pridonose cjelogodišnjem turizmu. S obzirom na to da na organizaciji navedenih manifestacija rade lokalne turističke zajednice, a u manifestacije ulažu gradovi i općine, postoji potreba da se izradi zajednički kalendar svih turističkih manifestacija na području UA Rijeka koji bi se zajednički promovirao sa svim dodatnim potrebnim informacijama o smještaju, hotelskoj, ugostiteljskoj ponudi i drugo.

3.2.4.2. Kulturna baština u funkciji razvoja turizma

Treba naglasiti da je na području UA Rijeka razvijen čitav niz ustanova u kulturi čemu pridonose i aktivnosti udruga. Velike su potrebe za dodatnim ulaganjem u kulturnu infrastrukturu, ali i za stvaranjem novih oblika kulturne ponude u suradnji privatnog, javnog i civilnog sektora. S **turističko-gospodarskog stajališta**, ističe se veliki broj objekata kulturne baštine, ali i čitavih urbanih zona koje ovaj kraj čine iznimno prepoznatljivima. Također, uz navedeno, iz podataka su vidljive i nove inicijative u cilju veće gospodarske valorizacije kulturne baštine.

Na području UA Rijeka postoje značajni objekti kulturne baštine koji spadaju u kategoriju kaštela, bedema i naselja. Navedeni objekti predstavljaju baštinu o kojoj se brine lokalna samouprava koja nastoji redovito ulagati u obnovu navedenih zdanja, ali i podupirati sve kulturne inicijative koje oživljavaju navedene prostore i time privlače lokalno stanovništvo, ali i turiste. Treba napomenuti da se srednjovjekovna baština nalazi u različitim fazama obnove što ovisi o mogućnostima lokalne samouprave. Ulaskom Hrvatske u EU, omogućavaju se i novi izvori financiranja putem EU-fondova. Pritom treba napomenuti da su pojedine lokalne samouprave koristile i IPA-projekte kako bi dodatno stvorile znanja i nove mogućnosti za valorizaciju kulturne baštine. Na području Općine Čavle nalazi se kaštelski kompleks Grobnik koji je djelomično uređen i u kojem se redovito održavaju različite manifestacije. Osim grobničkog kaštela, u baštinu iz razdoblja srednjovjekovnih hrvatskih obitelji Frankopan i Zrinski spadaju i trsatski kaštel u Gradu Rijeci, te dvorci Frankopan i Zrinski u Gradu Kraljevici. Dvorac Frankopan u Gradu Kraljevici obnovljen je sredstvima IPA-projekta, a u planu Grada Kraljevice je da unutar dvorca uredi Hrvatsku kuća vina. Također, u središtu Kraljevice nalazi se dvorac koji je dio starog grada Zrinski, a u kojem je smještena Gradska uprava Grada Kraljevice. S obzirom na izrazito atraktivan smještaj oba dvorca u neposrednoj blizini mora, navedeni projekti predstavljat će dodatnu atrakciju za razvoj turizma. Trsatski kaštel je u funkciji turističke ponude, a i ljetnih događanja (Ljeto na Gradini). No, svakako bi trebalo urediti dio kaštela, odnosno kuću Lavala Nugenta koji je bio posljednji vlasnik kaštela. Također, Grad Rijeka želi urediti muzej unutar kaštela i putem privatne inicijative dodatno obogatiti turističku ponudu. Grad Opatija planira revitalizaciju srednjovjekovnog starog grada Veprinca, kao i

zaštićene urbanističke cjeline u Opatiji, Voloskom, Veprincu, Iki i Ičićima. Općina Lovran planira infrastrukturno urediti i revitalizirati Stari grad Lovran.

Vrlo bogatu kulturnu baštinu ima i Grad Kastav, kao što su ostaci nedovršene crkve (Crekvina), čijom će se sanacijom i uređenjem ljetne pozornice osigurati uvjeti za odvijanje brojnih kulturnih, turističkih i zabavnih manifestacija na kvalitetniji način. Kaštel s gradskim trgom Lokvina i gradski bedemi s kulom također su projekti kojima se želi revitalizirati baština, a sve u cilju jačanja turističke ponude. Općina Mošćenička Draga ima vrlo zanimljivu i bogatu kulturnu baštinu koja pridonosi turističkoj ponudi. Lokalna poduzetnička inicijativa je, putem koncesije, značajno pridonijela unaprjeđenju sadržaja u kaštelu Mošćenice, a time i unaprjeđenju turističke ponude u Općini Mošćenička Draga. Postoji potreba da se kaštel dodatno uredi, posebno prilazne stube, ali i unaprijedi dodatnim sadržajima za turiste. Također, kaštel u Brseču, u Općini Mošćenička Draga, moguće je dodatno razviti u turističkom pogledu, a posebice uz uređenje rodne kuće hrvatskog književnika Eugena Kumičića. Etno-selo mitsko-povijesnom stazom Trebišća-Perun u Općini Mošćenička Draga svjedoči o slavenskoj baštini. Navedena staza već privlači turiste, a Općina Mošćenička Draga intenzivno radi na pripremi projekta za uređenje Etno-sela. U Općini Klana nalaze se dva značajna arheološka lokaliteta i to arheološki lokalitet Gradina (ostaci utvrde su istraženi, konzervirani i prezentirani) i Liburnijski limes (arheološki istraženi i konzervirani ostaci limesa na lokalitetima Za presikom i Vranjeno). Općina Klana je zainteresirana za razvoj turizma koji je sada uglavnom orijentiran na lovni turizam i biciklizam, te je potrebno dodatno unaprijediti kulturnu baštinu u funkciji nove turističke ponude. Na području Općine Kostrena nalazi se arheološko nalazište Solin sa najstarijim tragovima života na području Kvarnera. Nalazište datira iz 4. st. prije Krista i postoje indicije za nalaz iz grčkog kloštra.

Sve navedene kaštele, bedeme i naselja potrebno je povezati u zajednički turistički proizvod. Stoga se zajedničkim projektom nastoje osmisliti programske aktivnosti utemeljene na povijesnim činjenicama. S obzirom na to da u Rijeci djeluje Filozofski fakultet i Zavod za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, smatra se da postoje jaki kapaciteti za povijesna istraživanja, a od kojih je dio vezan uz srednji vijek već obrađen i publiciran. U partnerstvu s Fakultetom za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, koji ima reference u sudjelovanju u EU-projektima u turizmu, moguće je razviti nove sadržaje za turiste koji bi se ponudili privatnom sektoru.

Gradovi i općine unutar UA Rijeka poznati su po bogatoj nematerijalnoj kulturnoj baštini. Tradicijska baština gradova i općina predstavlja jednu od osnovnih komponenti prepoznatljivosti kraja, a svakako treba istaći dvoglasje istarske ljestvice – kulturnog nematerijalnog dobra koje se nalazi na popisu UNESCO-ove nematerijalne baštine svijeta.

Posebno treba naglasiti potrebu očuvanja i daljnjeg razvoja karnevalske i pomorske baštine. Karnevalska događanja odvijaju se prema tradicijskim običajima koji su različiti u pojedinim gradovima i općinama. Posebno treba naglasiti da Halubajski zvončari i njihov ophod imaju svojstvo kulturnog nematerijalnog dobra od značaja za RH (odlukom Ministarstva kulture od 12.07.2007. godine), a nalaze se i na UNESCO-ovom popisu nematerijalne baštine svijeta. Istu tradiciju dijele i Grobnički dondolaši (Općina Čavle), Zametski zvončari (Grad Rijeka), kao i zvončari s područja Matulja (Općina Matulji nije prihvatila sudjelovanje u UA Rijeka). Tradicijske maske potječu iz različitih povijesnih razdoblja, pa tako djeluju i druge karnevalske skupine koje njeguju svoje lokalne običaje. Osim tradicijskih maski, lokalno se organiziraju mnogobrojne karnevalske grupe koje na svoj način interpretiraju aktualna politička i druga događanja njegujući pritom bit karnevala – alegorijski prikaz stvarnosti. Posebna je vrijednost karnevalskih događanja što se ona temelje na volontiranju ljudi u lokalnoj sredini, a grupe se u brojnim manifestacijama predstavljaju svojoj sredini i široj javnosti. Događaj koji privlači veliki broj turista iz cijelog svijeta svakako je Riječki karneval koji se tradicionalno održava već 32 godine. U zadnjem vikendu karnevalskih događanja na Korzu, u središtu Rijeke, okupljaju se članovi stotinjak tradicijskih i lokalnih karnevalskih skupina koji sudjeluju u završnoj karnevalskoj povorci. U navedenoj karnevalskoj povorci sudjeluje i veliki broj skupina iz Hrvatske i inozemstva, treba naglasiti da je Riječki karneval član Federacije europskih karnevalskih gradova. Uz dobro medijsko praćenje, karneval je atraktivan i po ponudi dodatnih sadržaja u Rijeci i okolici, a pri čemu se ističe hotelska i ugostiteljska ponuda. Svakako je potrebno dodatno razvijati promociju, ali i ponudu usmjerenu

turistima tijekom karnevala. Također, postoji potreba da se tijekom ljetne turističke sezone, kada nije izvorno vrijeme održavanja karnevalskih događanja, karnevalska baština prikaže mnogobrojnim turistima. Općina Viškovo je u fazi pripreme izgradnje Zavičajne kuće zvončara. Navedeni projekt zasigurno će pridonijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma u Općini Viškovo, a i na širem području jer će zaštićenu baštinu zvončara turisti moći posjetiti tijekom cijele godine uz popratne edukativne radionice, dodatne sadržaje i manifestacije. S obzirom na bogatu karnevalsku baštinu, a koja se temelji na volonterskom doprinosu karnevalskih lokalnih grupa, postoji potreba prikaza karnevalskih grupa koje su karakteristične za pojedine lokalne sredine, a ujedno tradicionalno sudjeluju i na Međunarodnom riječkom karnevalu. Radi se 90-ak grupa koje same izrađuju svoje maske i kostime, alegorijska kola i njeguju vlastite običaje. Grad Kastav bi uredio Interpretacijski centar tradicijske kulture (zavičajne baštine) u kojem bi se moglo prikazati i doživjeti tradiciju vezanu uz čakavštinu kao nematerijalnu vrijednost ovoga područja, prezentiranu kroz glazbu, radionice, manifestacije i sl. te prikaz bogate karnevalske baštine. Time bi se stvorili značajni sadržaji u cilju očuvanja karnevalske i tradicijske baštine ali i dodatne ponude turističkih sadržaja.

Najbolji čuvar folklornih tradicija i zavičajnog identiteta područja Općine Viškovo je „dvohlasje tijesnih intervala Hrvatskog primorja i Istre“ koje zajedno s Halubajskim zvončarima predstavlja nematerijalno dobro upisano na UNESCO-ovu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine. Interpretacijski centar Ronjgi - Audio muzej *Ivan Matetić Ronjgov* je projekt kojeg realizira Općina Viškovo. Porojekt podrazumijeva obnovu rodne kuće Ivana Matetića Ronjgova uz multimedijalni sadržaj u cilju istraživanja glazbe i zvuka.

Gradovi i i općine na području UA Rijeka imaju značajnu tradiciju organizacije festivala te kulturnih i tradicijskih manifestacija. U svrhu daljnjeg razvoja cjelogodišnjeg turizma bilo bi potrebno povezati srodna događanja na području UA Rijeka te uložiti zajednička sredstva u domaću i inozemnu promociju. U tom cilju već postoji zajednička suradnja nekih gradova i općina, a zajedničkim projektom značajno bi se pridonijelo široj promociji i podizanju kvalitete svih događanja.

Pomorska baština u širem smislu obuhvaća svu materijalnu i nematerijalnu baštinu koja je vezana uz more, brodarstvo, brodogradnju i ribarstvo. Pritom se posebno ističu objekti u kojima se prezentira ili se planira prezentirati lokalna pomorska tradicija, ali i obnovljene stare barke i tradicionalne regate. Općina Mošćenička Draga planira urediti interpretacijski centar ribarske baštine u kući iznad rive, a u projektu sudjeluju i lokalne udruge koje su iznimno aktivne po pitanju promocije ribarske i pomorske baštine. Regata *Mala barka* okuplja tradicijske barke na jedra, a putem EU-sredstava iz Operativnog programa IPA Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. regata je promovirana i u inozemstvu. Općina Lovran je u suradnji s Ministarstvom turizma uredila *Kuću Lovranskega guca*. Uz navedenu kuću, u središtu Lovrana, postoji i gradska kula čijim bi se uređenjem dobio dodatni prostor za prikaz tradicije *Lovranskega guca*. U Gradu Opatiji djeluje *Jedriličarski klub Opatija* koji je osnovan 1887. godine i spada među najstarije klubove na Mediteranu. Također, u Iki na području Grada Opatije su povijesni lokaliteti nekadašnje luke i brodogradilišta iz 18. stoljeća. Grad Kraljevica je u registriranoj etno-zoni Bakarac uredio tunere i obalnu šetnicu te organizirao manifestaciju *Tunolov* koja je okupila veliki broj posjetitelja. Time je na atraktivan način prikazana ribarska tradicija lova na tune, te je manifestaciju potrebno dodatno unaprijediti i organizirati prezentacijski centar u funkciji cjelogodišnjeg turizma. Navedeni prezentacijski centar moguće je povezati s arhološkim lokalitetom Gradac koji se nalazi na uzvisini (lokalitet nije istražen). Također, u Gradu Kraljevici je smješteno prvo brodogradilište, a zaštićena je zbirka maketa brodova i sačuvana arhivska građa koja bi se mogla upotrijebiti u prikazu brodograditeljske tradicije na širem području. U tu svrhu Grad Kraljevica planira urediti bivšu upravnu zgradu brodogradilišta nad kojom je potrebno riješiti imovinsko-pravne odnose, a na istoj lokaciji postoji i ideja izgradnje akvarija. Na rtu Lipovica na Oštru, na području Grada Kraljevice, a neposredno uz klub podvodnih aktivnosti *Adira* postepeno se razvija Podmorski park (podvodno je postavljen kip sv. Nikole i poučna staza). U Općini Kostrena je planirana obnova bivše škole u Sv. Barbari u svrhu audio-vizualnog prikaza tradicionalnog načina života povezanog s pomorstvom. Također, u Općini Kostrena djeluje i *Jedriličarski klub Galeb* s tradicijom takmičenja još iz 1934. godine.

Grad Rijeka je vlasnik motornog broda Galeb koji je zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske. Bogata i zanimljiva povijest broda, koji je privezan u središtu Rijeke predstavlja veliki potencijal za dodatnu turističku ponudu šire regije. Riječka regata Fiumanka tradicionalno se održava sredinom lipnja i okuplja veliki broj sudionika, a Festival mora pokrenuo je civilni sektor. U Rijeci djeluje Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, ustanova kojoj je osnivač PGŽ-e, a koja već četiri desetljeća predstavlja središnju muzejsku ustanovu koja sustavno obrađuje i muzealizira tematiku pomorske baštine.

Svakako je ovo tema koja je posebno značajna za sve gradove i općine UA Rijeka, te se kulturna baština ističe kao jedna od najvećih prednosti i obilježja tog prostora.

3.3. Urbano okruženje

3.3.1. Kvaliteta urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

3.3.1.1. Onečišćenje zraka, vode i tla

Urbani okoliš sa svojim specifičnostima najviše trpi opterećenja u području kakvoće zraka, kakvoće vode za piće, zbrinjavanja otpada, zbrinjavanja otpadnih voda, buke, nedostatka javnih prostora i zelenih površina, neravnomjerne urbanizacije i nepoštivanja prostornih planova.

Kvaliteta zraka na području UA Rijeka, prati se na temelju podataka izmjerenih na mjernim postajama državne mreže i lokalnih mreža za trajno praćenje kvalitete zraka. Prema rezultatima mjerenja onečišćenja zraka u 2014. godini, za područje UA Rijeka može se zaključiti sljedeće:

1. Kvaliteta zraka na većem dijelu područja UA Rijeka je I. kategorije, odnosno zrak je čist ili neznatno onečišćen.
2. Povećano onečišćenje zraka na području Županije, slično kao i prethodnih godina, prisutno je u okruženju industrijskih pogona. Onečišćenja su posljedica lokalnih izvora, u prvom redu niskih industrijskih izvora i kotlovnica, te jednim dijelom prometa.
3. Vidljiv je i utjecaj prekograničnog transporta onečišćujućih tvari zrakom, posebice ozona.

Parametri onečišćenja zraka prema kojima se kvaliteta zraka svrstava u II. kategoriju u UA Rijeka su ozon i sumporovodik.

Onečišćen zrak u 2014. godini, odnosno II. kategoriju kvalitete zraka imaju sljedeća područja mjernih postaja sukladno kategoriji polutanta:

1. Ozon: Gorovo (Opatija), Paveki (Kostrena) i Krasica (Bakar) - prema izmjerenim koncentracijama prizemnog ozona u ljetnom periodu;
2. Sumporovodik: područje Urinja (Kostrena) zbog premašenog dozvoljenog broja prekoračenja satnih graničnih vrijednosti za sumporovodik (vodikov sulfid).

U 2013. godini II. kategorija zraka u Gradu Rijeci bila je prisutna na području mjerne postaje Rijeka 2 prema izmjerenim koncentracijama prizemnog ozona u ljetnom periodu.

Ozon je sekundarni polutant koji nastaje kemijskim reakcijama prekursora ozona pod utjecajem sunčevog svjetla. Dio ozona dospijeva do nas i prekograničnim transportom, na što ukazuju visoke koncentracije tijekom noći. Treba naglasiti da veći dio područja Mediterana ne može zadovoljiti norme za ozon. Stoga se u budućnosti treba ozbiljnije pristupiti rješavanju problema s prizemnim ozonom iz razloga što dugotrajno izlaganje previsokim koncentracijama prizemnog ozona može ozbiljnije narušiti zdravlje ljudi te nepovoljno utjecati na vegetaciju.

Na području cijele UA Rijeka kontinuirano se prati **kakvoća voda** (podzemnih i površinskih voda zahvaćenim za vodoopskrbu, te unos onečišćenja kopnenim vodama u more). Za sva izvorišta vode za piće uključena u javnu vodoopskrbu određene su zone zaštite i donesene odluke o zaštitnim zonama. Javna vodoopskrba na području UA Rijeka organizirana je preko 2 vodoopskrbna sustava kojima upravljaju komunalna društva Vodovod i kanalizacija Rijeka te Liburnijske vode Opatija. Postotak priključenosti stanovništva na sustave javne vodoopskrbe je visok i iznosi 96%. Glavni vodeni resursi u UA Rijeka su podzemne vode (90%) vrlo promjenjive izdašnosti. Vodoopskrbni sustav Rijeka obuhvaća

Grad Rijeku i 78 naselja na području bivše Općine Rijeka s ukupno 190.000 stanovnika. Zdravstvena ispravnost vode za piće vodovoda Rijeka u 2014. godini bila je izvrsna. Vodoopskrbni sustav Opatija obuhvaća područje bivše Općine Opatija s ukupno 40 naselja u kojima živi 28.500 stanovnika. Zdravstvena ispravnost vode za piće vodovoda Opatija u 2014. godini bila je izvrsna.

Područje UA Rijeka je krško područje sa slabo razvijenom nadzemnom i bogatom podzemnom hidrografijom, te je nužno zaštititi izvore krških vodonosnika. Kemijsko i količinsko stanje podzemnih voda je vrlo dobro. Prisutan je veliki rizik od iznenadnog onečišćenja podzemnih voda naftom i derivatima jer slivove presijecaju mnogobrojne ceste bez kontrolirane odvodnje, te rizik od nepročišćenih otpadnih voda iz septičkih jama koje direktno otječu u tlo. Preporuke za vodovode odnose se prvenstveno na smanjenje gubitaka u vodoopskrbnom sustavu te nastavak dobre prakse dezinfekcije vode i održavanje izvrsne kakvoće pitke vode kao i do sada.

Geološku strukturu UA Rijeka prvenstveno karakteriziraju krška obilježja, odnosno geomorfološki oblici nastali radom vode na vapnenačkoj podlozi. **Onečišćenje tla** je specifična tema za koju u RH ne postoje sustavno obrađeni podaci. Onečišćena lokacija je mjesto na kojem je potvrđena prisutnost onečišćujućih tvari u koncentraciji koja predstavlja opasnost za ljudsko zdravlje i sastavnice okoliša (tlo, podzemne i površinske vode te zrak). Najveće i najopasnije izvore onečišćenja tla čine ljudske djelatnosti koje izravno i neizravno utječu na oštećenje ili gubitak uloga tla. Glavni izvori onečišćenja tla u UA Rijeka su stara industrijska postrojenja, nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta, napuštenih kamenoloma i šljunčara. Tzv. „crne točke“ su lokacije onečišćene otpadom, nastale dugotrajnim neprijemnim gospodarenjem proizvodnim (tehnoškim) otpadom i predstavljaju opasnost za okoliš i ljudsko zdravlje. Sanacije crnih točaka financiraju se ili sufinanciraju iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost (FZOEU), koji ih i nadgleda ovisno o vlasničkoj strukturi lokacije. Na području UA Rijeka "crna točka" je jama Sovjak na području Viškova. Njezina sanacija trenutno je u pripremi, a planira se financirati sredstvima iz EU-ovih fondova, dok je projektna dokumentacija izrađena sredstvima IPA-e (85%) i FZOEU-a (15%). Osim jame Sovjak, onečišćena tla na području UA Rijeka nalaze se u Rijeci na području bivšeg postrojenja rafinerije na Mlaci, te na i oko područja rafinerije u Kostreni (kopneni i morski dio). Onečišćeno, ali sanirano tlo nalazi se na području bivšeg odlagališta otpada Viševac na Viškovu. Područje je pod konstantnim monitoringom i svi parametri koji se prate su u sukladnosti s propisanim vrijednostima. Divlja odlagališta nalaze se na nekoliko lokacija u Gradu Rijeci, te na području Grada Kastva.

Nedostatak zakonskog okvira za održivo gospodarenje i zaštitu tla i zemljišta ima za posljedicu nedostatak podataka o stanju tla i načinu korištenja zemljišta, što onemogućuje utvrđivanje promjena u stanju tla te praćenje oštećenja i onečišćenja uzrokovanih prirodnim ili antropogenim izvorima. Iz istog razloga izostalo je i donošenje konkretnih preventivnih mjera zaštite tla i održivoga gospodarenja zemljištem.

Onečišćena tla na području UA Rijeka potrebno je sanirati, pri čemu je za onečišćeno područje INE rafinerije Rijeka na Mlaci potrebno izraditi plan sanacije, u kojem je potrebno odrediti vrstu i intenzitet onečišćenja, metode te financijske izvore i terminski plan provedbe. Divlja odlagališta na području UA Rijeka potrebno je sustavno evidentirati, te sanirati sukladno prioritetima ovisno o vrsti i intenzitetu onečišćenja te raspoloživim financijskim sredstvima.

3.3.1.2. Podaci o zelenim površinama

Prilikom kvantitativnog prikaza pokazala se potreba razdvajanja raznorodnih kategorija obuhvaćenih zajedničkim nazivom – **zelene površine**. U prvom redu nastojalo se izdvojiti površine koje imaju aktivan utjecaj na funkcionalnost i oblikovanje užeg dijela urbane cjeline iz kojeg se mogu polučiti vezane aktivnosti i djelatnosti kao što su turizam, uređenje komunalne infrastrukture, ublažavanje posljedica klimatskih utjecaja i slično. Kategorija zelenila obuhvaća površine pod raznorodnim namjenama, a riječ je o dodatnim ili perifernim dijelovima i

područjima koja čine popratne cjeline unutar područja urbaniteta. Iz podataka se može uočiti da prva kategorija predstavlja površinski deficitarniji dio.

Ustanovljenim stanjem sadržanih ozelenjenih površina unutar aglomeracije generalno se može utvrditi da su pokazatelji znatno niži od predočenih i površine se kreću u opsegu ispod 2 m²/st. do 6 m²/st. Izdvojeno se ističu Grad Rijeka s 11 m²/st. i Grad Opatija s 22 m²/st. S druge strane, upravo ova kategorija ima značajniji utjecaj na funkcionalnost, kvalitetu življenja i prezentaciju urbane cjeline, odnosno samog centra naselja ili općine i direktan upliv na življenje najvećeg broja stanovnika ili dijelova u kojima se iskazuje najveća gustoća bivanja.

3.3.1.3. Zaštićena područja, prirodna baština i biološka raznolikost

Za UA Rijeka posebno su značajni podaci o **zaštićenim područjima i prirodnoj baštini** u sastavu urbanih područja te podaci o **bioraznolikosti**.

U UA Rijeka zastupljena je *Natura 2000* te obuhvaća u cijelosti ili dijelom sedam područja očuvanja važna za vrste i stanišne tipove (POVS) i područja očuvanja važna za ptice (POP) kako slijedi: HR 1000018 Učka i Čičarija (Opatija, Lovran, Mošćenička Draga), HR 1000019 Gorski kotar i sjeverna Lika (Klana, Čavle), HR 2000131 Škabac špilja (Kraljevica), HR 2000658 Rječina (Klana), HR 2001246 Izvor u Medveji (Lovran), HR 3000002 Plomin-Mošćenička Draga (Mošćenička Draga) i HR 3000467 Podmorje Kostrene (Kostrena).

U nastavku se obrađuju **zaštićena područja** u Urbanoj aglomeraciji Rijeka. Prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/2013), zaštićena područja klasificirana su u devet kategorija zaštite (strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park šuma. Na području UA Rijeka nalaze se djelomično ili u cijelosti sljedeća zaštićena područja: Nacionalni park Risnjak (Čavle), Park prirode Učka (Opatija, Lovran, Mošćenička Draga), Spomenik parkovne arhitekture – Park Angiolina (Opatija), Spomenik parkovne arhitekture – Perivoj Sv. Jakova (Opatija), Spomenik parkovne arhitekture – Park Margarita (Opatija), Spomenik prirode – Zametska pećina (Rijeka) i Geomorfološki spomenik prirode – Ponor Gotovž (Klana).

Popis zaštićenih područja sustavno se unaprjeđuje, što znači da se po odluci nadležnih tijela te izrađenim stručnim podlogama, svako prepoznato vrijedno prirodno područje može zaštititi. Na prostoru UA Rijeka područja predložena za zaštitu su prema kategorijama sljedeća:

1. Kategorija posebni rezervat – Pakleno (Čavle), Mudna dol i Kacaj (Čavle), Veliko Snježno (Čavle)
2. Kategorija značajni krajobraz – Kanjon Rječine (Rijeka, Klana, Čavle), planina Obruč (Čavle), Kamenjak (Čavle), šuma Lužina (Klana), Područje Draškog potoka i stijene iznad Drage (Rijeka), podmorski park (Kostrena)
3. Spomenik prirode – Šparužna i Crljenčina jama (Klana), Vrulja u luci Ika (Opatija)
4. Spomenik parkovne arhitekture – Park Mlaka (Rijeka), Park Nikole Hosta (Rijeka), Park heroja (Rijeka), botanički vrt (Kostrena)

Navedena područja su predložena za zaštitu sukladno Prostornom planu PGŽ-a (SN 32/13), te su za neka od njih u izradi stručne podloge za proglašenje zaštite.

UA Rijeka karakterizira velika raznolikost staništa, koja je usko povezana s geografskim položajem, razvedenosti reljefa, geološkim, klimatskim i hidrografskim prilikama te čovjekovim utjecajima. Raznim zahvatima u prostoru, poput izgradnje infrastrukture, mnoga su staništa ugrožena, a neka već i uništena. Glavni centri endemske flore u UA Rijeka predstavljaju područja Učke, Obruča i Nacionalnog parka Risnjak. Od endemičnih vrsta ističu se stenoendem učarski zvončić (*Campanula tommasiana*) te podzemni kornjaš filtrator (*Croatodirus bozicevici*) na području Učke. Vezano uz ugrožene i zaštićene vrste, treba spomenuti vrste surog orla, vuka, medvjeda i risa na području Nacionalnog parka Risnjak te surog orla, ušaru i sivog sokola na području Učke. Na području Općine Lovran i Grada Opatije, posebnost predstavljaju šume maruna. Na području Općine Kostrena očuvano je obalno područje, posebno koraligenske zajednice s dominacijom rožnatog koralja, kao i zakonom

zaštićenih vrsta algi, morskih cvjetnica, spužvi, žarnjaka, bodljikaša i riba. Također, na području predloženom za zaštitu prisutno je 246 biljnih vrsta, od kojih je 38 strogo zaštićeno. Šišmiši su prisutni na području čitave UA Rijeka. Zahvaljujući krškoj podlozi, mnoga područja UA Rijeka, odlikuju se prisustvom špilja, od kojih se ističu Urinjska špilja u Općini Kostrena, te Zametska špilja u Gradu Rijeci, koje su i zaštićene propisima temeljenim na Zakonu o zaštiti prirode. U posljednje vrijeme, problem u nekim dijelovima UA Rijeka predstavlja prisustvo divlje svinje (*Sus scrofa*), koja nanosi gospodarske štete domaćinstvima te utječe na smanjenje biološke raznolikosti.

3.3.1.4. Gospodarenje otpadom

Prema obvezama i odgovornostima u gospodarenju otpadom koje proizlaze iz Zakona o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13), gradovi i općine odgovorni su za gospodarenje komunalnim otpadom te je gradnja građevina namijenjenih obradi, skladištenju i zbrinjavanju otpada od interesa za Republiku Hrvatsku. Na području UA Rijeka, zatvoreno je za daljnje odlaganje 01.01.2012. odlagalište Viševac u Općini Viškovo, te je sanirano programima međunarodne pomoći. To je bilo najveće odlagalište u PGŽ-u na koje se odlagao otpad s područja Grada Rijeke i njenog okruženja. Otpad se od tada odlaže na Centru za gospodarenje otpadom (CGO) Marišćina, na platou tzv. „0-te“ faze. U zoni Viševca u tijeku je izgradnja postrojenja za iskorištavanje bioplina koji se razvija "u podzemlju" saniranog odlagališta i trenutno spaljuje. Na liburnijskom području (Grad Opatija, Općina Lovran, Općina Mošćenička Draga i Općina Matulji), otpad se odlaže na odlagalištu Osojnica u Općini Matulji. U UA Rijeka je registrirano odlagalište proizvodnog otpada na lokaciji INA - Rafinerije u Urinju (Općina Kostrena).

U završnoj je fazi realizacije Županijski centar za gospodarenje otpadom (ŽCGO) Marišćina, sufinanciran IPA programom u iznosu 71%. Preostala sredstva osiguravaju Vlada RH, PGŽ, Grad Rijeka, ostale JLS i Ekoplus d.o.o. Tehničko-tehnološka koncepcija obrade otpada u Zoni predviđa mehaničku i biološku obradu prikupljenog komunalnog otpada, izdvajanje vrijednih sastojaka i njihovu uporabu te deponiranje ostatnog dijela uz istovremenu uspostavu sustava primarne selekcije tj. odvojenim prikupljanjem određenih kategorija otpada na području svih JLS koje će svoj otpad obrađivati u ŽCGO-u Marišćina. ŽCGO Marišćina je u studenom 2015. godine krenuo u pokusni rad, kao prvi ŽCGO u Republici Hrvatskoj. Tijekom pokusnog perioda dokazivat će se ispravnost rada postrojenja u cjelini. ŽCGO Marišćina će pokrivati potrebe 300.000 stanovnika PGŽ-a. Njegovim otvaranjem stvara se preduvjet da se u roku od godine dana od otvaranja saniraju i zatvore sva odlagališta na području županije.

UA Rijeka se opredijelila za uspostavu **integralnog sustava gospodarenja otpadom**. Na području UA Rijeka dva su komunalna društva koja gospodare otpadom: Komunalno društvo Čistoća d.o.o. Rijeka i Komunalno društvo Komunalac d.o.o. Jurdani. Komunalno društvo Čistoća d.o.o. Rijeka u vlasništvu je devet jedinica lokalne samouprave u kojima održava čistoću i gospodari otpadom. To su gradovi Rijeka, Kastav, Bakar i Kraljevica, te općine Viškovo, Kostrena, Čavle, Jelenje i Klana. Komunalno društvo Komunalac d.o.o. Jurdani u vlasništvu je četiri jedinice lokalne samouprave u kojima obavlja svoju djelatnost, a to su Grad Opatija i općine Matulji, Lovran i Mošćenička Draga. Na području UA Rijeka u tijeku je uspostava sustava gospodarenja otpadom koji se temelji na primarnoj selekciji otpada kao temelju za pravilno funkcioniranje ŽCGO Marišćina. KD Komunalac odabralo je opciju prikupljanja otpada po sistemu "od vrata do vrata" pri čemu se prikupljaju dvije frakcije otpada – koristan i miješani nekoristan otpad. KD Čistoća odabralo opciju prikupljanja otpada putem spremnika za odvojeno prikupljanje papira i kartona, staklene, plastične, metalne i tzv. tetra ambalaže koji su postavljeni na različitim lokacijama u gradovima i općinama, sukladno proračunatim potrebama ovisno o broju stanovnika. Glomazni otpad oba komunalna društva zbrinjavaju postavljanjem spremnika sukladno godišnjem planu.

Na području Grada Rijeke KD Čistoća upravlja s dva reciklažna dvorišta – Reciklažno dvorište Pehlin i Reciklažno dvorište Mihačeva draga u kojima građani mogu bez naknade zbrinuti različite vrste otpada u količini do 2 m³. Također, reciklažna dvorišta planiraju se u

Gradu Opatiji, Gradu Kraljevici, Općini Čavle, Općini Lovran i Općini Viškovo. Također, na području Grada Rijeke određeno je ukupno 19 lokacija na kojima će se, u periodima od 14 dana, nalaziti dva mobilna reciklažna dvorišta.

Prikupljena količina miješanog komunalnog otpada u 2014. godini od strane KD Čistoća iznosi 44.004,72 t, dok prikupljena količina od strane KD Komunalac iznosi 8.653 t što ukupno iznosi 52.657,72 t prikupljenog miješanog komunalnog otpada na području UA Rijeka. Količina odvojeno prikupljenog otpada od strane KD Čistoća, u 2014. godini iznosi 3.044,64 t, dok je količina odvojenog otpada od strane KD Komunalac 997,36 t što ukupno iznosi 3090,3 t odvojeno prikupljenog otpada na području UA Rijeka.

Na području UA Rijeka nema odgovarajućeg sustava praćenja podataka o količinama, vrstama i načinu postupanja s proizvodnim otpadom iako su mnogi proizvođači proizvodnog otpada uključeni u Katastar emisija u okoliš (KEO). Nema odgovarajućih građevina za skladištenje, obrađivanje i odlaganje proizvodnog otpada. Podaci o količinama građevinskog otpada (građevinski otpad i otpad od rušenja objekata) i otpada koji sadrži azbest, ovisno o izvoru informacija imaju velika odstupanja te su vrlo nepouzdana. Za gospodarenje građevinskim otpadom u svrhu recikliranja te ponovne uporabe dozvolu za bavljenje navedenom djelatnošću na području Općine Klana, a za čitavo područje PGŽ-a, ima trgovačko društvo GP Krk d.d. u okviru Radne zone, odnosno asfaltne baze Marišćina. Problem predstavlja činjenica da se otpad ne zbrinjava u potpunosti u skladu s propisima. Iako je područje UA Rijeka dobro pokriveno sustavom skupljanja otpada, registrirana su divlja odlagališta. Postupak zbrinjavanja otpada još uvijek otpada najviše na odlaganje na odlagališta. Potrebno je gospodarenje otpadom usmjeriti u skladu s redom prvenstva – povećavati udio ponovnog korištenja otpadnih materijala, recikliranja te drugih vrsta uporabe, uključujući energetsku, te poticati smanjivanje odlaganja. Također, valja razvijati svijest kod stanovništva o potrebi pravilnog postupanja s otpadom. Potreban je i daljnji razvoj odgovornosti proizvođača proizvoda, čistije proizvodnje te posebno aktivnosti informiranja i obrazovanja na lokalnoj razini usmjeriti uz promjene obrazaca potrošnje te provoditi sustavno poticanje provedbe i praćenje sprečavanja nastajanja otpada.

3.3.1.5. Mapiranje izloženosti rizicima

Mapiranje izloženosti rizicima, prirodnim i ostalim, izvršeno je sistematizacijom postojećih podataka lokalnih jedinica. Cjelokupan postupak razdijeljen je u tri segmenta:

- a. Učinci nastali djelovanjem prirodnih sila. Ova točka obuhvaća moguće – rijetke pojave (potresi), povremene i učestale pojave uslijed periodične izmjene godišnjih doba i moguće izvanredne situacije nastale ekstremnim djelovanjem prirode. Obuhvatno za gotovo cijelo područje aglomeracije mogu se izdvojiti zajednički utjecaji i izloženosti: potresne zone – VII i VIII, izloženost jakim vjetrovima, podizanje razina mora i vodotoka, te stvaranje sezonskih bujica – jesen do proljeće, izloženost požarima u sezonskom ljetnom periodu i u novije vrijeme i povremene pojave smrzavanja i sušnih perioda.
- b. Definiranje subjekata i mogućih artificijelnih učinaka u svakodnevnom životu. Osim svakodnevnih utjecaja na zagađenje zraka koji su regulirani nizom dodatnih propisa i provedbenih mjera kao značajan čimbenik koji pokazuje tendenciju izmicanja instrumentima kontrole treba istaknuti povećane razine buke koje se javljaju u urbanim područjima. Riječ je o točkama ključnim za svakodnevno funkcioniranje civiliziranog života, koji su veliki izvori buke. Mjesta povećanih razina buke nalazimo uz prometnice većeg značaja i opterećenja, industrijska postrojenja (kao najveća se nameću brodogradilišta, 3. maj, Viktor Lenac, Kraljevica), te prometno transportni terminali. (mogu se izdvojiti čvorišta koja imaju širi regionalni i međunarodni značaj kao željeznički i autobusni kolodvor, lučki pogoni, te kontejnerski terminal unutar Grada Rijeke).

- c. Definiranje subjekata i mogućih artificijelnih učinaka u slučaju incidentnih situacija. U ovom slučaju direktni su utjecaji i na prirodu i na čovjeka, te se mogu podijeliti u dvije kategorije:
- Moguća zagađenja ispuštanjem polutanata predstavljaju opasnost za šire gravitacijsko područje, onečišćenjem zraka i ispuštanjem otrovnih materija u zrak, vode i more uz dodatnu potencijalnu opasnost eksplozija i mogu se dogoditi u bilo koje godišnje doba i imaju direktan utjecaj na jednu od najvažnijih gospodarskih aktivnosti regije – turizam. Potencijalni izvori nalaze se na područjima transporta, prekrcaja i prerade naftnih derivata vezanih uz lokacije Mlake, Urinja i Omišlja, te pojedinih benzinskih crpki.
 - Kolaps građevina i uređaja namijenjenih regulaciji vodotoka i nekontrolirani utjecaji oslobođenih prirodnih sila na okolinu. Žarišne točke nalazimo pri regulaciji prirodnog toka Rječine vezane uz HE Valići i klizište Grohovo.

S obzirom na ozbiljnost i obuhvatnost posljedica izvršena je sistematizacija u smjeru definiranja mogućih rizika i u smjeru poduzimanja mjera za sprječavanje i sanaciju posljedica. Prema prikupljenim podacima može se uočiti da u segmentu izloženosti rizicima postoji povezanost partnera aglomeracije, a u smislu poduzimanja mjera sve jedinice lokalne samouprave posjeduju programe djelovanja u slučaju određenih događanja. Međutim, svakodnevna praksa upućuje da je moguće poboljšanje prevencije i sanacije učestalih pojava koje se kreću u opsegu od djelovanja vjetera i podizanja razine mora, pa do smrzavanja i požarnih opasnosti. Analitički podaci upućuju i na zajedničku izloženost opasnosti od potresa što je također moguća poveznica zajedničkog djelovanja. Moguće zajedničke aktivnosti mogu se temeljiti na izradi dodatnih procjena i studija, te utvrđivanja mjera i provođenjem projekta i zahvata šireg područja zajedničkim djelovanjem više jedinica lokalne samouprave.

3.3.1.6. Podaci o nekadašnjim industrijskim i vojnim prostorima

Pojava neiskorištenih nekretnina i prostora kao dio ciklusa korištenja zemljišta nije novost. No, uslijed procesa tranzicije i tehnološkog razvoja, posljednjih desetljeća je došlo do većeg broja zapuštenih bivših industrijskih prostora. Ovim se nekretninama u prostoru UA Rijeka mogu pribrojiti i nekretnine nekada korištene u vojne svrhe (Rijeka, Čavle, Lovran), nekadašnji turistički objekti (Rijeka, Kraljevica, Opatija) kao i eksploatacijsko polje (šljunčara Kikovica).

Pokretanje i sam postupak prenamjene su često složeni s mnogim ograničenjima. Radi se prvenstveno o neriješenim vlasničkim odnosima koji nastaju uslijed niza kupoprodaja i prijenosa imovine uz neadekvatno ažuriranje podataka. Također, radi se i o slabim upravljačkim kapacitetima te nedostatku strateškog promišljanja u tretiranju prostornih resursa državnih tijela nadležnih za privatizaciju, ali i o nepostojanju registra, odnosno baze neiskorištenih nekretnina. Stoga je raspršenost, nedostupnost i neažuriranost postojećih podataka uzrokovala nepostojanje nacionalne politike usmjerene na prenamjenu neiskorištenih nekretnina.

Nešto je bolja situacija kada se radi o projektima koji stvaraju korist za širu društvenu zajednicu. Uspješan primjer takvog projekta je Kampus Sveučilišta u Rijeci koji je izgrađen na prostoru nekadašnje vojarne Trsat.

Kako ne postoji ujednačena definicija koncepta *brownfielda*, u Europi se često koristi modificirana definicija CLARINET- Radne grupe 1 (CLARINET Report, 2001 – eng. *Contaminated Land Rehabilitation Network for Environmental Technologies*) koja je surađivala na programu *Okoliš i Klima* u koordinaciji Austrijske federalne agencije za okoliš. Prema CLARINET-u, definicija *brownfielda* podrazumijeva da se radi o zemljištima koja su neiskorištena u potpunosti, napuštena, neiskorištena (u mirovanju) industrijski i trgovački objekti, odnosno lokacije koje imaju stvarne ili primijećene probleme zagađenja/onečišćenja kao i lokacije koje zahtijevaju intervenciju da bi ih se ponovo vratilo u upotrebu.

Neiskorištene nekretnine mogu se kategorizirati prema nekoliko kriterija, ovisno o razini onečišćenja i potencijalu za ponovno korištenje. Zavod za prostorno uređenje PGŽ-a je za potrebe izrade Prostornog plana PGŽ-a dao izraditi *Smjernice s kriterijima/uvjetima za prenamjenu neiskorištenih nekretnina području PGŽ*, koje je izradio Ekonomski institut iz Zagreba 2012. godine, a u kojima je preuzeta (karakteristikama prostora prilagođena) ABC kategorizacija. Navedena ABC kategorizacija je iznimno korisna jer se fokusira na pitanje kako se neiskorištene nekretnine mogu prenamijeniti.

Sukladno ABC kategorizaciji lokacije nekadašnjih industrijskih i vojnih zona mogu se kategorizirati prema više kriterija. Prva kategorija odnosi se na lokacije koje se mogu razviti privatnom inicijativom jer su minimalno onečišćene te imaju obilježja atraktivne lokacije i prisutno je aktivno tržište nekretninama (predviđena prenamjena, postoje podaci o infrastrukturi). Druga kategorija zahtijeva raspodjelu troškova privatno/javno, a pritom se radi o umjerenom onečišćenju zbog loše lokacije odnosno tržišta nekretninama (predviđena prenamjena, ne postoje podaci o infrastrukturi, neke su djelomično napuštene). Kod treće kategorije lokacija potreban je veći javni napor za stavljanje u funkciju jer se radi o velikom zagađenju, slaboj lokaciji i tromom tržištu nekretninama te stoga nije planirana prenamjena.

Grad Rijeka ima iznimno bogatu industrijsku baštinu unutar koje se posebno ističu zona bivše Tvornice Rikard Benčić, bivše Tvornice Torpedo i bivše Tvornice papira (Hartera) koje se planiraju urediti uz korištenje različitih mehanizama EU financiranja.

Kroz aktivaciju napuštenog Komplexa Benčić, putem revitalizacije kulturne baštine, planira se doprinijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma. Zona ex-Benčić nalazi se u najužem središtu Rijeke, ali će projekt imati i važan učinak na cijelu aglomeraciju s obzirom na regionalnu ulogu javne knjižnice, Muzeja moderne i suvremene umjetnosti kao i razvoj regionalnog Dječjeg kulturno-edukativnog centra. Navedeni projekt jedan je od najspremnijih *brownfield* projekata čija se realizacija planira ostvariti do 2020 godine kao dio projekta *Rijeka 2020 - Europska prijestolnica kulture*.

Kad se govori o prenamjeni bivše rafinerije na Mlaci u Gradu Rijeci, misli se na mogućnost širenja postojećeg Znanstveno-tehnološkog parka Step (ZTP Step) pri Sveučilištu u Rijeci. Lokacija Mlaka, smještena uz samo more na zapadnom dijelu grada predstavlja zonu bivše rafinerije unutar koje je potrebno riješiti vlasničke odnose s privatnim vlasnikom pri čemu treba naglasiti da su dogovori u tijeku. Također, zbog dugogodišnjeg postojanja rafinerije na tom prostoru, potrebno je provesti ispitivanja zagađenosti tla. U sklopu postojećih objekata potrebno je izvršiti analizu onih koji se mogu odmah staviti u funkciju, kao što su primjerice laboratoriji te osigurati novu namjenu za dio prostora koji je pod zaštitom Ministarstva kulture. Ova lokacija osigurala bi širenje ZTP Step-a i mogućnost privlačenja novih investitora uz nove tehnologije.

Ulica Milutina Barača, uz koju je smještena bivša rafinerija Mlaka, je okosnica povijesno prve industrijske zone u Rijeci čiji su sastavni dijelovi uz nekadašnju rafineriju i bivša tvornica Torpedo, Brodogradilište 3. Maj, Hotel za emigrante, Svjetionik i drugi objekti. Ova ulica je u pravom smislu riječi Industrijska ulica jer povezuje značajne objekte industrijske baštine od kojih je dio pod zaštitom Ministarstva kulture. Svakako najveću atrakciju predstavlja lansirana rampa torpeda koja se nalazi na pomorskom dobru i u nadležnosti Lučke uprave Rijeka (u tijeku je priprema projekta za EU-fondove). S obzirom da ova Ulica još nije prezentirana u cilju turističke ponude, inicijativa *Vratimo život u Baračevu* udruge Pro Torpedo, koja se bavi istraživanjem i promocijom industrijske baštine, predlaže da se ulica uredi i označi kao lokalitet koji bi obogatio turističku ponudu grada i šire regije. Revitalizacija područja bivše rafinerije na Mlaci bit će prilika i za prezentaciju industrijske baštine u ostatku područja, a čime bi se realizirao i projekt koji predlaže udruga Pro Torpedo.

Prenamjenom bivše tvornice Preda na području Grada Kastva uredio bi se interpretacijski centar kulturne baštine s pratećim uslugama za turiste. Grad Kastav spreman poduzeti potrebne aktivnosti u cilju imovinsko-pravne pripreme vezane uz nekretnine bivše tvornice Preda.

Općina Klana planira kroz projekt Revitalizacije jedne od zgrada u krugu bivše vojarne Mate Blažina, današnje Poslovne zone K1-Klana stvoriti adekvatnu poduzetničku bazu u kojoj će se kroz edukaciju osposobiti mlado radno sposobno stanovništvo s područja UA Rijeka. Nužnost i održivost ovoga projekta proizlazi iz činjenice da se 70% gospodarstva u Općini Klana bazira na šumarstvu i preradi drva. S obzirom na relativno malen broj stanovnika te činjenicu da je radno sposobno stanovništvo većinom zaposleno u Drvnoj industriji Klana d.d., javlja se problem nedostatka nove radne snage. Cilj projekta je osigurati adekvatan prostor gdje će se svi zainteresirani educirati, informirati i dobiti tehničku potporu, odnosno poticati na bavljenje djelatnošću obrade drva (primjerice izrada suvenira, kreiranje proizvoda od drva te tehnička razrada ideja za proizvode od drva) kroz osnivanje vlastitih poduzeća i obrta.

Kroz prenamjenu dijela bivša vojne zone Zaheji u Lovranu (objekt bivše spavaonice) planira se urediti novi Društveni dom s ciljem stvaranja boljih uvjeta za rad civilnog sektora. Navedeni objekt je izgrađen 1930. godine te je djelomično u derutnom stanju. Ovim projektom predviđena je rekonstrukcija, odnosno dogradnja nove uz postojeće dvije etaže. Osnovna ideja novog arhitektonskog rješenja je u naglašenom spoju starog (suteren i prizemlje) i novog (prvi kat) upotrebom kontrastnih materijala i volumena te njihovom vizualnom odvajanju.

Vila Angiolina s perivojem izgrađena je oko 1844. godine kada je bogata riječka trgovačka obitelj Scarpa poželjela urediti luksuzni objekt u koji će pozivati ugledne goste iz Europe. Vila i park Angiolina time su postali mjesto na kojem je započet organizirani turizam na Jadranu - poticaj da se izgradi prvi hotel na Jadranu, te brojne vile i ljetnikovci u okolini. Vila Angolinu s rasadnikom treba obogatiti novim, suvremenim sadržajima, dizajnerskim intervencijama koji će doprinijeti prepoznatljivosti i posjećenosti perivoja kao povijesnog toponima ali i lokacije na kojoj je smješten Hrvatski muzej turizma, jedan od samo tri muzeja turizma u Europi.

Botanički vrt na Novoj cesti (također u Opatiji) raskošan je terasasti perivoj s prekrasnim pogledom na Kvarner uređen 1930-ih godina, koji su domaći stanovnici, s obzirom da se njegov osnivač obogatio trgovinom u Americi, nazivali Amerikanskim vrtovima. U drugoj polovini 20. stoljeća koristila ih je gradska tvrtka Parkovi kao rasadnik. Od 2003. godine je napušten pa ga se želi obnoviti i u njemu omogućiti prostor za start up za zeleni turizam, edukacije i predavanja u postojećim i novoplaniranim otvorenim i zatvorenim prostorima. Također, planira se razvoj višegodišnje ideje o zbirci kamelija, koja bi trebala doprinijeti turističkom brendiranju Opatije kao grada kamelija.

Osim navedenih projekata, unutar Urbane aglomeracije Rijeka razmatrani su i projekti vezani uz revitalizaciju brodogradilišta u Kraljevici kao i nekadašnja vojna zona Kovačevo u Općini Čavle, a oba projekta vezana su uz razvoj turizma.

Unatoč različitom stupnju pripremljenosti navedenih lokacija, njihova konačna realizacija pridonijet će sinergijskom efektu jer će stvoriti kvalitetne sadržaje koji će nesumnjivo pridonijeti poboljšanju kvalitete urbanog života, razvoju poduzetništva i turizma na cjelokupnom prostoru urbane aglomeracije.

3.3.2. *Primarna infrastruktura*

3.3.2.1. Vodovod i kanalizacija

Komunalno društvo **Vodovod i kanalizacija** d.o.o. iz Rijeke (u nastavku: KD ViK) je isporučitelj vodnih usluga – javne vodoopskrbe i javne odvodnje otpadnih voda na području četiri grada: Rijeke, Bakra, Kastva i Kraljevice te pet općina: Čavle, Jelenje, Klana, Kostrena i Viškovo. Osim za potrebe domaćinstva i gospodarstva na području Grada Rijeke i riječkog prstena, voda za piće isporučuje se i za potrebe isporučitelja vodnih usluga Liburnijske vode d.o.o. Ičići (prije KD Komunalac d.o.o. Opatija), Ponikve voda d.o.o. Krk (prije TKD Ponikve d.o.o. Krk) te KTD Vodovod Žrnovica – Novi Vinodolski.

Voda za ljudsku potrošnju iz sustava javne vodoopskrbe je izvrsne kvalitete te se može smatrati da se isporučuje zdravstveno ispravna voda. Sva izvorišta šireg riječkog područja

nalaze se na vrlo osjetljivom krškom području. Svrstavaju se u meke do umjereno tvrde vode (7.90 Nj–10.10 Nj) koje imaju vrlo povoljne fizikalno-kemijske osobine i prirodno su pogodne za piće, za čiju je uporabu dovoljan samo postupak dezinfekcije klorovim dioksidom. Ispitivanja i analiziranje uzoraka kvalitete vode za ljudsku potrošnju iz sustava javne vodoopskrbe pokazuju da se sustav javne vodoopskrbe može smatrati sigurnim i pouzdanim za zdravlje ljudi jer se isporučuje zdravstveno ispravna voda za ljudsku potrošnju.

Iz podataka o pokrivenosti vodoopskrbnim i kanalizacijskim sustavom koje su dostavili KD ViK i Liburnijske vode d.o.o. Ičići, evidentna je visoka pokrivenost vodoopskrbe na cijelom području aglomeracije dok pokrivenost kanalizacijskom infrastrukturom znatno zaostaje odnosno na nekim područjima je uopće nema. Podaci pokazuju da na području UA Rijeka većina gradova i općina (6 JLS) ima od 23% do 36% gubitaka na vodovodnoj mreži.

KD ViK konstantno provodi aktivnosti kojima se stvaraju uvjeti za daljnju dogradnjudnoj mreži sustava javne odvodnje s pratećim radovima na vodovodnoj mreži. KD ViK nastavlja s ulaganjima u gradnju komunalnih vodnih građevina u sklopu izgradnje prometnica, uređenja trgova i ostalih javnih površina sukladno prioritetima Grada Rijeke. U suradnji s Hrvatskim vodama, ViK priprema gradnju 6 km kanalizacije s dvije nove crpne stanice na području Srdoča, Gornjeg Zameta i Donje Drenove te rekonstrukciju postojeće kanalizacijske crpne stanice na Kostabeli. KD ViK planira dogradnju 26 km sustava javne odvodnje i izvođenje radova na 13 km vodovodne mreže u Rijeci i Kastvu, a sve navedeno će se financirati putem kredita Europske banke za obnovu i razvoj u iznosu od 13 milijuna EUR. Završetak navedenih radova planiran je sredinom 2016. godine s ciljem poboljšanja kvalitete vodoopskrbe i priključenja oko 700 objekata na sustav odvodnje na području Pulca, Tibljaša i Škurinja, Pehlina i Marinića, Grbaca i Gornjeg Zameta, Srdoča, Braščina-Lukovića i Donjoj Drenovi. U cilju izgradnje novog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, koji je u funkciji riječke aglomeracije, u tijeku je izrada projektne dokumentacije potrebne za prijavu projekta na natječaje za EU-fondove. U provođenju 2. faze Jadranskog projekta, koji se odnosi na zaštitu od onečišćenja voda u priobalju, nastavljena je izgradnja sanitarne kanalizacije na području Grada Rijeke i Općine Čavle. Navedena 2. faza Jadranskog projekta obuhvaća više cjelina, pa se tako unutar potprojekta Rijeka-Grobnik gradi oko 35 km sanitarne kanalizacije i 7 crpnih stanica.

Liburnijske vode d.o.o. Ičići je isporučitelj vodnih usluga – javne vodoopskrbe i javne odvodnje otpadnih voda na području Liburnije. Plan razvoja i gradnje vodoopskrbnog sustava Grada Opatije temelji se na povećanju kapaciteta s vlastitih izvorišta na Učki, pronalaženju novih izvora vlastite vode i na osiguranju potrebnih količina vode iz vodoopskrbnog sustava Rijeka i vodoopskrbnog sustava Ilirske Bistrice – Slovenija. Prostornim planom predviđa se gradnja i rekonstrukcija vodosprema, crpilišta, izgradnja novih vodoopskrbnih cjevovoda kao i rekonstrukcija dotrajalih kako bi se smanjili gubici u mreži i povećao kapacitet i efikasnost sustava, te povećala optimiziranost sustava kroz sustave daljinskog upravljanja objektima i daljinskog očitavanja vodomjera. Planom se predviđa priključenje budućega pratećeg uslužnog objekta na trasi planirane Liburnijske obilaznice u sustav vodoopskrbe uz novi transportni sustav po Liburnijskoj obilaznici. U svim naseljima je izgrađena vodoopskrbna mreža, te bi izgradnju novih građevina trebala pratiti i izgradnja vodoopskrbnog sustava, odnosno širenje istoga. Prilikom gradnje vodoopskrbnog sustava na adekvatan se način rješava i zbrinjavanje otpadnih voda sukladno propisanoj kategoriji uređenosti zemljišta definiranih Planom kako bi se istovremenom izgradnjom sustavi doveli u ravnotežu. Planirani sustav odvodnje definiran je kao razdjelni sustav, temeljem prihvaćenog idejnog rješenja sanitarne kanalizacije Opatijsko-liburnijske rivijere. Plan razvoja i gradnje temelji se na dogradnji uređaja za pročišćavanje otpadnih voda s povećanjem stupnja pročišćavanja, te na izgradnji kanalizacijske mreže na području aglomeracije Opatija–Lovran da se svim stanovnicima omogući spajanje na kanalizacijsku mrežu. U vodozaštitnom području je potrebno izgraditi sustav sanitarne kanalizacije s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda. Povećanje efikasnosti sustava, a time i većoj zaštiti okoliša pridonijeti će rekonstrukcija postojeće dotrajale mreže i automatiziranje sustava kroz napredne tehnologije. Kako su septičke jame stalni izvor problema, sustavom javne odvodnje bi u malim naseljima ili izdvojenim cjelinama trebalo rješavati s mini uređajima za kondicioniranje otpadnih voda.

3.3.2.2. Javni sustav grijanja, plin i električna energija

Javni sustav grijanja u Gradu Rijeci izgrađen je krajem 60-ih i tijekom 70-ih godina prošlog stoljeća. Dostupnošću prirodnog plina 2007. godine provedena je obnova u smislu plinificiranja pojedinih toplana. S obzirom na to da je prosječna starost javnog sustava grijanja (pretežito toplovodne mreže) 40 godina sustav bilježi gubitke. Obnovom sustava značajno bi se smanjili gubici energije koji sada iznose oko 30%. Planirano je da bi se novim investicijama postepeno mogli smanjivati gubici u mreži, a čime bi se povećala kvaliteta i učinkovitost sustava toplinske energije. Također, nove investicije u toplinarstvo doprinjele bi smanjenju onečišćenja zraka u Gradu Rijeci i na području UA Rijeka.

Godine 2007. dolazi do spajanja **plinskog distributivnog sustava** Grada Rijeke na magistralni plinovod prirodnog plina Pula – Karlovac čime prirodni plin postaje dostupan korisnicima u Gradu Rijeci. U narednim se godinama na plinsku distribucijsku mrežu priključuju općine Kostrena, Viškovo i Čavle, te gradovi Bakar i Kraljevica. Na području UA Rijeka izgrađeno je 318,9 km plinske distribucijske mreže od čega: Grad Rijeka (252 km), Grad Kraljevica (14 km), Općina Čavle (19,4 km), Općina Viškovo (22,2 km), Općina Kostrena (11,3 km). Također je prilikom izvođenja ostalih radova na komunalnoj infrastrukturi položeno u Gradu Kastvu 6 km, te u Gradu Opatiji 1,7 km neaktivne plinske distribucijske mreže za koju se očekuje spajanje na aktivnu distribucijsku mrežu u skoroj budućnosti. Općina Klana sufinancirala je izgradnju 4,2 km ST plinovoda i na području Općine Viškovo sve do naselja Klana, od MRS Rijeka zapad (Marčelji)-Predboršt (Klana).

Na području UA Rijeka aktivna je **distribucijska mreža električne energije** kojom upravlja HEP-Operator distribucijskog sustava d.o.o., odnosno njegova podružnica Elektro-primorje Rijeka. Mreža je razgranata, uz dostupnost električne energije svakom kućanstvu i poslovnom subjektu urbane aglomeracije. Od značajnijih **pogona za proizvodnju električne energije** aktivna su dva pogona: protočna Hidroelektrana Rijeka instalirane snage 36,8 MW (Grad Rijeka) i vršna Termoelektrana Rijeka instalirane snage 320 MW (Općina Kostrena).

Grad Rijeka provodi projekt pod nazivom Solarna energija u gradu u sklopu kojega je izgrađeno šest fotonaponskih elektrana na zgradama dječjih vrtića Potok, Srdoči (na površini nadstrešnice parkirališta) i osnovnih škola Pećine, Fran Franković, Kantrida i Zamet. Program je sufinancirao Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost u iznosu od 36% od ukupne investicije. Solarna PV elektrana za proizvodnju električne energije instalirane snage 9,9 kW postavljena je na zgradi gradske uprave Korzo 16, primjer je spoja zaštićene kulturne baštine i moderne tehnologije. Postavljena je nova fotonaponska elektrana na DV Mavrica 30 kW snage. Ukupna snaga svih navedenih instaliranih elektrana je 120 kW. Prema analizama opravdanosti izgradnje fotonaponskih elektrana, isplativost ulaganja je za otprilike 6 godina, a korištenjem alternativnih izvora za proizvodnju električne energije smanjuje se emisija štetnih plinova u okoliš. Prostorni plan Grada Kastva predviđa ugradnju manjih energetska jedinica za proizvodnju električne i toplinske energije (kogeneracija), odnosno električne, toplinske i rashladne energije (trigeneracija). Planirana je izgradnja sunčanih elektrana na krovovima 8 objekata u vlasništvu Grada Kastva.

3.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske (2014.–2030.) donesena je na sjednici Vlade Republike Hrvatske 30.10.2014. godine. Grad Rijeka izrađuje *Glavni plan razvoja riječkog prometnog pravca na području Grada Rijeke* (u nastavku: Glavni plan). Izrada Glavnog plana se realizira sredstvima iz Operativnog programa Promet (OPP) koji definira i usmjerava korištenje fondova Europske unije za razvoj prometne infrastrukture u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2007. do 2013. godine.

3.3.3.1. Duljina, gustoća i kvaliteta cestovne mreže u UA Rijeka

Ukupna prostorna površina na području UA Rijeka iznosi 320 km². S najvećom površinom prednjači Općina Čavle dok su najmanji po površini Grad Kastav s površinom od 11 km², odnosno Općina Kostrena s 12 km². Ukupna duljina cestovne mreže na predmetnom području iznosi 929,05 kilometara. Prosječna gustoća prometne mreže iznosi 2,9 km/km². Po gustoći prometne mreže očekivano prednjači Grad Rijeka od 9,2 km/km². Najmanju gustoću izgrađene cestovne mreže imaju Općina Mošćenička Draga, Općina Čavle, Grad Opatija od cca 1 km/km², odnosno Općina Klana sa samo 0,5 km/km² dok je ostalim sudionicama UA Rijeka prosjek gustoće cestovne mreže oko 4 km/km².

3.3.3.2. Podaci o nesrećama i sigurnosti na cestama

U 2014. godini na području UA Rijeka dogodile su se 2.043 **prometne nesreće** u kojim je ozlijeđeno 615 osoba dok je 12 osoba poginulo. Grad Rijeka prednjači s brojem prometnih nesreća (1.470 nesreća) što je i za očekivati s obzirom na to da Grad Rijeka ima najdužu i najgušću cestovnu infrastrukturu te i sam geoprometni položaj koji je integriran u širi prostor županije, države te šire. Općina Mošćenička Draga i Općina Lovran su JLS s najmanje prometnih nesreća unutar UA Rijeka.

3.3.3.3. Duljina, svojstva i kvaliteta željezničke mreže

Za područje UA Rijeka posebno su važni podaci o duljini, svojstvima i kvaliteti željezničke mreže. Osim na području Grada Rijeke i dijelom na rubnom području Grada Kastva unutar UA Rijeka ne postoji javna željeznička infrastruktura.

Riječki željeznički čvor dio je željezničkog prometnog koridora RH2: državna granica–Botovo–Koprivnica–Dugo selo–Zagreb–Karlovac–Rijeka–Šapjane–državna granica. Postojeća pruga je jednokolosječna. Na području Grada Rijeke nalaze se dvije putničke postaje: glavni putnički kolodvor Rijeka te postaja Pećine/Sušak. Na postaji Pećine/Sušak odvaja se željeznička pruga prema lučkom terminalu Brajdica. Također u kolodvoru Rijeka odvaja se željeznička pruga L212 Brajdica–Rijeka i industrijski kolosjeci za luku Rijeka i druga industrijska postrojenja povezana s kolodvorom Rijeka. Ukupna duljina željezničke pruge na području Grada Rijeke iznosi 24,5 km. Područjem Općine Kostrena prolazi pruga za rafineriju koja je duga je oko 2,5 km, dok je dio pruge i kolodvor unutar rafinerije INE duljine oko 3 km. Željeznička pruga koja je povezivala bivše postrojenje koksare s javnom željezničkom prugom je u derutnom stanju i ne može se koristiti.

Podaci o vremenu putovanja do sjedišta aglomeracije (cestovni, željeznički i morski prijevoz) pokazuju razvijenost svih oblika prometne infrastrukture. Osim Općine Lovran i Općine Mošćenička Draga, koje su i najudaljenije od središta UA Rijeka vrijeme trajanje putovanja prema sjedištu aglomeracije je ujednačeno i iznosi oko dvadeset minuta. Jedan od nedostataka za ostvarivanje kvalitetnije prometne povezanosti unutar UA Rijeka je nepostojanje prometne veze željeznicom i morem kako prema sjedištu aglomeracije tako i međusobno između članica aglomeracije. Pripadajuće tablice s podacima o vremenu putovanja do sjedišta aglomeracije (cestovni, željeznički i morski prijevoz), te prema susjednim gradovima (cestovni, željeznički i morski prijevoz) i cestovnoj i željezničkoj udaljenosti od sjedišta urbane aglomeracije.

3.3.3.4. Zračne luke – lokacije i količine prometa

Zračne luke su značajan element prometnog povezivanja urbanog područja stoga se prate podaci o razvijenosti infrastrukture, broju prevezenih putnika i tereta u zračnom prometu. Na području UA Rijeka jedino se u Općini Čavle nalazi sportski aerodrom *Grobničko polje*. Trenutno je aerodrom u funkciji sportskog aerodroma. Na aerodromu je stacioniran aeroklub i

tu se odvija sportsko-rekreacijsko letenje i školovanje. Sama uzletno-sletna staza dužine je 1.600 m i širine 30 m. Podloga uzletno-sletne staze je asfalt. U planu je ulaganje u aerodrom s ciljem njegovog aktiviranja u ulozu središnjeg aerodroma za razvoj lokalnih zračnih linija na području Primorsko-goranske i susjednih županija koje gravitiraju prema Gradu Rijeci.

U neposrednoj blizini područja UA Rijeka nalazi se Zračna luka Rijeka koja je namijenjena za civilni domaći i međunarodni promet. Treba napomenuti da su od općina i gradova koje su u sastavu UA Rijeka, suvlasnici Zračne luke Rijeka Grad Rijeka u udjelu 10%, te Grad Opatija u udjelu 4% (ukupno 14%). U 2014. godini prevezeno je 106.235 putnika. Destinacije u sezoni 2014. bile su: Split-Dubrovnik, Osijek-Zagreb, London, Stockholom, Oslo, Bruxelles, Köln, Stuttgart, Hamburg, Düsseldorf, Berlin, Frankfurt, Bern, Oslo, Riga, Innsbruck, Vilnius, Kosice, Göteborg. Tijekom 2014. godine na Zračnoj luci Rijeka nije zabilježen promet tereta. Vrijeme putovanja iz Zračne luke Rijeka prema karakterističnim destinacijama: Zagreb (30 minuta), München (1 sat i 15 minuta), London (1 sat i 25 minuta), Hamburg (2 sata), Stockholm (2 sata i 30 minuta). Osnovne dimenzije uzletno-sletne staze su: dužina 2.488 m i širina 45 m. Podloga uzletno-sletne staze je asfalt. Problem Zračne luke Rijeka je sezonski karakter poslovanja (ovisno o turizmu).

3.3.3.5. Pomorske luke – lokacije i količine prometa

Prema razvrstaju luka otvorenih za javni promet na području UA Rijeka Luka Rijeka jedina je luka otvorena za javni promet osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku. Putnički brodski prijevoz putnika u luci Rijeka odvija se s dvije brodske putničke linije: brodska linija Rijeka–Lošinj koju održava prijevoznik MB Kapetan Luka Jesenice i brodska linija Rijeka–Rab koju održava prijevoznik Jadrolinija d.o.o. Rijeka, dok je dužobalna linija Rijeka–Dubrovnik ukinuta. Osim putničkog broskog prijevoza u luci Rijeka obavlja se teretni promet. Luka Rijeka d.d. je koncesionar za prekrcaj tereta na području riječke luke, pri čemu se pretovar tereta obavlja na specijaliziranim sljedećim terminalima za pretovar žitarica, za pretovar generalnog tereta, za pretovar tropskog voća i smrznutog mesa te pretovar kontejnera.

Luka županijskog značaja Kraljevica otvorena je za javni promet (s bazenima Kraljevica, Carevo, Lipica i Trnova). Uz navedeno, Bakarac je luka otvorena za javni promet lokalnog značaja s bazenima Bakarac i Dobra te Črišnjeva (rezervna trajektna luka) s bazenima Črišnjeva, Dumboka i Rasatica, uz luku posebne namjene – brodogradilišna luka Kraljevica. Dio luke Kraljevica je registrirano iskrcajno mjesto ribe. Na području Općine Kostrena nema luka otvorenih za javni promet, ali postoji nekoliko kategorija morskih luka za posebne namjene: Brodogradilište Viktor Lenac je od značaja za Republiku Hrvatsku, luka Urinj je izgradnjom podmorskog transportnog cjevovoda izvan upotrebe, ali ostaje i dalje u statusu industrijske luke, dok su lučica Stara Voda u kategoriji sportske lučice, a Podurinji i Žurkovo u kategoriji luka otvorenih za javni promet. Prema podacima iz Prostornog plana uređenja Općine Kostrena, u sportskim lučicama na području Općine Kostrena postoje sljedeći kapaciteti: ukupno 485 vezova, od toga ribarskih vezova 35 te 3 veza za brodove za prijevoz putnika. U Općini Lovran nalaze se dvije luke i to luka Lovran koja je županijskog značaja te luka Medveja koja je luka lokalnog značaja. U Gradu Opatiji nalaze se sljedeće luke: luka Opatija kao luka za javni promet koja je županijskog značaja, luke Volosko, Ičići i Ika kao luke za javni promet lokalnog značaja te luke posebne namjene, i to luke nautičkog turizma Ičići (ACI Marina Ičići) i Opatija.

3.3.3.6. Infrastruktura za internetsku povezanost

Infrastruktura za internetsku povezanost predstavlja bitan element suvremene infrastrukture karakteristične upravo za urbana područja. Područja za koja postoji mogućnost pružanja **širokopojasnog pristupa internetu** putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima operatori usluga mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu

pristupnu širokopojasnu infrastrukturu mogu se podijeliti prema pristupnim brzinama, te su za područje UA Rijeka prikazane kartama (bez mreža pokretnih komunikacija).

Prosječan ukupan broj kućanstava gradova i općina koji koriste internet je 56%, s brzinom pristupa pretežno u rasponu od 2 do 30 Mbit/s. Brzina pristupa ispod je standarda EU zacrtanih s *Digital Agenda for Europe*, osim u dijelovima Grada Rijeke gdje postoji mogućnost pristupa brzinom od 100 Mbit/s ili više. Brzina pristupa od 30 do 100 Mbit/s prisutna je u središtima gradova i općina uključenih u UA Rijeka. Područja na kartama na kojima ne postoji mogućnost žičnog širokopojasnog pristupa internetu su slabije naseljena područja na kojima ne postoji komercijalni interes telekom operatora za pružanjem usluge širokopojasnog pristupa.

Gradovi i općine mogu biti samostalni nositelji razvoja i izgradnje elektroničke komunikacijske infrastrukture kao temeljnog sloja širokopojasnog pristupa, preporučeno po principu „otvorenih mreža“, tj. izgrađenu infrastrukturu (slobodne kapacitete) svim zainteresiranima mogu davati u najam pod jednakim uvjetima. Pri tome JLS-i moraju biti organizirane i djelovati kao ovlašteni infrastrukturni operatori. Primjerice, Grad Rijeka (Zavod za informatičku djelatnost) u proteklih je 10 godina izgradio svjetlovodnu (optičku) mrežu u dužini od oko 30 km koristeći postojeću kablsku kanalizaciju ili izgrađujući novu. Elektronička komunikacijska infrastruktura temelj je pružanja e-Usluga JLS-a.

Na širem geografskom području PGŽ-a o elektroničkoj komunikacijskoj infrastrukturi brine se na razini projekta *e-Županija* koji obuhvaća planiranje i razvoj širokopojasne komunikacijske mreže na prostoru PGŽ-a, u koju su uključeni svi dionici regionalnog razvoja i svi gradovi i općine PGŽ-a, a predstavnici Grada Rijeke i Grada Opatije aktivni su članovi projektnog tima. Razvoj širokopojasnog pristupa na području UA Rijeka bit će usklađen s projektom *e-Županije*.

U svim razmatranjima razvoja širokopojasnog pristupa u UA Rijeka potrebno je u obzir uzeti i bežični pristup, posebice u područjima u kojima ne postoji jednostavna mogućnost izgradnje elektroničke komunikacijske infrastrukture (nedovoljan broj korisnika, otežan pristup i drugo), s obzirom na bitno niže cijene izgradnje i implementacije.

3.3.4. Urbani prijevoz

Na području UA Rijeka javni prijevoz putnika obavlja se putem komunalnog društva Autotrolej d.o.o. **KD Autotrolej d.o.o. Rijeka** (u nastavku: KD Autotrolej) zajedničko je Društvo Grada Rijeke, kao većinskog vlasnika, i osam susjednih gradova i općina, i to: Grad Rijeka 83,44%, Grad Bakar 2,75%, Općina Čavle 3,27%, Općina Jelenje 1,80%, Grad Kastav 1,68 % Općina Klana 1,28%, Općina Viškovo 2,27%, Općina Kostrena 2,67% i Grad Kraljevica 0,84%. Mreža linija KD Autotrolej proteže se i na područje Općine Matulji i Općine Lovran te Grada Opatije, kao i Općine Mošćenička Draga s kojima su međusobni odnosi regulirani Ugovorom o uređivanju međusobnih prava i obveza u obavljanju gradskog i prigradskog prometa. Osnovnu podjelu linija KD Autotroleja možemo podijeliti na: dnevne lokalne linije na području Grada Rijeke, noćne lokalne linije na području Grada Rijeke i županijske (prigradske) linije.

Sukladno mogućnostima, KD Autotrolej redovito nabavlja ekološki prihvatljive autobuse. Također, u suradnji s trgovačkim društvom Energo (u većinskom vlasništvu Grada Rijeke), koje se bavi proizvodnjom i distribucijom plina i toplinske energije, izgradio je punionicu stlačenog prirodnog plina. Temeljem *Akcijskog plana energetske održivosti razvitka Grada Rijeke SEAP* (usvojen na Gradskom vijeću Grada Rijeke, 19.05.2010.) definirano je smanjenje CO₂ u zraku putem održivog prometa uz povećanje učinkovitosti i udjela javnog gradskog prijevoza. Europska unija preko *Akcijskog plana energetske učinkovitosti (EEAP 2006.)* snažno promiče i potiče energetske učinkovitost, a posebice korištenje obnovljivih izvora energije (solarna energija, energija vjetra, biomasa i dr.). Stoga je osnovni cilj povećati broj autobusa s pogonom na prirodni plin, odnosno nabavka novih autobusa. Također, postojeća autobusna-baza se treba iseliti iz središta Rijeke na novu lokaciju u Baračevoj ulici što je također dio politike smanjenja mogućeg zagađenja otpadnim uljima s obzirom na to da je postojeća lokacija smještena uz rijeku Rječinu.

Za sve korisnike javnog gradskog prijevoza na području UA Rijeke svakako bi bilo važno opremiti autobusna stajališta ICT-opremom kako bi se dobila informacija o točnom vremenu dolaska autobusa. Navedena oprema zasigurno bi povećala povjerenje korisnika u javni gradski prijevoz, te doprinijela povećanju broja korisnika iz redova lokalnog stanovništva, ali i turista. Zbog specifične konfiguracije terena na kojem je smještena UA Rijeka moguće je uvoditi i određena inovativna rješenja u javnom gradskom prijevozu, pri čemu je svakako izazovan projekt duž obalnog povezivanja, ali i uvođenje sustava koji bi integrirao bicikle u javni gradski prijevoz. S obzirom na to da veći broj dnevnih migranata (zaposlenih) dolazi u Grad Rijeku s istočno, zapadnog i sjevernog dijela urbanog područja, svakako su interesantne parkirališne zone koje se u okolnim gradovima i općinama mogu organizirati kao tzv. "park&ride" sustav (kombinacija parkinga s dostupnim javnim gradskim prijevozom).

Trend kretanja putnika koji se prevoze javnim prijevozom je u laganoj stagnacije te ne bilježi veća povećanja.

Sukladno zahtjevima JLS-a uključenih u urbanu aglomeraciju, KD Autotrolej razmatra zahtjeve te sukladno mogućnostima i mogućim prometnim rješenjima nastoji realizirati sve potrebe za prijevozom putnika kako u području JLS-a tako i linije prema gradu Rijeci. Planove takvih potreba izrađuju gradovi i općine za svoje teritorijalno područje. Osim navedenog posebno se prate trendovi širenja gradskih naselja i izgradnje novih objekata (stambena naselja, sportski objekti, obrazovne ustanove, sakralni objekti) kako u Gradu Rijeci tako i u okolnim JLS-ima te se prema planovima izgradnje i širenja (u suradnji s OGU za urbanizam i OGU za komunalni sustav te Rijeka prometom) razmatraju mogućnosti proširenja postojeće mreže linija javnog prijevoza putnika na način da se mijenjau postojeće odnosno da se uvode nove linije javnog prijevoza putnika.

Na svim novonabavljenim autobusima gradskog tipa na pogon SPP-om ugrađene su rampe za lakši ulaz/izlaz invalida u kolicima odnosno za omogućavanje da i osobe s invaliditetom mogu koristiti javni prijevoz ukoliko im je to potreba.

Grad Rijeka ima organiziran prijevoz osoba s invaliditetom u vidu kombi vozila posebno opremljena za osobe u kolicima.

Uz navedeno, treba naglasiti i **trendove razvoja prometnih mreža**. Grad Rijeka: modernizacija zračne luke Rijeka – izgradnja dvotračne pruge od Delnica do Šapjana, izgradnja novog autobusnog kompleksa zapadna Žabica, izgradnja autobaze za smještaj autobusa javnog gradskog prijevoza, proširenje pomorske putničke luke i izgradnja novog kontejnerskog terminala na Zagrebačkoj obali. Grad Opatija: izgradnja liburnijske zaobilaznice Opatija-Lovran-Mošćenička Draga. Općina Lovran: izgradnja liburnijske zaobilaznice i spojne ceste na D-66. Općina Viškovo: cilj je realizirati terminalni autobusni javni prijevoz (smanjenje troškova). Grad Kastav: izgradnja novih prometnica (županijske i nerazvrstane prometnice) koje povezuju Grad Kastav s Općinama Viškovo i Matulji te Gradom Rijeka, reorganizacija linija javnog gradskog prijevoza, uvođenje malih autobusa za povezivanje slabije dostupnih područja Grada Kastva te izgradnja i uređenje autobusnih ugibališta i stajališta. Općina Kostrena u skladu s prostornim planom uređenja i urbanističkim planovima pojedinih naselja gradi i razvija prometnu infrastrukturu. Trenutno je u izradi desetak projekata za gradnju cesta, dok je jedna u fazi gradnje (cesta Svežanj-Doričići) te su za još 4 ceste izdane građevinske dozvole (cesta Rožići, cesta Mažeri-Solin, cesta Žuknica-Humina i cesta Doričići).

Na području UA Rijeka ne postoji intermodalna infrastruktura, te u daljnjem razvoju svakako treba voditi računa o razvoju intermodalnosti.

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

4.1. Opća analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji

Temeljem podataka iznesenih u Analizi, Radni tim je istakao sljedeće opće snage, slabosti, prilike/mogućnosti i prijetnje:

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Povoljan zemljopisni položaj• Globalna konkurentnost prometnog pravca• Multietničnost i multikulturalnost• Razvijen sustav socijalne zaštite• Dostupnost zdravstvene infrastrukture• Razvijen sustav odgoja i obrazovanja• Značaj Sveučilišta u Rijeci• Razvijeno malo i srednje poduzetništvo• Značaj turističkog sektora• Raznolikost prirodne baštine• Raznolikost kulturne baštine• Razvijena sportska infrastruktura• Razvijena komunalna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none">• Proces starenja stanovništva• Neravnomjerna gustoća naseljenosti• Tranzicijska struktura gospodarstva• Dugotrajno restrukturiranje velikih gospodarskih subjekata• Nedostatak napredne poslovne infrastrukture• Nedostatak ekološki prihvatljivih i inovativnih rješenja u javnog gradskom prijevozu• Nedostupnost interneta u slabije naseljenim područjima
PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Financiranje projekata iz EU-fondova• Razvoj Riječkoga prometnog pravca• Razvoj državnih infrastrukturnih projekata• Kulturna baština u funkciji turizma• Razvoj poduzetničke infrastrukture• Deinstitutionalizacija sustava socijalne skrbi• Razvoj održivog gradskog prijevoza	<ul style="list-style-type: none">• Posljedice dugogodišnje ekonomske krize• Neizvjesnost daljnjeg tijeka sustavnih reformi• Konkurentnost gospodarstva na tržištu EU• Nezaposlenost mladih• Siromaštvo i socijalna isključenost• Neizvjesnost daljnjeg tijeka procesa decentralizacije u RH

UA Rijeka je kao najznačajnije snage izdvojila povoljni zemljopisni položaj, globalnu konkurentnost prometnog pravca, multietničnost i multikulturalnost te razvijen sustav socijalne i zdravstvene zaštite te obrazovanja. Demografska slika u kojoj se ističe proces starenja stanovništva predstavlja najveću slabost. Sve prijetnje uzrokovane su globalnim izazovima i sustavnim transformacijama. Financiranje projekata iz EU-fondova smatra se najvećom prilikom.

4.2. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za društvo

Temeljem prethodno iznesene analize, Radni tim je izradio sljedeću SWOT-analizu za društvo:

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Razvijen sustav socijalne zaštite• Značaj Sveučilišta u Rijeci• Multietničnost i multikulturalnost• Razvijen sustav odgoja i obrazovanja• Dostupnost zdravstvene infrastrukture	<ul style="list-style-type: none">• Proces starenja stanovništva• Nejednaka prostorna distribucija stanovništva• Neravnomjerna gustoća naseljenosti
PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Financiranje projekata razvijanja ljudskih resursa iz EU-fondova• Jačanje cjelokupne infrastrukture na području UA Rijeka	<ul style="list-style-type: none">• Konkurentnost gospodarstva na tržištu EU• Nezaposlenost mladih• Siromaštvo i socijalna isključenost

S gledišta društvenih kretanja, snage su vezane uz lokalne programe u razvoju socijalne zaštite, te odgoja i obrazovanja. Pritom se posebno naglašava razvojna uloga Sveučilišta u Rijeci. Također, podaci o stanovništvu ukazuju na proces starenja i na neravnomjernost prostorne distribucije stanovništva na području UA Rijeka. Istodobno, članstvo Republike Hrvatske u EU predstavlja značajne mogućnosti za financiranje od strane EU-fondova, a čime se može pomoći rješavanju navedenih slabosti. Od navedenih prijetnji ističu se konkurentnost gospodarstva, nezaposlenost mladih uz siromaštvo i socijalnu isključenost.

4.3. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo

Temeljem podataka iznesenih u dijelu koji se odnosi na gospodarstvo, Radni tim je izradio sljedeću SWOT-analizu:

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Globalna konkurentnost prometnog pravca• Razvijeno malo i srednje poduzetništvo• Povoljan zemljopisni položaj• Turistički sektor• Razvijena sportska infrastruktura	<ul style="list-style-type: none">• Tranzicijska struktura gospodarstva• Dugotrajno restrukturiranje velikih gospodarskih subjekata• Nedostatak napredne poduzetničke infrastrukture• Nedostatak suvremenih turističkih atrakcija• Izrazita sezonalnost turizma
PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Financiranje poduzetničkih projekata iz EU-fondova• Kulturna baština u funkciji turizma• Sveučilište – razvoj znanosti i tehnologije• Pripremljenost projekata za investitore• Potencijal neaktivne imovine	<ul style="list-style-type: none">• Posljedice dugogodišnje ekonomske krize• Neizvjesnost daljnjeg tijeka procesa decentralizacije u RH

Globalna konkurentnost prometnog prava uz malo i srednje poduzetništvo predstavljaju najjaču snagu gospodarstva aglomeracije i potencijal za njen daljnji rast zahvaljujući povoljnom zemljopisnom položaju. Posebno se ističe snaga turističkog sektora i potencijal kulturne baštine koju je moguće iskoristiti u funkciji turizma. Zbog restrukturiranja velikih gospodarskih subjekata tijekom tranzicije još uvijek je prisutan nedostatak poduzetničke infrastrukture i vezano s time nedovoljan broj radnih mjesta i gospodarskih subjekata. Članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji donosi nove mogućnosti financiranja poduzetničkih projekata naslonjenih na razvoj znanosti i tehnologije podržanih od strane Sveučilišta. Nedovršena tranzicija i dugogodišnja ekonomska kriza stalna su prijetnja konkurentnosti gospodarstva.

4.4. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za urbano okruženje

Radni tim, temeljem analize podataka za urbano okruženje, uočio je sljedeće snage, slabosti, prilike/mogućnosti i prijetnje:

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan zemljopisni položaj • Raznolikost prirodne baštine • Razvijena mreža javnog gradskog prijevoza • Razvijena komunalna infrastruktura • Kvalitetan zrak, voda i more • Dostupnost distribucije električne energije 	<ul style="list-style-type: none"> • Izloženost prirodnim i klimatskim rizicima • Neiskorištenost bivših industrijskih i vojnih zona • Onemogućeno praćenje onečišćenja tla • Zastarjela željeznička infrastruktura • Nedostatak ekološko prihvatljivih i inovativnih rješenja u javnom gradskom prijevozu • Nedostupnost interneta u slabije naseljenim područjima • Nedovoljna učinkovitost sustava toplinarstva u Gradu Rijeci
PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Financiranje projekata iz EU-fondova • Razvoj Riječkoga prometnog pravca • Razvoj državnih infrastrukturnih projekata • Edukacija stanovništva o ekološkim temama 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak zakonskog okvira za održivo gospodarenje i zaštitu prostora • Izgradnja kao prijetnja bioraznolikosti • Nedovoljna financijska sredstva za uvođenje najviših ekoloških standarda

UA Rijeka zbog povoljnog zemljopisnog položaja ima raznoliku prirodnu baštinu s razvijenom komunalnom infrastrukturom i mrežom javnog gradskog prijevoza. Posebno treba naglasiti razvijenu vodoopskrbu i dostupnost distribucije električne energije kao visoku razinu dostignutog stupnja infrastrukturnog standarda. No, zbog izloženosti prirodnih i klimatskih rizika, kao i dijela infrastrukture (promet, Internet i drugo) moguće je govoriti o dodatnim potrebama u cilju razvoja kvalitetnog urbanog okruženja. S druge strane, EU-fondovi pružaju velike mogućnosti financiranja održivih projekata, a pogotovo u dijelu razvoja javnog gradskog prijevoza, obnovljivih izvora energije i edukacije stanovništva o ekološkim temama. Također, tranzicija gospodarstva dovela je do propasti brojnih nekada velikih industrija, a zbog sustavnih promjena postoje i zapuštene bivše vojne zone. Sagledavanje prijetnji pokazalo je da nedostaje učinkovit zakonodavni okvir za održivo gospodarenje i zaštitu prostora te potrebu sustavnih reformi.

Temeljem svih navedenih SWOT-analiza, Radni tim je definirao viziju, strateške ciljeve, prioritete i mjere za UA Rijeka.

5. STRATEŠKI OKVIR

5.1. Vizija za UA Rijeka

Urbana aglomeracija Rijeka je područje koje se razvija temeljem jačanja ljudskih potencijala, a u funkciji razvoja *zelenog* gospodarstva i očuvanja kvalitetnog urbanog prostora.

5.2. Strateški ciljevi UA Rijeka

Temeljem prethodno navedene analize stanja na području UA Rijeka, iskazanih potreba i raspoloživih resursa, *Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine* definirala je sljedeće strateške ciljeve:

1. **Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala**
2. **Stvaranje uvjeta za razvoj *zelenog* gospodarstva**
3. **Održivi urbani razvoj.**

Ciljevi koje je odredila UA Rijeka sukladni su ciljevima koje su određeni u strateškim dokumentima višeg reda, a to se odnosi na strategije koje su donijele PGŽ-e, RH i EU.

PGŽ-e je izradila *Razvojnu strategiju Primorsko-goranske županije 2016.-2020.* (usvojena na Županijskoj skupštini PGŽ-a u studenom 2015. godine). U navedenom dokumentu su definirani sljedeći strateški ciljevi:

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva,
2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj i
3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života.

Ciljna usklađenost strateških dokumenata na razini UA Rijeka i PGŽ-a prikazana je na sljedeći način:

Tablica 3. Usporedba strateških ciljeva UA Rijeka i PGŽ

<i>Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine</i>	<i>Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.</i>
Strateški cilj 1. Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	Strateški cilj 3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života Prioritet 3.4. Unaprijeđenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne osjetljivosti
Strateški cilj 2. Stvaranje uvjeta za razvoj <i>zelenog</i> gospodarstva	Strateški cilj 1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva Prioritet 1.4. Razvoj <i>zelenog</i> gospodarstva
Strateški cilj 3. Održivi urbani razvoj	Strateški cilj 2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj Prioritet 2.1. Ravnomjeran razvoj mikorregija i povećanje teritorijalne kohezije

Strategija UA Rijeka je usklađena sa strategijom višeg rada na razini PGŽ-a, a pojedini predstavnici gradova i općina sudjelovali su u radu Partnerskog vijeća PGŽ-a.

Zbog ekonomske krize na globalnoj razini, Europska unija preispitala je svoje ciljeve te utvrdila nove prioritete razvoja s obzirom na promjenu općih okolnosti. Europska komisija pokrenula je **strategiju Europa 2020** koja će omogućiti izlaz iz gospodarske krize i pripremiti gospodarstvo Europske unije za iduće desetljeće.

Strategija *Europa 2020* iznosi viziju europske socijalne tržišne ekonomije tijekom idućeg desetljeća te počiva na tri međusobno povezana područja prioriteta koja se međusobno podupiru:

- Pametan rast (čime se potiču znanje, inovacije, obrazovanje i digitalno društvo)
- Održiv rast (čime će naša proizvodnja postati učinkovitija u iskorištavanju resursa, uz istovremeno povećanje konkurentnosti)
- Uključiv rast (povećanjem sudjelovanja na tržištu rada, stjecanjem vještina te borbom protiv siromaštva).

Tablica 4. Europa 2020 – strateški ciljevi i inicijative

PAMETAN RAST	ODRŽIV RAST	UKLJUČIV RAST
INOVACIJE	KLIMA, ENERGETIKA I MOBILNOST	ZAPOŠLJAVANJE I VJEŠTINE
OBRAZOVANJE	KONKURENTNOST	BORBA PROTIV SIROMAŠTVA
DIGITALNO DRUŠTVO		

Da bi se postigli ciljevi, plan *Europa 2020* sastoji se od značajnih inicijativa:

- **Unija inovacija** – ponovno fokusiranje politike istraživanja, razvoja i inovacija, uz istovremeno premošćivanje jaza između znanosti i tržišta pri pretvaranju izuma u proizvode. Primjerice, patent Zajednice svake bi godine mogao poduzećima uštedjeti 289 milijuna EUR.
- **Mladi u pokretu** – poboljšanje kvalitete i međunarodne privlačnosti europskog sustava visokog obrazovanja promicanjem mobilnosti studenata i mladih stručnjaka. Kao konkretna aktivnost, slobodna mjesta u svim državama članicama trebala bi biti dostupnija diljem Europe, a stručne kvalifikacije i iskustvo priznati na odgovarajući način.
- **Digitalni plan za Europu** – ostvarivanje održivih gospodarskih i socijalnih koristi od Jedinostvenoga digitalnog tržišta temeljenog na brzom internetu. Svi Europljani trebali bi do 2013. imati pristup širokopojasnom internetu, a do 2020. godine i znatno većim brzinama interneta (30 Mb/s i više).
- **Europa koja učinkovito iskorištava resurse** – podržavanje prelaska na gospodarstvo koje učinkovito iskorištava resurse i proizvodi manje ugljičnog dioksida. Europa bi se trebala držati svojih ciljeva koje treba ostvariti do 2020. godine vezano uz proizvodnju energije, učinkovitost i potrošnju. Kao rezultat, uvoz nafte i plina trebao bi se do 2020. godine smanjiti za 60 milijardi EUR.
- **Industrijska politika za „zeleni rast“** – pomoći industrijskoj bazi EU da postane konkurentna u svijetu nakon krize promicanjem poduzetništva i razvijanjem novih vještina. Time će se stvoriti milijuni novih radnih mjesta.

- **Plan za stjecanje novih vještina i stvaranje novih radnih mjesta** – stvaranjem uvjeta za modernizaciju tržišta rada u svrhu povećanja razine zaposlenosti i osiguranja održivosti gradskih socijalnih modela, dok pripadnici *baby-boom* generacije odlaze u mirovinu.
- **Europska platforma protiv siromaštva** – osiguranje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije pomaganjem siromašnima i socijalno isključenima te omogućavanjem njihove aktivne uloge u društvu.

UA Rijeka se svojom Strategijom razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.–2020. godine mora uklopiti u navedene ciljeve Europske unije što je prikazano na sljedeći način:

Tablica 5. Usporedba strateških ciljeva UA Rijeka i EU

<i>Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine</i>	<i>Europa 2020</i>
Strateški cilj 1. Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	Strateški cilj 3. Uključiv rast Inicijative: Zapošljavanje i vještine Borba protiv siromaštva
Strateški cilj 2. Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	Strateški cilj 1. Pametn rast Inicijative: Inovacije Obrazovanje Digitalno društvo Strateški cilj 2. Održiv rast Inicijative: Klima, energetika i mobilnost Konkurentnost
Strateški cilj 3. Održivi urbani razvoj	Strateški cilj 2. Održiv rast Inicijative: Klima, energetika i mobilnost Konkurentnost

U nastavku se obrazlažu razvojni prioriteti i mjere za pojedine strateške ciljeve UA Rijeka.

Tablica 6. Usklađenost strateških dokumenata na razini UA Rijeka

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine	Strategija razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.-2020. godine	Program ukupnog razvoja Grada Kastva 2016.-2020.	Razvojna strategija Grada Kraljevice za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Strategija razvoja Grada Opatije 2014-2020.	Program ukupnog razvoja Općine Čavle 2016.-2020.
Strateški cilj 1 Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	Strateški cilj 3. Osigurati dostojanstvo svih građana jačanjem socijalne uključenosti i razvojem projekata od zajedničkog interesa	Strateški cilj 3. Unapređenje društvene infrastrukture i programa	Strateški cilj 3. Poboljšanje kvalitete života	Strateški cilj III. Visoka kvaliteta života stanovništva i dobri uvjeti rada zaposlenika	Strateški cilj 1. Podizanje razine kvalitete života
Strateški cilj 2 Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	Strateški cilj 1. Globalno pozicionirati Rijeku razvojem Riječkog prometnog pravca Strateški cilj 2. Na temeljima društva znanja i novih tehnologija razviti konkurentno gospodarstvo	Strateški cilj 1. Razvoj kulture i turizma, očuvanje tradicije	Strateški cilj 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u razvoj	Strateški cilj II. Uspješno gospodarstvo s naglaskom na cjelogodišnji turizam najviše kategorije	Strateški cilj 2. Razvoj društvene infrastrukture i programa Strateški cilj 3. Razvoj lokalnog gospodarstva
Strateški cilj 3 Održivi urbani razvoj	Strateški cilj 3. Osigurati dostojanstvo svih građana jačanjem socijalne uključenosti i razvojem projekata od zajedničkog interesa	Strateški cilj 2. Poticajno društveno i razvojno okurženje	Strateški cilj 2. Zaštita okoliša i unapređenje stanovanja u službi održivog razvoja	Strateški cilj I. Održivi razvoj, optimalna alokacija resursa i briga za njihovo očuvanje	Strateški cilj 1. Podizanje razine kvalitete života

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine	Program ukupnog razvoja Općine Klana 2015.-2020. godine	Program ukupnog razvoja Općine Kostrena 2014.-2020.	Strategija razvoja Općine Lovran 2015.-2020.	Program ukupnog razvoja Općine Mošćenička Draga 2015.-2020.	Strateški razvojni program Općine Viškovo 2015.-2020.
Strateški cilj 1 Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	Strateški cilj 3. Poticanje razvoja socijalne infrastrukture u suradnji s privatnim sektorom sa ciljem poboljšanja položaja osjetljivih grupa društva Strateški cilj 4. Kroz niz razvojnih projekata potaknuti naseljavanje Općine	Strateški cilj 1. Podizanje kvalitete života	Strateški cilj 1. Povećati kvalitetu života stanovnika kroz razvoj lokalnih resursa, ljudskih potencijala i društvene aktivnosti	Strateški cilj 2. Poticajno okruženje i podizanje kvalitete života	Razvojni cilj 4. Razvoj lokalne zajednice i rast standarda kvalitete života
Strateški cilj 2 Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	Strateški cilj 1. Jačanje gospodarstva temeljenog na razvoju malog i srednjeg poduzetništva s domaćim i stranim poduzećima te velikim udjelom novododane vrijednosti Strateški cilj 2. Izgradnja infrastrukture koja je nužna za razvoj poduzetništva i mudro gospodarenje okolišem	Strateški cilj 2. Razvoj gospodarstva Strateški cilj 3. Održivo upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima	Strateški cilj 2. Izgraditi i unaprijediti komunalnu, gospodarsku i društvenu infrastrukturu prema principima održivog razvoja	Strateški cilj 1. Razvoj i promocija turističke ponude Strateški cilj 2. Poticajno okruženje i podizanje kvalitete života	Razvojni cilj 3. Održiv i konkurentan gospodarski sektor
Strateški cilj 3 Održivi urbani razvoj	Strateški cilj 2. Izgradnja infrastrukture koja je nužna za razvoj poduzetništva i mudro gospodarenje okolišem	Strateški cilj 3. Održivo upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima	Strateški cilj 2. Izgraditi i unaprijediti komunalnu, gospodarsku i društvenu infrastrukturu prema principima održivog razvoja	Strateški cilj 2. Poticajno okruženje i podizanje kvalitete života	Razvojni cilj 1. Učinkovito upravljanje i razvoj prostora općine Razvojni cilj 2. Zaštita i očuvanje okoliša

Izvor: gradovi i općine UA Rijeka

Iz sljedećeg prikaza vidljiva je usklađenost strateških ciljeva Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine sa strateškim dokumentima donesenim od strane gradova i općina u sastavu UA Rijeka za razdoblje do 2020. godine.

5.3. Razvojni prioriteti i mjere

5.3.1. Strateški cilj 1.

Vezano uz Strateški cilj 1. u sljedećem prikazu mogu se preglednije vidjeti prioriteti i mjere.

Strateški cilj 1.	
Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	
PRIORITETI	MJERE
1.1. Edukacije za nezaposlene s posebnim naglaskom na mlade	1.1.1. Jačanje kompetencija kod mladih
	1.1.2. Širenje koncepta cjeloživotnog učenja
1.2. Povećanje kvalitete života ranjivih skupina stanovništva	1.2.1. Integracija ranjivih skupina u društvo
	1.2.2. Povećanje kvalitete života za ljude treće životne dobi

UA Rijeka ima za cilj razviti učinkovite ljudske potencijale na temelju podataka o demografskim kretanjima i stanju na tržištu rada. Raspoloživi podaci pokazuju razlike u demografskim kretanjima na području UA Rijeka, ali uz zajedničko obilježje visokog udjela stanovništva treće životne dobi.

Podaci o tržištu rada pokazuju problematiku nezaposlenosti, a posebice kod mladih ljudi. Iz tog razloga je strategija UA Rijeka kao posebne prioritete istaknula mlade nezaposlene ljude i ranjive skupine stanovništva. Kod mladih nezaposlenih svakako treba jačati kompetencije koje će omogućiti brže zapošljavanje ili samozapošljavanje. Također, kod svih skupina stanovništva treba promovirati koncept cjeloživotnog učenja, a posebice kod nezaposlenih koji su stariji od 50 godina.

Navedeno proizlazi i iz strukture gospodarstva koja je pretežito orijentirana na malo poduzetništvo koje je izuzetno fleksibilno u uvjetima tržišnih promjena. Ovo treba istaknuti kao poveznicu i sa strateškim ciljem 2. koji se odnosi na stvaranje uvjeta za razvoj *zelenog* gospodarstva. Pritom je poseban naglasak i na edukacijama vezanim uz korištenje 3D print-a i ICT-a kao mogućnosti za prekvalifikaciju i jačanje tehnološke osnovice gospodarstva.

Uz navedeno, razvoj ljudskih potencijala ostvarit će se i kroz uključivanje ranjivih skupina u društvo. Navedeni prioritet podrazumijeva niz mjera za sve ranjive skupine, odnosno od predškolske dobi do treće životne dobi, kao i u poveznicu s ostalim ranjivim skupinama stanovništva.

Sport i rekreacija za sve građane podrazumijeva povezivanje postojećih i stvaranje novih mogućnosti bavljenja sportom za osobe s invaliditetom, ali i svih građana.

U cilju pomoći ranjivim skupinama stanovništva, ali i kao poveznica s razvojem izvaninstitucijske socijalne skrbi, poseban prioritet su mreže psiholoških savjetovališta, unaprjeđenje prijevoza osoba s invaliditetom i organizirano stanovanje za žrtve obiteljskog nasilja.

Vezano za zaštitu djece i mladih, kao posebno ranjivih skupina, predviđeno je organizirano slobodno vrijeme djece tijekom školskih praznika i rad s djecom i mladima u cilju prevencije i sanacije rizičnih oblika ponašanja.

Posebna pozornost pridaje se prioritetu povećanja kvalitete života ljudi treće životne dobi putem mobilnih timova za psihosocijalnu podršku i širenju sustava klubova za starije osobe.

Svi navedeni prioriteti, mjere i projekti, predstavljaju nastavak projekata dobre prakse u gradovima i općinama na području UA Rijeka. Također, navedeno pokazuje da na području UA Rijeka postoje veliki javni i privatni potencijali koji već provode projekte izvaninstitucijske socijalne skrbi. Treba istaknuti da se unutar navedenih mjera vidi i potreba dodatnog zapošljavanja u sektoru izvaninstitucijske socijalne skrbi.

Relevantni pokazatelji učinka i pokazatelji ishoda navedeni su u poglavlju 6.4. u nastavku ove Strategije.

5.3.2. Strateški cilj 2.

Strateški cilj 2. uz pripadajuće prioritete i mjere naveden je u nastavku.

Strateški cilj 2.	
Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	
PRIORITETI	MJERE
2.1. Razvoj napredne poduzetničke infrastrukture i novih tehnologija	2.1.1. Napredna poduzetnička infrastruktura u funkciji stvaranja novih poduzetnika
	2.1.2. Razvoj novih tehnologija s posebnim naglaskom na <i>zelene</i> tehnologije
2.2. Razvoj održivog turizma	2.2.1. Turistička infrastruktura u funkciji razvoja turističkih destinacija (napomena: mjera 2.2.1. nije dio ITU-mehanizma)
	2.2.2. Kulturna baština u funkciji razvoja održivog turizma

Zelena gospodarstvo može se definirati kao sustav koji putem boljem upravljanja resursima – pružanja potpora inovacijama i korištenjem novih tehnologija stvara nove vrijednosti bez štetnog utjecaja na okoliš. Stvaranje uvjeta za razvoj *zelenog* gospodarstva predstavlja 2. cilj UA Rijeka koji se provodi putem dvaju prioriteta. Prvi prioritet podrazumijeva razvoj napredne poduzetničke infrastrukture i novih tehnologija. Temeljem primjera dobre prakse u Gradu Rijeci, poduzimat će se mjere u pravcu stvaranja i umrežavanja napredne poduzetničke infrastrukture (poduzetničkih inkubatora, sustava start-up inkubatora i akceleratora i naprednih poslovnih zona), ali i razvoj novih tehnologija s naglaskom na 3D print.

Drugi prioritet odnosi se na razvoj cjelogodišnjeg turizma što je povezano s podacima o značaju turizma za područje UA Rijeka i sezonskom karakteru turizma. Treba naglasiti da je preduvjet cjelogodišnjeg turizma uređenje postojeće i izgradnja nove turističke infrastrukture. Pritom se misli na uređenje parkova, šetnica i plaža, ali i na pojedinačne projekte gradova i općina.

S obzirom na to da kulturna baština i turističke manifestacije predstavljaju potencijal za razvoj cjelogodišnjeg turizma, predložene su i mjere koje idu u pravcu zajedničke promocije, osmišljavanja programskih aktivnosti, kao i posebnu promociju specifične nematerijalne baštine. Kod isticanja nematerijalne baštine kao turističkog resursa, prvenstveno se misli na očuvanje i razvoj karnevalske i pomorske baštine, te tradicijske baštine.

Treba napomenuti da su sve navedene mjere i projekti integrirali pojedinačne aktivnosti i planove unutar gradova i općina na području UA Rijeka.

Također, treba naglasiti da je strateški cilj 2. neposredno povezan sa strateškim ciljem 1. jer je u konačnici bitno otvaranje novih radnih mjesta. Uz navedeno, poveznica je i u dodatnim potrebama za stručnim edukacijama po pitanju turizma i upravljanja kulturnom baštinom.

Ako sagledamo poveznicu strateškog cilja 2. sa strateškim ciljem 3., možemo naglasiti da će realizacija mjera iz strateškog cilja 2. svakako pridonijeti kvaliteti urbanog okruženja, a time i kvaliteti života za sve građane.

Relevantni pokazatelji učinka i pokazatelji ishoda navedeni su u poglavlju 6.4. u nastavku ove Strategije.

5.3.3. Strateški cilj 3.

U nastavku se prikazuje strateški cilj 3. unutar kojeg su definirani prioriteti i mjere.

Strateški cilj 3. Održivi urbani razvoj	
PRIORITETI	MJERE
3.1. Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu	3.1.1. Komunalno društvo Autotrolej – Razvoj ekološki prihvatljivog javnog prijevoza
	3.1.2. Inovativna rješenja u prometu
3.2. Ulaganja u toplinsku mrežu	3.2.1. Trgovačko društvo Energo – razvoj sustava toplinarstva u Gradu Rijeci
3.3. Revitalizacija zapuštenih urbanih područja	3.3.1. Revitalizacija bivših industrijskih zona
	3.3.2. Revitalizacija bivših vojnih zona

Kao 3. cilj određen je održivi urbani razvoj pri čemu je prvi prioritet Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu. S tim u vezi, komunalno društvo Autotrolej će poduzeti mjere kojima će unaprijediti ekološki prihvatljivi javni prijevoz i povećati broj korisnika. Svakako je bitno uočiti podatke koji proizlaze iz analize stanja na području UA Rijeka, a koji govore o velikim prirodnim resursima. Kako je urbano područje opterećeno zagađenjem iz više različitih izvora, što je detaljnije objašnjeno u analizi stanja, bitno je da se mjerama i projektima naprave brze intervencije u cilju energetske i ekološke učinkovitosti. Stoga je nabavku plinskih autobusa, električnih vozila, izgradnju mreže plinskih punionica, kao i druga inovativna rješenja u prometu bitno promovirati pred građanima i turistima kako bi se ojačala svijest o zaštiti prirodnih resursa. Navedeno pretpostavlja dodatne edukacije u pogledu energetske i ekološke učinkovitosti, što je direktna poveznica sa strateškim ciljem 1. Također, nova rješenja na području UA Rijeka koja idu u pravcu održivog gospodarstva moguće je dobiti i putem projekata u start-upovima (što je predviđeno unutar strateškog cilja 2.).

Ulaganje u toplinsku mrežu je specifičan prioritet za Grad Rijeku i trgovačko društvo Energo koje će poduzimati mjere u pravcu obnove sustava toplinarstva u Rijeci. Grad Rijeka je jedan od gradova u RH koji je razvio lokalni sustav toplinarstva, a na temelju prirodnog plina

kao ekološki prihvatljivog energenta. No, potrebno je modernizirati postojeće toplane kako bi se ostvarile uštede u troškovima isporuke toplinske energije, a koji direktno utječu i na potrošače. Također, i ovdje je potrebno dodatno proširiti znanje građana o korištenju i mogućim uštedama u sustavu toplinarstva što je povezano i sa strateškim ciljem 1. koji promovira koncept cjeloživotnog učenja.

Za cijelo područje UA Rijeka značajna je revitalizacija zapuštenih urbanih područja. Pritom su posebno istaknute bivše industrijske zone s objektima koji su simboli povijesti (industrijskog razvoja), a koji svojom prenamjenom mogu pridonijeti razvoju javnih, poduzetničkih, a posebno turističkih sadržaja na području aglomeracije. Također, revitalizacija bivših vojnih zona, s konkretnim lokacijama, predstavlja sinergijski efekt za cijelo područje UA Rijeka, a posebice sa stanovišta razvoja turizma i novog zapošljavanja.

Relevantni pokazatelji učinka i pokazatelji ishoda navedeni su u poglavlju 6.4. u nastavku ove Strategije.

Iz svega navedenog, treba naglasiti da su gradovi i općine na području UA Rijeka analizirali postojeće stanje, prepoznali svoje razvojne mogućnosti i potrebe te na temelju toga definirali strateške ciljeve, prioritete i mjere. Treba naglasiti da je pritom prevladao koncept integriranih teritorijalnih ulaganja s obzirom na zajedničke resurse, probleme, ali i postojeće primjere dobre prakse u svim gradovima i općinama na području UA Rijeka.

5.4. Povezanost strateških ciljeva s Operativnim programima u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj ITU-mehanizam provodi se putem Operativnog programa *Konkrentnost i kohezija 2014.–2020.* (u nastavku: OP KK) i Operativnog programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.–2020.* (u nastavku: OP KK). Iz navedenih operativnih programa za ITU-mehanizam je definirano sedam tematskih ciljeva te unutar njih deset specifičnih ciljeva koji se financiraju iz europskih fondova što je prikazano u sljedećoj tablici.

Tablica 7. Specifični ciljevi za ITU-mehanizam u Republici Hrvatskoj

OP	Tematski cilj (TC)	Specifični cilj (SC)	Fond	Indikativna financijska alokacija (potpora Unije) u EUR	Udio ukupne alokacije (u %)
OPKK	TC 3	3a2 Napredna poslovna infrastruktura i odgovarajuće usluge	EFRR	60.000.000	17,37%
	TC 4	4c3 Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva	EFRR	80.000.000	23,16%
	TC 6	6c1 Korištenje kulturne baštine u funkciji turizma	EFRR	33.351.269	9,66%
	TC 6	6e2 Korištenje zapuštenih prostora (industrijska i vojna zemljišta)	EFRR	80.000.000	23,16%
	TC 7	7ii2 Čisti urbani promet	KF	50.000.000	14,48%
OPULJP	TC 8	8ii1 Aktivnosti za mlade nezaposlene	ESF	17.000.000	4,92%
	TC 9	9i1 / 9iv2 Deinstitucionalizacija socijalnih i zdravstvenih usluga	ESF	20.000.000	5,79%
	TC 10	10iii3 / 10iv1 Osmišljavanje i provedba obrazovnih programa za razvoj grada	ESF	5.000.000	1,45%
UKUPNO	- kombinacija financiranja iz fondova:			345.351.269	100%
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj			253.351.269	73,36%
KF	Kohezijski fond			50.000.000	14,48%
ESF	Europski socijalni fond			42.000.000	12,16%

Izvor: MRRFEU

Kao što je vidljivo iz navedene tablice, Republika Hrvatska ima na raspolaganju 345.351.269 EUR za ITU-mehanizam u razdoblju 2017.-2020. godine. U siječnju 2016. godine MRRFEU, kao nacionalni koordinator za ITU-mehanizam, je planirao provesti pozivni natječaj za mogućih sedam urbanih područja od kojih će biti odabrana četiri za korištenje ITU-mehanizma. **Strategija razvoja UA Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine predviđala je tri strateška cilja, koji su povezani sa sedam tematskih ciljeva, te unutar njih s devet specifičnih ciljeva iz oba operativna programa za ITU-mehanizam u Republici Hrvatskoj.** Svi navedeni ciljevi financiraju se kombinacijom sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj (u nastavku: EFRR), Kohezijskog fonda (u nastavku: KF) i Europskog socijalnog fonda (u nastavku: ESF).

Strateški cilj 1. u Strategiji UA Rijeka odnosi se na razvoj učinkovitih ljudskih potencijala s niže navedenim prioritetima i mjerama. Sve navedene mjere, a time i prioriteti, direktno su povezani sa Specifičnim ciljevima iz Operativnog programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.* s kombinacijom više Specifičnih ciljeva unutar navedenog Operativnog programa što je prikazano u nastavku.

Strateški ciljevi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020.	Povezanost s tematskim/specifičnim ciljevima OP KK i OP ULJP za ITU mehanizam u RH
1. Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	
1.1. Edukacije za nezaposlene s posebnim naglaskom na mlade	
1.1.1. Jačanje kompetencija kod mladih	TC 8 - SC 8ii1 – OP ULJP/ESF
1.1.2. Širenje koncepta cjeloživotnog učenja	TC 8 - SC 8ii1 – OP ULJP/ESF TC 3 - SC 3a2 – OP KK/EFRR
1.2. Povećanje kvalitete života ranjivih skupina stanovništva	
1.2.1. Integracija ranjivih skupina u društvo	TC 9 - SC 9i1 – OP ULJP/ESF TC 9 - SC 9iv2 – OP ULJP/ESF
1.2.2. Povećanje kvalitete života za ljude treće životne dobi	TC 9 - SC 9i1 – OP ULJP/ESF TC 9 - SC 9iv2 – OP ULJP/ESF

Kao što je vidljivo iz prethodne tablice, kod mjere ad. 1.1.1. koja se odnosi na Jačanje kompetencija kod mladih, UA Rijeka posebno želi pridonijeti osposobljavanju i usavršavanju vještina u skladu s potrebama tržišta rada za jačanje konkurentnosti osoba koje nisu zaposlene, a niti su u procesu obrazovanja ili osposobljavanja za tržište (engleski: *Not in Education, Employment, or Training* - u nastavku: NEET). S tim u vezi, putem usluga prije inkubacije (sustav mreža Start-up inkubatora) želi se pridonijeti uključivanju mladih u poduzetništvo. Također, razvojem usluga poduzetničkih potpornih institucija omogućuje se nastavak razvoja start-upova u subjekte maloga gospodarstva.

Prioriteti i mjere za **strateški cilj 2.** pod nazivom Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva, proizlaze iz potrebe da se putem poduzetničkih aktivnosti dodatno zaštiti stanje u okolišu, a posebno s obzirom na velike prirodne potencijale koji se nalaze na području UA Rijeka.

Strateški ciljevi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020.	Povezanost s tematskim/specifičnim ciljevima OP KK i OP ULJP za ITU mehanizam u RH
2. Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	
2.1. Razvoj napredne poduzetničke infrastrukture i novih tehnologija	
2.1.1. Napredna poduzetnička infrastruktura u funkciji stvaranja novih poduzetnika	TC 3 - SC 3a2 – OP KK/EFRR TC 8 - SC 8ii1 – OP ULJP/ESF
2.1.2. Razvoj novih tehnologija s posebnim naglaskom na zelene tehnologije	TC 3 - SC 3a2 – OP KK/EFRR
2.2. Razvoj održivog turizma	
2.2.1. Turistička infrastruktura u funkciji razvoja turističkih destinacija	ova mjera ne ulazi u ITU – ne može se povezati sa ciljevima OP/planirano za ostale raspoložive izvore financiranja
2.2.2. Kulturna baština u funkciji razvoja održivog turizma	TC 6 - SC 6c1 – OP KK/EFRR

Kod mjere 2.2.1. *Turistička infrastruktura u funkciji razvoja turističkih destinacija* radi se o izgradnji novih ili rekonstrukciji postojećih turističkih objekata, odnosno infrastrukture, čime se ostvaruju preduvjeti za razvoj cjelogodišnjeg turizma. Navedena mjera je od velikog značaja za UA Rijeka, ali nema uporište u specifičnim ciljevima iz OP KK i OP ULJP definiranih za ITU-

mehanizam u RH. Preporuka MRRFEU-a za gradove nositelje urbanih područja je da se u strateške dokumente uključe i mjere koje se neće moći realizirati putem ITU-mehanizma, ali su bitne za ostvarenje strateških ciljeva. Uključivanjem takvih mjera u strateške dokumente omogućuje se i kandidiranje projekata unutar tih mjera na druge izvore financiranja, a čime se mogu ostvariti dodatni efekti za cijelu aglomeraciju.

Održivi urbani razvoj kao **strateški cilj 3**, uključuje prioritete (3.1.-3.3.) i pripadajuće mjere, kao što je prikazano u nastavku.

Strateški ciljevi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020.	Povezanost s tematskim/specifičnim ciljevima OP KK i OP ULJP za ITU mehanizam u RH
3. Održivi urbani razvoj	
3.1. Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu	
3.1.1. Komunalno društvo Autotrolej – Razvoj ekološki prihvatljivog javnog prijevoza	TC 7 - SC 7ii2 – OP KK/EFRR
3.1.2. Inovativna rješenja u prometu	TC 7 - SC 7ii2 – OP KK/EFRR
3.2. Ulaganja u toplinsku mrežu	
3.2.1. Trgovačko društvo Energo – razvoj sustava toplinarstva u Gradu Rijeci	TC 4 - SC 4c3 – OP KK/EFRR
3.3. Revitalizacija zapuštenih urbanih područja	
3.3.1. Revitalizacija bivših industrijskih zona	TC 6 - SC 6e2 – OP KK/EFRR
3.3.2. Revitalizacija bivših vojnih zona	TC 6 - SC 6e2 – OP KK/EFRR

Sve navedene mjere odgovaraju specifičnim ciljevima iz OP KK. Kod prioriteta 3.1. Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu, mjera 3.1.1. koju provodi komunalno društvo Autotrolej, moguće je kombinirati specifične ciljeve OP KK i OP ULJP. Odnosno, komunalno društvo Autotrolej koje obavlja funkciju javnog gradskog prijevoza na području cijele aglomeracije, uz nabavku novih plinskih autobusa i izgradnju punionica na plin (što su specifični ciljevi iz OP KK), može i dodatnim javnim kampanjama podizati razinu svijesti građana o ekološkom aspektu javnog gradskog prijevoza (unutar OP ULJP).

Iz svega navedenog, vidljiva je direktna povezanost strateških ciljeva, prioriteta i mjera predviđenih u Strategiji UA Rijeka sa Specifičnim ciljevima OP KK i OP ULJP za ITU-mehanizam u Republici Hrvatskoj. Sukladno preporuci MRRFEU-a, o čemu se raspravljalo na koordinacijskim sastancima s gradovima/nositeljima, UA Rijeka je u strateški cilj 2, pod prioritet 2.2., uključila i mjeru 2.2.1. Turistička infrastruktura u funkciji razvoja turističkih destinacija planirana je za UA Rijeka iako navedena mjera nema poveznicu sa specifičnim ciljevima u OP KK i OP ULJK. No, stav je gradova i općina u UA Rijeka da je navedena mjera 2.2.1. iznimno bitna za realizaciju cjelogodišnjeg turizma, a pri čemu će se konkretni projekti temeljem Strategije prijavljivati na druge izvore financiranja. Također, treba naglasiti da se mjera 3.2.1. Trgovačko društvo Energo – razvoj sustava toplinarstva u Gradu Rijeci odnosi isključivo na Grad Rijeku koji jedini ima sustav toplinarstva na području UA Rijeka. Sve ostale mjere, izuzev mjere 3.2.1., odnose se na područje cijele UA Rijeka, a time predstavljaju u potpunosti integrirana teritorijalna ulaganja.

Iz svega navedenog vidljivo je da su na razini UA Rijeka definirani ciljevi koji se mogu povezati s tematskim i specifičnim ciljevima koji su definirani za ITU-mehanizam unutar OP KK i OP ULJP u Republici Hrvatskoj.

6. PROVEDBA STRATEGIJE

6.1. Financijski okvir (ITU-plan)

UA Rijeka je planirala sredstva sukladno ciljevima i prioritetima te mjerama kao što je prikazano u sljedećoj tablici.

Tablica 8. UA Rijeka – ITU-plan za razdoblje 2017.-2020. godina

Strategija razvoja UA Rijeka – strateški ciljevi i prioriteti		Niže navedeni ciljevi predstavljaju kombinaciju specifičnih ciljeva iz OPKK i OPULJP			Ostali izvori financiranja
		Okvirni financijski iznos (EUR)	Okvirno sufinanciranje		
			Od strane EU-fondova (75%)	Od strane prijavitelja (25%)	
(1)	(4)	(5)	(6)=(5)/(4)	(7)	
1. Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala					
1.1.	Edukacije za nezaposlene s posebnim naglaskom na mlade	3.243.775	2.432.831	810.944	lokalni proračuni, proračun RH i Europski socijalni fond
1.2.	Povećanje kvalitete života ranjivih skupina stanovništva	4.000.000	3.000.000	1.000.000	lokalni proračuni, proračun RH i Europski socijalni fond
2. Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva					
2.1.	Razvoj napredne poduzetničke infrastrukture i novih tehnologija s posebnim naglaskom na zelene tehnologije	11.000.000	8.250.000	2.750.000	lokalni proračuni, proračun RH, privatni sektor, Europski fond za regionalni razvoj
2.2.	Razvoj održivog turizma	7.000.000	5.250.000	1.750.000	lokalni proračuni i proračun RH, Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond
3. Održivi urbani razvoj					
3.1.	Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu	2.400.000	1.800.000	600.000	KD Autotrolej, lokalni proračuni, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
3.2.	Ulaganja u toplinsku mrežu	19.474.000	14.605.500	4.868.500	TD Energo
3.3.	Revitalizacija zapuštenih urbanih područja	19.000.000	14.250.000	4.750.000	lokalni proračuni
UKUPNO – Sukladno uputama MRRFEU od 10.03.2016.		66.117.775	49.588.331	16.529.444	

6.2. Institucionalni okvir

Grad Rijeka, kao nositelj izrade Strategije, pripremio se za koordinaciju svih aktivnosti vezanih uz ustrojavanje urbane aglomeracije te izradu i provedbu Strategije. Na razini Grada Rijeke određene su osobe koje su kontakt prema MRRFEU koji je koordinacijsko tijelo za gradove-nositelje ITU mehanizma na nacionalnoj razini. Na razini Grada Rijeke je prvo osnovan Interni tim pod vodstvom Koordinatora izrade Strategije. U svrhu prikupljanja podataka za analizu stanja, pri gradovima i općinama koji sudjeluju u UA Rijeka, formirani su interni timovi i određene ključne osobe za koordinaciju. Na taj način je formiran Radni tim od

10 osoba, predstavnika svih gradova i općina, a kojem se priključio i Pročelnik Odjela za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem u Gradu Rijeci.

Gradonačelnik Grada Rijeke je temeljem imenovanja članova od strane gradova i općina u prosincu 2015. godine donio odluku o osnivanju Partnerskog vijeća. Partnersko vijeće sastavljeno od 27 članova (i njihovih zamjenika) iz javnog, poduzetničkog, civilnog i znanstveno-obrazovnog sektora. Pritom je od posebnog značaja povezanost s Regionalnim koordinatorom na razini PGŽ, a čiji predstavnik je uključen u rad Partnerskog vijeća UA Rijeka.

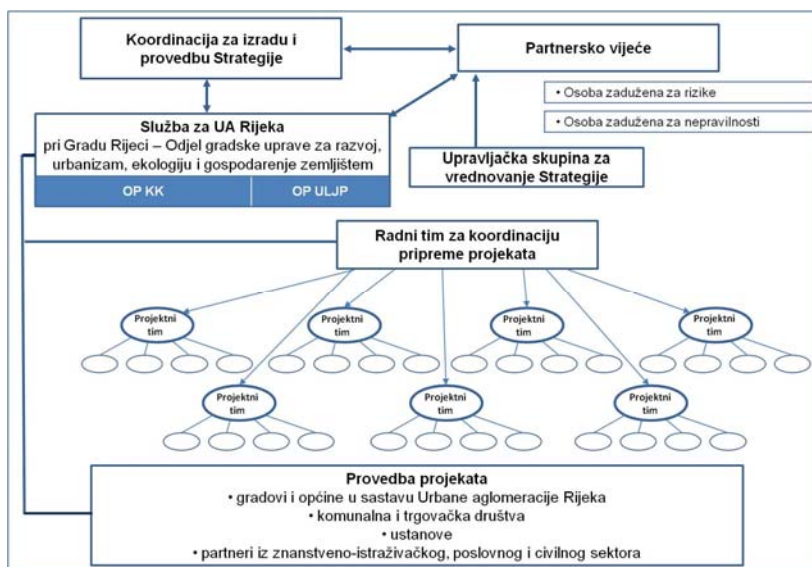
Dana 27.11.2015. godine potpisan je Sporazum o suradnji na izradi i provedbi Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka (u nastavku teksta: Sporazum i Strategija). Temeljem navedenog Sporazuma, definirani su članovi Koordinacije za izradu i provedbu Strategije, a koju čine gradonačelnici i načelnici svih gradova i općina uključenih u UA Rijeka.

Gradonačelnik Grada Rijeke je donio Odluku o postupku vrednovanja Strategije, kao i Plan vrednovanja uz imenovanje Upravljačke skupine za vrednovanje Strategije. Treba istaći da su prethodno svi gradovi i općine imenovali svoje predstavnike u navedenu Upravljačku skupinu, a Riječka razvojna agencija Porin d.o.o. (u 100%-tnom vlasništvu Grada Rijeke) temeljem svojih referenci odabrana je za vanjskog evaluatora.

Ako UA Rijeka bude odabrana na natječaju za provedbu ITU-mehanizma, Grad Rijeka će dodatno razviti institucionalni okvir putem Odjela za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem (u nastavku: Odjel). Navedeni Odjel ima široki djelokrug rada te osigurava najveću podršku ITU-mehanizmu.

Naime, prema Uredbi EU (br. 1301/2013, članak 7. stavak 4.) izabrana urbana područja preuzimaju ulogu ITU-provedbenog tijela u okviru aktivnosti koje će se provoditi u sklopu OP KK. Stoga će nova služba pri Odjelu preuzeti funkciju ITU-provedbenog tijela u okviru aktivnosti koji će se provoditi u sklopu OP KK. Također, funkcije vezane za odabir operacija u okviru OP ULJP, u Uredbi EU (br. 1304/2013) o Europskom socijalnom fondu, ne postoji odredba delegiranja funkcija i stoga iste neće biti delegirane niti u Republici Hrvatskoj. Unutar navedene službe odredit će se zaposlenik zadužen za specifične ciljeve kojima ITU-mehanizam doprinosi ostvarenju OP ULJP. Također, predstavnici ITU-provedbenog tijela (službe) bit će uključeni pri izradi metodologije za odabir projekata i selekcijskih kriterija te u fazi pripreme poziva, odnosno natječaja. U tom smislu zaposlenici u službi, zaduženi za provedbu specifičnih ciljeva u okviru OP KK i OP ULJP ne smiju biti uključeni u pripremu projekata na razini UA Rijeka. Iz navedenog razloga na razini UA Rijeka će i u fazi provedbe Strategije funkcionirati Radni tim koji je prethodno bio zadužen na izradu Strategije. U fazi provedbe Strategije, navedeni Radni tim preuzima funkciju koordinacije pripreme projekata.

Shema 1. Institucionalni okvir UA Rijeka u fazi provedbe Strategije

Provedba projekata, nakon što se ostvare raspoloživa sredstva iz OP KK i OP ULJP, provodit će se putem gradova i općina u sastavu UA Rijeka, a u suradnji s komunalnim i trgovačkim društvima te ustanovama u njihovom vlasništvu. Također, u provedbi projekata će sudjelovati i drugi partneri iz javnog, poslovnog, civilnog i znanstveno-obrazovnog sektora.

Unutar Gradske uprave Grada Rijeke planira se odrediti osoba zadužena za rizike. S obzirom da se koriste sredstva iz operativnih programa definiranih za Republiku Hrvatsku, potrebno je procjenjivati rizike kod pripreme, prijave i provedbe svakog projekta.

Također, u planu je odrediti osobu zaduženu za nepravilnosti unutar Gradske uprave Grada Rijeke s obzirom na veliku odgovornost koju preuzima Grad Rijeka kao nositelj UA Rijeka. Strategija će se sustavno pratiti u razdoblju 2016.-2020. godine putem pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda.

Služba za UA Rijeka, bit će spona između ITU-jedinice na nacionalnoj razini (MRRFEU) kao i drugih državnih tijela uključenih u provedbu ITU-mehanizma sa tijelima na razini UA Rijeka. Također, navedena služba će pratiti realizaciju sredstava iz OP KK i OP ULJP i o tome izvještavati MRRFEU kao nacionalnog koordinatora za ITU-mehanizam.

Također, navedena Služba mora razviti sustav izvještavanja i prema tijelima UA Rijeka te prema predstavničkim tijelima gradova i općina u sastavu UA Rijeka. Sustav izvještavanja definiran je u Strategiji putem pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda za pojedine mjere. Sukladno strateškim ciljevima, kao i prioritetima i mjerama, UA Rijeka će kontinuirano pratiti kretanje pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda.

Služba za koordinaciju UA Rijeka redovito će pripremati godišnja izvješća o ostvarenju Strategije, odnosno strateških ciljeva, prioriteta i mjera.

U cilju transparentnosti rada, Služba za koordinaciju UA Rijeka surađivat će sa Službom za odnose s medijima i on-line komuniciranje pri Uredu Grada Rijeke. S obzirom da ITU-mehanizam u RH omogućuje korištenje sredstava iz OP KK i OP ULJP, posebnim izvješćima će se UA Rijeka redovito očitovati o korištenju europskih sredstava. Komuniciranje prema javnosti se aktivno provodilo već i tijekom izrade Strategije. Tako je na web stranici, odnosno na adresi <http://www.rijeka.hr/UrbanAglomeracijaRijeka> objavljen niz članaka. Plan komuniciranja o Strategiji u cilju ima održati visoku razinu informiranosti o izradi, a potom i o provedbi Strategije, priopćiti informacije, podići svijest i razumijevanje važnosti provedbe razvojnog dokumenta te omogućiti pojedinim ciljnim skupinama razumijevanje ciljeva i svrhe Strategije. Također, komuniciranje pridonosi transparentnosti provođenja i mjerenja učinaka provođenja Strategije te pomaže njezinim nositeljima, kao i krajnjim korisnicima da budu svjesni svoje uloge u razvoju UA Rijeka. Ujedno je potrebno osigurati komunikacijske alate i materijale za ciljne skupine i inzistirati na koordiniranom i kontinuiranom protoku informacija od nositelja Strategije do osoba zaduženih za informiranje javnosti. Partneri u provedbi Strategije su razne institucije uključene u upravljanje i provedbu ove Strategije. Šira zajednica podrazumijeva privatni i javni sektor te poslovne organizacije, civilni sektor, udruge i pojedince koji su u provedbu Strategije direktno ili indirektno uključeni. I u konačnici javnost, koja podrazumijeva građane u najširem smislu, ima značajnu ulogu u određivanju i razumijevanju uspjeha provođenja Strategije. Stalna dostupnost informacija vezanih uz provedbu Strategije bit će za sve ciljne skupine osigurana na internetskim stranicama gradova i općina koje čine UA Rijeka. Jednako tako, sve će se ciljne skupine kontinuirano putem medija izvještavati i informirati o provedbi Strategije te o pojedinačnim projektima koji čine njezin sastavni dio.

Iz navedenog je vidljivo da je UA Rijeka od svog ustrojavanja imala sustavan organizacijski pristup kako u Gradu Rijeci, a tako i u suradnji s gradovima i općinama u sastavu UA Rijeka. Već se u toj ranoj fazi aktivnosti shvatila potreba timskog rada uz uvažavanje zakonske regulative koja je definirala osnivanje pojedinih tijela. S obzirom na području UA Rijeka postoji dugogodišnja tradicija suradnje po pitanju prometne i komunalne infrastrukture, a posebice javnog gradskog prijevoza, na razini UA Rijeka osnovana je Koordinacija za izradu i provedbu Strategije kao izraz nastavka dosadašnje suradnje. Naime, treba napomenuti da Grad Rijeka sa susjednim gradovima i općinama ima dugogodišnju praksu povremenog sazivanja koordinacije gradonačelnika i općinskih načelnika a što se i nastoji unaprijediti putem

UA Rijeka. Ako UA Rijeka bude odabrana za korištenje sredstava ITU-mehanizma, svakako je potrebno dodatno razviti institucionalne kapacitete pri Gradu Rijeci, a za što postoje ljudski resursi. U nastavku će jedan od prioriteta svakako biti i dodatna edukacija zaposlenika angažiranih na poslovima ITU-mehanizma u Gradu Rijeci ali i ostalim gradovima i općinama.

6.3. Strateški projekti

Na razini UA Rijeka definirani su strateški projekti prikazani u niže navedenim tablicama.

Iz Strateškog cilja 1. *Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala* određeni su sljedeći strateški projekti:

Naziv projekta	Programi cjeloživotnog učenja za poduzetništvo	Razvoj novih socijalnih usluga
Nositelj projekta i partneri	Gradovi i općine Urbane aglomeracije Rijeka i partneri	Gradovi i općine Urbane aglomeracije Rijeka i partneri
Cilj projekta	Usvajanje poduzetničkih kompetencija i vještina, poticanje poduzetničke kulture te pozitivnog odnosa prema cjeloživotnom učenju radi rasta i razvoja poduzetništva.	Cilj projekta je ponuditi nove socijalne usluge, putem izvaninstitucionalnih oblika socijalne skrbi, a koje doprinose boljoj integraciji ranjivih skupina u društvo.
Indikativni popis aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Priprema programa za razne skupine korisnika sukladno traženim znanjima i vještinama za samozapošljavanje i zapošljavanje i - Priprema plana provedbe sa partner ima. 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj izvaninstitucionalnih socijalnih usluga, - Razvoj ljudskih kapaciteta za pružanje socijalnih usluga izvan institucija i - Uređenje prostora i nabavka potrebne opreme.
Ciljano područje	Specifični cilj 8ii1: Integrirani projekt na razini UA Rijeka	Specifični ciljevi 9i1 i 9iv2: Integrirani projekt na razini UA Rijeka
Tip projekta ¹	“Soft” projekt	“Soft” projekt
Pripremljenost projekta ²	2	1 /neposredno primjenjiv/
Indikativni proračun projekta	250.000 EUR	468.000 EUR
Izvori financiranja	Lokalni proračuni, proračun RH i Europski socijalni fond, OP ULJP (ITU)	Lokalni proračuni, proračun RH i Europski socijalni fond, OP ULJP (ITU)

Unutar Strateškog cilja 2. *Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva* određeni su sljedeći strateški projekti:

Naziv projekta	Sustav start-up inkubatora za mlade	Povežimo se baštinom
Nositelj projekta i partneri	Gradovi i općine Urbane aglomeracije Rijeka i partneri	Gradovi i općine Urbane aglomeracije Rijeka, Primorsko-goranska županija, turističke zajednice gradova i općina, Turistička zajednica Primorsko-goranske županije i ostali partneri
Cilj projekta	Stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja i razvoj poduzetničke kulture mladih.	Pojedinačne povijesne komplekse, građevine unutar povijesnih jezgri te pojedinačne lokacije od povijesnog, kulturnog i urbanog značaja, kao i nematerijalnu baštinu pod zaštitom UNESCO-a, iskoristiti za dodatno aktiviranje turističke ponude UA Rijeka. U tom smislu potrebno je dodatno programsko i sadržajno osmišljavanje, obnova i uređenje u funkciji turističke valorizacije, u sklopu koje treba omogućiti odvijanje različitih zabavnih, kulturnih, enoloških i gastronomskih manifestacija i festivala. Cilj ovakvog pristupa je obogaćenje turističkog proizvoda te poticanje razvoja lokalnog gospodarstva i njegovo okrupnjavanje.
Indikativni popis aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Odabir modela funkcioniranja, - Odabir pravne osobe za provedbu programa startup inkubatora, - Postavljanje programa rada i - Postavljanje modela suradnje i umrežavanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Osmišljavanje turističke promocije materijalne i nematerijalne baštine, - Integriranje potencijala baštine na području UA Rijeka ovisno o programskom i sadržajnom usmjerenju njezinih sastavnica, - Izrada projektne dokumentacije za potrebe obnove, uređenja i prezentacije, - Obnova i uređenje građevina i lokacija i - Provedba programa osmišljavanja novih turističkih proizvoda temeljenih na baštini (enološke, gastronomske, kulturne i druge manifestacije te suveniri, edukacije i ICT riješenja).
Ciljano područje	Specifični ciljevi 3a2 i 8ii1: Integrirani projekt na razini UA Rijeka	Specifični cilj 6c1: Integrirani projekt na razini UA Rijeka
Tip projekta ¹	"Soft projekt"	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastrukturni projekt, djelomično - "Soft projekt", djelomično
Pripremljenost projekta ²	2	<ul style="list-style-type: none"> 1 – dio projekata već pripremljen 2 – pripremiti u srednjoročnom razdoblju
Indikativni proračun projekta	2.000.000 EUR	3.000.000 EUR
Izvori financiranja	Lokalni proračuni, proračun RH, privatni sektor, EU fondovi, OP KK (ITU)	Lokalni proračuni, proračun PGŽ-a, prihodi turističkih zajednica, Ministarstvo kulture RH, Ministarstvo turizma, EU fondovi, privatni ulagači, OP KK (ITU)

U svrhu realizacije Strateškog cilja 3. *Održivi urbani razvoj* planiraju se realizirati sljedeći strateški projekti:

Naziv projekta	Jačanje sustava javnog prijevoza	Razvoj sustava toplinarstva u Gradu Rijeci	Revitalizacija bivših industrijskih zona
Nositelj projekta i partneri	KD Autotrolej d.o.o., Grad Rijeka i gradovi i općine Urbane aglomeracije Rijeka	Energo d.o.o., Grad Rijeka	Grad Rijeka, Grad Kraljevica, Grad Kastav, Općina Čavle, Općina Lovran, Sveučilište u Rijeci, STEP Ri,
Cilj projekta	Povećanje broja putnika unutar ekološki učinkovitog sustava javnog prijevoza na području UA Rijeka.	Modernizacija sustava toplinarstva u Gradu Rijeci radi povećanja ekonomske i ekološke učinkovitosti.	Prenamjena zona odnosno pojedinačnih ex industrijskih građevina unita njih u cilju smještaja sadržaja novih gospodarskih i razvojnih aktivnosti.
Indikativni popis aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Nabavka novih ekološki prihvatljivih autobusa, - Primjena novih ICT rješenja u svrhu boljeg informiranja putnika i - Informiranje građana o prednosti korištenje javnog prijevoza vozilima s manje emisije štetnih plinova. 	<ul style="list-style-type: none"> - Obnova toplana/kotlovnica, - Rekonstrukcija distributivne toplinske mreže, - Rekonstrukcija toplinskih podstanica, - Uspostava sustava za daljinski nadzor i upravljanje i - Edukacija korisnika i informiranje javnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Obnova i revitalizacija zona i pojedinačnih industrijskih građevina, - Izrada urbanističkih planova, - Izrada projekatne dokumentacije i - Izrada studija opravdanosti.
Ciljano područje	Specifični cilj 7ii2 Povećanje broja prevezenih putnika u javnom gradskom prijevozu	Specifični cilj 4c3: Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva	Specifični cilj 6e2: Integrirani projekt na razini UA Rijeka
Tip projekta ¹	Infrastrukturni projekt	Infrastrukturni projekt	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta ²	1-neposredno primjenjiv (potpuno pripremljen)	1-neposredno primjenjiv (potpuno pripremljen)	dio projekata: 1, glavnina projekata: 2
Indikativni proračun projekta	4.284.000 EUR	19.474.000 EUR	19.000.000 EUR
Izvori financiranja	KD Autotrolej d.o.o., lokalni proračuni, FZOEU, OP KK (ITU)	Vlastiti izvori, FZOEU, EBRD, OP KK (ITU), financijske institucije	Lokalni proračuni, financijske institucije, WESTERN BALKANS, EBRD, OP KK (ITU)

Iz navedenog popisa strateških ciljeva, vidljivo je da se UA Rijeka odlučila na sedam strateških projekata kojima se ostvaruju sva tri cilja Strategije, a u poveznici s OP KK i OP ULJP.

6.4. Praćenje provedbe Strategije

Strategija će se sustavno pratiti u razdoblju 2016.-2020. godine putem pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda. U nastavku se navode pokazatelji učinaka i pokazatelji ishoda za pojedine mjere, kao i sustav izvještavanja.

6.4.1. Pokazatelji učinaka i pokazatelji ishoda

Sukladno strateškim ciljevima, kao i prioritetima i mjerama, UA Rijeka će kontinuirano pratiti kretanje pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda. Pri određivanju navedenih pokazatelja vodilo se računa o dostupnosti statističkih i ostalih pokazatelja, odnosno o učinkovitosti praćenja i troškovima vezanim uz praćenje pojedinih indikatora. Treba naglasiti da su statistički podaci u Republici Hrvatskoj iznimno oskudni kad je u pitanju razina gradova i općina. Također, problem je i analiza podataka vezanih za poduzetnički sektor, a pri čemu je jedini izvor FINA-a koja prati pokazatelje za trgovačka društva koja imaju sjedište u gradovima i općinama unutar aglomeracije. S druge strane, svi podaci koji su povezani s bazama podataka koje mogu pratiti gradovi i općine, odnosno Grad Rijeka kao nositelj urbane aglomeracije, predstavljaju praktično rješenje u određivanju pokazatelja. Podaci koji su povezani s turizmom, također, uspješno se mogu pratiti na razini gradova i općina putem statistike koju vode lokalne turističke zajednice.

Kod programskih aktivnosti, koje su vezane uz naprednu poduzetničku infrastrukturu, cjeloživotno učenje i socijalno uključivanje, moguće je pratiti broj korisnika pojedinih programa i broj konkretnih programa za pojedinu vrstu korisnika. Kod održivog urbanog razvoja moguće je pratiti povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu i to putem podataka koje kontinuirano prati komunalno društvo Autotrolej za područje cijele UA Rijeka. Isto tako, trgovačko društvo Energo, koje je nositelj razvoja toplinarstva na području Grada Rijeke, kontinuirano prati pokazatelje, a konačna svrha je dugoročno povećanje broja korisnika sustava toplinarstva.

Najveći problemi uočeni su u prikupljanju podataka kod revitalizacije zapuštenih urbanih područja s obzirom na to da se radi o područjima bivših industrija i bivših vojnih zona. Stoga je kao pokazatelj učinka odabran podatak o površini revitaliziranih zona (iskazan u m²).

Sljedeća tablica prikazuje i objašnjava vrstu pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda po pojedinim mjerama sukladno strateškim ciljevima i prioritetima.

Sve navedene pokazatelje učinaka i ishoda prikupljat će Grad Rijeka, kao nositelj UA Rijeka, u suradnji s gradovima, općinama, organizatorima programskih aktivnosti, turističkim zajednicama, komunalnim društvom Autotrolej i trgovačkim društvom Energo.

Tablica 9. Pokazatelji učinaka i ishoda za strateške ciljeve i prioritete Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje od 2016.-2020.

Strateški ciljevi Strategije razvoja UA Rijeka	POKAZATELJI UČINAKA					POKAZATELJI ISHODA	
	Pokazatelji	Definicija	Mjerilo	Učestalost praćenja	Izvor	Polazna vrijednost 2015.	Ciljana vrijednost 2017.-2020.
1. Razvoj učinkovitih ljudskih potencijala	<ul style="list-style-type: none"> - Održane radionice - Polaznici radionica 	Radionice će se održati u sklopu programa za nezaposlene s posebnim naglaskom na mlade i za ranjive skupine	broj	jednom godišnje	organizatori radionica	Uključuje stavke 1.1. i 1.2.	Uključuje stavke 1.1. i 1.2.
1.1. Edukacije za nezaposlene s posebnim naglaskom na mlade	<ul style="list-style-type: none"> - Edukacijski programi - Korisnici programa 	Za nezaposlene, posebno mlade, održat će se edukacijski programi	broj	jednom godišnje	organizatori edukacijskih programa	<ul style="list-style-type: none"> • 12 programa • 1.258 korisnika 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 12/1.200 • 2017. – 14/1.300 • 2018. – 16/1.500 • 2019. – 18/1.700
1.2. Povećanje kvalitete života ranjivih skupina stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> - Specijalizirani programi - Korisnici programa 	Za ranjive skupine stanovništva održat će se specijalizirani programi	broj	jednom godišnje	organizatori specijaliziranih programa	<ul style="list-style-type: none"> • 68 programa • 17.750 korisnika 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 70/18.000 • 2017. – 70/18.000 • 2018. – 70/18.500 • 2019. – 70/19.000
2. Stvaranje uvjeta za razvoj zelenog gospodarstva	<ul style="list-style-type: none"> - Poduzetnički programi - Korisnici programa 	Edukacije za zeleno gospodarstvo organizirat će se za postojeće i potencijalne poduzetnike	broj	jednom godišnje	organizatori poduzetničkih programa	Uključuje stavke 2.1. i 2.2.	Uključuje stavke 2.1. i 2.2.
2.1. Razvoj napredne poduzetničke infrastrukture i novih tehnologija	<ul style="list-style-type: none"> - Programi napredne i poduzetničke infrastrukture - Korisnici programa 	Za postojeće i potencijalne poduzetnike organizirat će se programi napredne poduzetničke infrastrukture	broj	jednom godišnje	organizatori programa napredne poduzetničke infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> • 4 programa • 52 korisnika 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 5/60 • 2017. – 10/100 • 2018. – 15/120 • 2019. – 20/150
2.2. Razvoj održivog turizma*	<ul style="list-style-type: none"> - Ostvarena turistička noćenja - Dolasci turista 	Cjelogodišnji turizam pratit će se putem statistike o broju turista i ostvarenim noćenjima	broj	jednom godišnje	TZ Kvarnera	<ul style="list-style-type: none"> • broj turističkih noćenja: 2.245.281 • broj dolazaka turista: 705.903 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 2.300.000/ 776.000 • 2017. – 2.470.000/854.000 • 2018. – 2.720.000/940.000 • 2019. – 2.990.000/1.033.000

Napomena vezano uz polazne vrijednosti za prioritet 1.1.: u 2015. g. programe su imali (Grad Rijeka 10 programa/1.219 korisnika, Grad Kastav 1 program/20 korisnika, Grad Opatija 1 program/10 korisnika)

Napomena vezano uz polazne vrijednosti za prioritet 1.2.: u 2015. g. programe su imali (Grad Rijeka 52 programa/16.739 korisnika, Grad Kastav 4 program/95 korisnika, Grad Opatija 8 program/830 korisnika, Općina Viškovo 1 program/37 korisnika, Općina Lovran 1 program/24 korisnika i Grad Kraljevica 2 programa/25 korisnika)

Napomena vezano uz polazne vrijednosti za prioritet 2.1.: u 2015. g. programe su imali (Grad Rijeka 3 inkubatora/48 korisnika i Grad Kastav 1 program/4 korisnika)

Strateški ciljevi Strategije razvoja UA Rijeka	POKAZATELJI UČINAKA					POKAZATELJI ISHODA	
	Pokazatelji	Definicija	Mjerilo	Učestalost praćenja	Izvor	Polazna vrijednost 2015.	Ciljana vrijednost 2017.-2020.
3. Održivi urbani razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - Korisnici javnog gradskog prijevoza - Korisnici toplinske mreže 	Održivi urbani Razvoj pratit će se putem broja korisnika javnog gradskog prijevoza i toplinske mreže	broj	jednom godišnje	KD Autotrolej TD Energo	Uključuje stavke 3.1. – 3.3.	Uključuje stavke 3.1. – 3.3.
3.2. Povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu	<ul style="list-style-type: none"> - Korisnici javnog gradskog prijevoza 	Održivi urbani Razvoj pratit će se putem broja korisnika javnog gradskog prijevoza	broj	jednom godišnje	KD Autotrolej	<ul style="list-style-type: none"> • 40.487.500 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 40.500.000 • 2017. – 41.297.250 • 2018. – 42.123.195 • 2019. – 42.965.658
3.3. Ulaganja u toplinsku mrežu	<ul style="list-style-type: none"> - Korisnici toplinske mreže - % gubitaka u sustavu 	Održivi urbani razvoj pratit će se putem broja korisnika toplinske mreže učinkovitosti sustava toplinarstva	<ul style="list-style-type: none"> - broj korisnika - % gubitaka u sustavu 	jednom godišnje	TD Energo	<ul style="list-style-type: none"> • 10.010 • 30% 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 9.850/29% • 2017. – 9.742/28% • 2018. – 9.892/25% • 2019. – 10.042/22%
3.4. Revitalizacija zapuštenih urbanih područja	<ul style="list-style-type: none"> - Revitalizirane površine 	Revitalizirane površine su bivša zapuštena područja obnovljena putem novih investicija temeljem prostorno-planske dokumentacije	m ²	jednom godišnje	UA Rijeka – gradovi i općine	<ul style="list-style-type: none"> • 0 m² (nema revitaliziranih površina) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2016. – 500 m² • 2017. – 5.000 m² • 2018. – 10.000 m² • 2019. – 20.000 m²

Napomena vezano uz polazne vrijednosti za prioritet 2.2.: * Podaci prema TZ Kvarner, 5.1.2016. Sukladno Glavnom planu razvoja turizma PGŽ-a, pod Rijekom i Riječkim prstenom obuhvaćeni su podaci TZ iz Grada Rijeka, Grada Kastva, Grada Kraljevice, Općine Kostrena, Općine Klana, Općine Viškovo i Općine Čavle (svi u UA Rijeka), a također i podaci TZ Grada Bakra i TZ Općine Jelenje (nisu u sastavu UA Rijeka). Pod Opatijskom rivijerom obuhvaćeni su podaci TZ: Grada Opatije, Općine Lovran i Općine Mošćenička Draga (svi u UA Rijeka), a također i podaci TZ Općine Matulji (nije u sastavu UA Rijeka). S obzirom na to da UA Rijeka želi povećati broj turista na cijelom području, broj turističkih noćenja i broj dolazaka turista iskazan u tablici smatra se mjerodavnim za utvrđivanjem početnog stanja jer se radi o službenom izvoru i podršci strateškom dokumentu na razini PGŽ-a.

6.4.2. Izvještavanje

UA Rijeka redovito će pripremati godišnja izvješća o ostvarenju Strategije, odnosno strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Navedeno izvješće sastojat će se od uvodnog dijela, objašnjenja uvjeta u kojima se ostvaruju pojedini strateški ciljevi, te pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda za pojedine mjere. U drugom dijelu izvješća prikazat će se korištenje financijskih sredstava za provedbu određenih mjera iz ITU-mehanizma i ostalih raspoloživih izvora. Navedeno izvješće će se izrađivati u prvom kvartalu 2018. godine, a izvješće će obuhvatiti podatke završno sa 31.12.2017. godine. Tijekom prvog kvartala tekuće godine bit će moguće prikupiti sve potrebne podatke uključivo i financijske pokazatelje o korištenju sredstava iz svih raspoloživih izvora. Izvješće će se moći dostaviti svim nadležnim tijelima u drugom kvartalu 2018. godine. Ova dinamika izrade i prezentiranja izvješća zadržat će se i u narednim godinama. Izvješća, pripremljena sukladno prethodno iznesenom, prezentirati će se na Partnerskom vijeću i Koordinaciji, tijekom drugog kvartala 2018. godine i nadalje. Također, izvješće će se dostaviti u MRRFEU kao središnjem nacionalnom tijelu za provedbu ITU-mehanizma u RH. Treba napomenuti da će se Akcijski plan, sukladno navedenim Smjernicama, donositi na godišnjoj razini, te će se u navedeni izvještaj uključiti i izvještaj o ostvarenu Akcijskog plana za proteklu godinu.

Usporedo s navedenim, Upravljačka skupina za vrednovanje razmatrat će izvješće o vrednovanju Strategije, a o čemu će se podnositi posebna izvješća Partnerskom vijeću i Koordinaciji. U svrhu transparentnosti, izvješće će se objaviti na www.rijeka.hr. S obzirom na to da ITU-mehanizam u RH omogućuje korištenje sredstava iz OP KK i OP ULJP, posebnim izvješćima će se UA Rijeka redovito očitovati o korištenju europskih sredstava.

6.5. Komunikacijska strategija

Komuniciranje prema javnosti se aktivno provodilo već i tijekom izrade Strategije. Tako je na web stranici, odnosno na adresi <http://www.rijeka.hr/UrbanAglomeracijaRijeka> objavljen niz članaka. Ukupno su na navedenom mjestu zasad objavljena 39 članaka s pozivom svim sastavnicama UA Rijeka na podjelu navedenih članaka na svojim web stranicama, a ujedno su sa održanih radionica i sastanaka svim medijima upućivana priopćenja. Stranicu posvećenu informiranju o aktivnostima vezanima uz UA Rijeka je od 20.01.2015. do 17.03.2016. posjetilo 364 posjetitelja, no doseg tih informacija valja pribrojiti i članke objavljene u različitim medijima koji su prenijeli sadržaj poslanih priopćenja.

Plan komuniciranja o Strategiji u cilju ima održati visoku razinu informiranosti o izradi, a potom i o provedbi Strategije, priopćiti informacije, podići svijest i razumijevanje važnosti provedbe razvojnog dokumenta te omogućiti pojedinim ciljnim skupinama razumijevanje ciljeva i svrhe Strategije. Također, komuniciranje pridonosi transparentnosti provođenja i mjerenja učinaka provođenja Strategije te pomaže njezinim nositeljima, kao i krajnjim korisnicima da budu svjesni svoje uloge u razvoju UA Rijeka.

Ujedno je potrebno osigurati komunikacijske alate i materijale za ciljne skupine i inzistirati na koordiniranom i kontinuiranom protoku informacija od nositelja Strategije do osoba zaduženih za informiranje javnosti. Partneri u provedbi Strategije su razne institucije uključene u upravljanje i provedbu ove Strategije. Šira zajednica podrazumijeva privatni i javni sektor te poslovne organizacije, civilni sektor, udruge i pojedince koji su u provedbu Strategije direktno ili indirektno uključeni. I u konačnici javnost, koja podrazumijeva građane u najširem smislu, ima značajnu ulogu u određivanju i razumijevanju uspjeha provođenja Strategije. Mediji, iako istaknuti kao zasebna ciljna skupina zbog specifičnosti alata i materijala što je za njih potrebno osigurati, imaju značajnu ulogu u prijenosu informacija svim ciljnim skupinama.

Stalna dostupnost informacija vezanih uz provedbu Strategije bit će za sve ciljne skupine osigurana na internetskim stranicama gradova i općina koje čine UA Rijeka. Jednako tako, sve će se ciljne skupine kontinuirano putem medija izvještavati i informirati o provedbi Strategije te o pojedinačnim projektima koji čine njezin sastavni dio.

7. PARTNERSKO VIJEĆE

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, članak 15. stavak 4., određuje da se strategija razvoja urbanog područja donosi u skladu s načelom partnerstva i suradnje nakon prethodno pribavljenog mišljenja partnerskog vijeća za urbano područje.

Prema Uredbi o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskog vijeća ("Narodne novine" broj 103/15), članak 14. stavak 1., Partnersko vijeće je savjetodavno tijelo putem kojeg se osigurava ostvarenje načela partnerstva u pripremi i praćenju provedbe planskih dokumenta politike regionalnoga razvoja, u pripremi izvješća o napretku u provedbi tih dokumenata te u njihovom vrednovanju.

U radu Partnerskog vijeća za urbano područje, prema navedenoj Uredbi (članak 13. stavak 1.), sudjeluju predstavnici svih jedinica lokalne samouprave koje čine urbano područje, županije i regionalnog koordinatora, drugih javnih tijela čije je sudjelovanje značajno za razvoj urbanog područja, visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, gospodarskih i socijalnih partnera, uključujući istaknute organizacije gospodarskih i socijalnih partnera te predstavnike gospodarskih i obrtničkih komora ili poslovnih udruženja iz urbanog područja te organizacija civilnog društva, posebno iz područja zaštite okoliša, promicanja socijalne uključenosti, jednakosti među spolovima i nediskriminacije, zaštite prava nacionalnih manjina uzimajući u obzir geografsku i tematsku pokrivenost, sposobnost upravljanja, stručnost i inovativne pristupe.

Na temelju navedene Uredbe, članove Partnerskog vijeća za Urbanu aglomeraciju Rijeka imenuje Gradonačelnik Grada Rijeke, kao jedinice lokalne samouprave koja je nositelj izrade strategije razvoja urbanog područja, uz prethodno pribavljeno mišljenje izvršnog tijela svih jedinica lokalne samouprave s urbanog područja.

Prilikom osnivanja i djelovanja Partnerskog vijeća za urbano područje, sukladno *Uredbi o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskih vijeća*, od 24.09.2015. godine, u članku 6., definirano je da se posebno vodi briga o zastupljenosti različitih dionika razvoja iz jedinica lokalne samouprave koji čine urbano područje. Uz navedeno, Uredba u članku 7. definira da član Partnerskog vijeća ima zamjenika koji zamjenjuje člana u slučaju njegove spriječenosti.

Općine i gradovi u sastavu Urbane aglomeracije Rijeka su imenovali po dva svoja predstavnika, uz njihove zamjenike, iz redova javnog te poduzetničkog ili civilnog sektora.

Sukladno Uredbi, članak 13. stavak 1., Grad Rijeka je pozvao i Primorsko goransku županiju (u nastavku: PGŽ) koja je odredila svoje predstavnike, od kojih je jedan iz Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima pri PGŽ koji obavlja poslove Regionalnog koordinatora za PGŽ.

U cilju partnerstva na programima cjeloživotnog učenja, koji se mogu financirati putem mehanizma integriranih ulaganja, Grad Rijeka je u Partnersko vijeće pozvao akreditirane obrazovne institucije i to: Sveučilište u Rijeci, Veleučilište u Rijeci, Visoku poslovnu školu PAR i Narodno učilište - ustanovu za obrazovanje i kulturu Rijeka.

S ciljem partnerstva na revitalizaciji materijalne i nematerijalne kulturne baštine na povijesno utemeljenim činjenicama, Grad Rijeka je pozvao i Zavod za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Rijeci.

Temeljem navedenih akata i prijedloga dobivenih od strane gradova, općina i partnerskih institucija Partnersko vijeće UA Rijeka ima 27 članova, predstavnika svih gradova i općina te poslovnog, civilnog i znanstveno-obrazovnih institucija.

Prema strukturi članova, Partnersko vijeće ima 10 predstavnika iz redova gradova i općina, 1 predstavnika PGŽ i 1 predstavnika Regionalnog koordinatora, 7 predstavnika poslovnog, 3 predstavnika civilnog sektora uz 5 predstavnika znanstveno-obrazovnih institucija.

Sukladno navedenoj Uredbi, članak 13. stavak 2., određuje da se partnersko vijeće za urbano područje sastavlja se sukladno načelu ravnomjerne predstavljenosti partnera iz svih jedinica koje čine urbano područje pri čemu ni jedan sektor ne smije imati natpolovičnu većinu članova u partnerskom vijeću. U navedenom prijedlogu članova Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Rijeka, u potpunosti su zadovoljene odredbe Uredbe (članak 13. stavak 2.).

Također, treba naglasiti da se sukladno navedenoj Uredbi, članak 7. stavak 1. i 5., član i zamjenik partnerskog vijeća za urbano područje imenuju se za razdoblje trajanja planskog dokumenta politike regionalnog razvoja. S obzirom na to da se *Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka* odnosi na razdoblje 2016.–2020. godine, to se i imenovanje članova i njihovih zamjenika u Partnerskom vijeću odnositi za razdoblje do 2020. godine.

Predsjednika i zamjenika partnerskog vijeća bira partnersko vijeće iz reda svojih članova na rok od dvije godine što je definirano u navedenoj Uredbi (članak 8. stavak 2.).

Sukladno članku 15. stavku 1. Uredbe, sjednice partnerskih vijeća saziva predsjednik partnerskog vijeća. Predsjednik partnerskog vijeća odgovoran je za pravovremeno dostavljanje relevantnih informacija i dokumenata svim članovima partnerskog vijeća i jednostavan pristup istima (slanje elektroničkom poštom, objava na mrežnim stranicama i sl.); osiguranje dovoljnog vremena članovima partnerskog vijeća za analizu i komentiranje dokumenta u procesu izrade i provedbe planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja; dostupnost kanala preko kojih članovi partnerskog vijeća mogu postavljati pitanja, očitovati se na predložene dokumente te putem kojih će biti obaviješteni o načinu postupanja po njihovim očitovanjima. Prema Uredbi (članak 15. stavak 3.) sjednice partnerskog vijeća održavaju se najmanje dvaput godišnje. Navedena Uredba (članak 15. stavak 4.) definira da se na sjednice Partnerskog vijeća mogu po potrebi pozivati i predstavnici tijela državne uprave, drugih javnih tijela te predstavnici znanstvene i stručne javnosti, organizacija civilnoga društva, udruženja poslodavaca i predstavnici sindikata koji nisu članovi partnerskog vijeća.

U Uredbi je navedeno (članak 16. stavak 1.) da se mora osigurati javnost i transparentnost rada partnerskog vijeća. Javnost rada partnerskog vijeća osigurava se pravovremenom objavom na mrežnim stranicama informacija i dokumenata.

8. HORIZONTALNA NAČELA

Prema Metodološkim smjernicama za izradu strategije razvoja urbanog područja koje je izradilo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, u Strategiju razvoja UA Rijeka moraju se uključiti i dva horizontalna načela i to:

1. **Ravnopravnost muškaraca i žena i nediskriminacija** podrazumijeva da muškarci i žene trebaju imati isti tretman i iste mogućnosti te je sve prepreke koje to ugrožavaju potrebno ukloniti. Nadalje, potrebno je izbjegavati svaku diskriminaciju – na osnovi roda, rase ili etničkog podrijetla, vjere ili vjerovanja, invaliditeta, dobi ili spolne opredijeljenosti.
2. **Održivi razvoj** podrazumijeva zaštitu okoliša, učinkovitu uporabu resursa, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, bioraznolikost, otpornost na krizne situacije i sprječavanje rizika te istovremeno izbjegavanje ugrožavanja okoliša i nepovratnog gubitka neobnovljivih prirodnih potencijala.

UA Rijeka je u Strategiji posebnu pozornost posvetila poštivanju **načela nediskriminacije** na osnovu roda, rase ili etničkog podrijetla, vjere ili vjerovanja, invaliditeta, dobi ili spolne opredijeljenosti. U Analizi stanja, a u okviru demografskih podataka posebno su se istakle teme vezane uz brojnost muškaraca i žena, a u okviru statističkih podataka koje prati Državni zavod za statistiku prema Popisu stanovništva iz 2011. godine. U nastavku Analize stanja, a vezano za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i obrazovanja nisu se posebno naglašavali podaci koji bi poticali nejednakost po bilo kojoj osnovi. U poglavlju koje se odnosi na nezaposlenost, odnosno stanje na tržištu rada, sagledava se ukupna slika zaposlenog i nezaposlenog stanovništva, a također i u analizi poduzetništva (prema raspoloživim pokazateljima FINA-e). Treba istaći da u RH nije moguće kod svih podataka isticati broj žena i muškaraca, primjerice kod broja poduzetnika, tako da su u analizu uvršteni službeni statistički podaci prema raspoloživim izvorima. Nadalje, u SWOT-analizi posebno se istakla tema demografskog starenja stanovništva, a pri čemu se nije isticala nejednakost po osnovu spola.

U ciljevima, prioritetima i mjerama, u potpunosti se poštivalo načelo nediskriminacije jer se zauzeo stav da se radi o problemima prisutnim na cijelom području UA Rijeka te s tim u vezi su se kroz prioritete i mjere nastojali iznaći zajednički odgovori na uočene probleme. Tako se u Strateškom cilju 1. obrađuje problematika razvoja učinkovitih ljudskih potencijala, a posebno su istaknuti mladi nezaposleni kao jedan od najvećih problema Republike Hrvatske. Naime, Eurostat pokazuje da Hrvatska zauzima visoko mjesto na ljestvici mladih – nezaposlenih što je svakako situacija koju treba rješavati svim raspoloživim mjerama i na razini UA Rijeka. Također, s obzirom na demografske podatke na području UA Rijeka ističe se problematika starenja stanovništva, a s obzirom na tu temu definirana je mjera koja se bavi povećanjem kvalitete života za ljude treće životne dobi. Također, Strategija predviđa i posebnu mjeru za integraciju ranjivih skupina u društvo putem projekata koji se već provode kao dobra praksa u gradovima i općinama unutar UA Rijeka što je moguće unaprijediti i proširiti na području cijele aglomeracije. U tom smislu se mladi, kao i ljudi treće životne dobi te ranjive skupine žele dodatno uključiti u društvo, a nipošto se njihovi problemi ne ističu u kontekstu neravnopravnosti. Odnosno, upravo putem aktivnosti vezanih za cjeloživotno učenje, kao i niz aktivnosti koje pridonose socijalnom uključivanju, ove mjere doprinose smanjenju nejednakosti u društvu.

Navedeno se povezuje s korištenjem Specifičnih ciljeva iz OP ULJP, posebno unutar Strateškog cilja 1. No, i unutar Strateškog cilja 2. i Strateškog cilja 3. predlažu se pojedine aktivnosti iz Specifičnih ciljeva OP ULJP, a u kombinaciji sa Specifičnim ciljevima iz OP KK.

Načelo održivog razvoja, također, predstavlja bitnu odrednicu Strategije UA Rijeka. U Analizi stanja se izvršilo detaljan pregled svih raspoloživih podataka o stanju u okolišu s posebnom napomenom da nedostaje baza podataka o zagađenju tla. Uz navedeno, uočena je problematika nedostatka sustavnog praćenja podataka koji se odnose na zapuštene urbane

zone, a kojih na području UA Rijeka ima značajan broj. S obzirom na dugogodišnju tradiciju gospodarstva tijekom koje su propale mnoge nekada značajne industrije, a i zbog promjene sustava danas postoje značajna bivša vojna područja, nije moguće prikupiti sve podatke o zapuštenim urbanim područjima. Iz navedenog razloga nije moguće utvrditi niti stupanj eventualne kontaminiranosti tla u navedenim zonama. Navedena problematika je obrađena i u SWOT-analizi, ali je zaključeno da je prostorni obuhvat zapuštenih zona ujedno i značajan potencijal za daljnji razvoj. Stoga su te zone predložene i kao zone za revitalizaciju čiji projekti mogu značajno pridonijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma, a time i razvoju poduzetničkog sektora na području UA Rijeka.

Unutar Strateškog cilja 3., a koji se odnosi na održivi urbani razvoj, posebno su naglašeni prioriteti koji se odnose na povećanje broja putnika u javnom gradskom prijevozu uz dodatnu nabavku ekološki održivih autobusa i edukaciju stanovništva. Također, za Grad Rijeku je od velikog interesa obnova postojećih toplana što bi značajno unaprijedilo sustav toplinarstva, učinkovito korištenje energije, smanjeno zagađenje zraka i povećalo broj korisnika. Sve navedene mjere, a koje bi provela komunalna i trgovačka društva, odnose se na specifične ciljeve iz OP KK, a zbog potrebe edukacije građana i u povezanosti s OP ULJP.

Posebnu temu predstavlja revitalizacija zapuštenih bivših industrijskih i vojnih zona što je direktno vezano uz OP KK te dodatno pridonosi poboljšanju stanja u urbanom okolišu.

Vezano za OP KK i OP ULJP, posebno se ističe Strateški cilj 2. unutar kojega se nastoje stvoriti uvjeti za razvoj *zelenog* gospodarstva. Razvojem napredne poduzetničke infrastrukture, te projekata razvoja cjelogodišnjeg turizma, UA Rijeka direktno želi pridonijeti dugoročnim ekološkim učincima na svom području. Upravo s obzirom na velike prirodne potencijale i bioraznolikost, u Strategiji UA Rijeka iznimno je naglašena potreba da se gospodarstvo razvija na načelima održivog razvoja, a putem novih tehnologija i zaštite okoliša.

Kao što je prethodno navedeno, Strategija UA Rijeka je maksimalno nastojala promovirati načelo nediskriminacije i načelo održivog razvoja, a rješavajući pritom zajedničke i specifične teme na području UA Rijeka.

9. VREDNOVANJE STRATEGIJE

Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju ("Narodne novine", broj 147/14), donijelo Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja ("Narodne novine" broj 121/15) u kojem je definiran i postupak vrednovanja strategija urbanih područja.

Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja (u nastavku teksta: Pravilnik), u članku 3., navodi osnovna načela vrednovanja i to:

- Transparentnost,
- Jasna metodologija,
- Planiranje vrednovanja,
- Nepristranost i neovisnost i
- Vidljivost i širenje rezultata.

Također, navedeni Pravilnik, u članku 5., navodi ciljeve i koristi vrednovanja. Pritom su kao ciljevi vrednovanja navedeni:

- Pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja prioriteta politike regionalnoga razvoja, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i donošenja planskih dokumenata te prilikom utvrđivanja novih intervencija,
- Kontinuirano unapređivanje javne politike korištenjem rezultata vrednovanja,
- Osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i
- Učinkovita raspodjela sredstava između intervencija i između pojedinih stavki iste intervencije na temelju procjene njihovih budućih učinaka kao i na temelju prethodnog iskustva u provedbi istih ili sličnih aktivnosti.

Vrste vrednovanja su, prema članku 6 navedenog Pravilnika:

- vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje),
- vrednovanje tijekom provedbe i
- vrednovanje nakon provedbe.

Pravilnik, u članku 10., stavak 1., definira postupak vrednovanja. Naime, postupak vrednovanja pokreće nositelj izrade, odnosno provedbe, planskog dokumenta donošenjem odluke o početku postupka vrednovanja, u skladu s *planom vrednovanja*.

Gradonačelnik grada koji je nositelj izrade planskog dokumenta, prema članku 10., stavku 4. Pravilnika, donosi *odluku o početku postupka vrednovanja planskog dokumenta* koji se donosi na razini urbanog područja. Odlukom o početku postupka vrednovanja, navedenom u članku 10., stavku 5. Pravilnika, određuje se naziv planskog dokumenta koji se vrednuje, vrsta vrednovanja koje će se provesti te tijekom postupka vrednovanja u skladu s ovim Pravilnikom.

U članku 11., stavku 1. Pravilnika, navedeno je da se postupak vrednovanja provodi u skladu s planom vrednovanja i metodologijom propisanom navedenim Pravilnikom. Metodologija vrednovanja detaljno je definirana u člancima 16-20 navedenog Pravilnika.

Pravilnik definira, u članku 11., stavak 2., da se vrednovanje može provoditi vlastitim kapacitetima nositelja izrade odnosno provedbe planskog dokumenta ili angažiranjem vanjskih izvršitelja vrednovanja (evaluatora). U članku 11., stavku 3., navedenog Pravilnika određeno

je da se u slučaju da nositelj izrade, odnosno provedbe, planskog dokumenta vrednovanje provodi vlastitim kapacitetima, poslovi izrade planskih dokumenata moraju biti jasno razdvojeni od poslova provođenja vrednovanja istih, na način da budu organizacijski odvojeni te da se može jasno razgraničiti djelokrug poslova svake organizacijske jedinice.

Pravilnik nalaže, u članku 11., stavak 4., da se prije početka postupka vrednovanja potrebno je izraditi opis posla za provedbu vrednovanja te ustrojiti upravljačku skupinu za provedbu vrednovanja.

Prema navedenom Pravilniku, u članku 12., stavak 1., definirano je da Plan vrednovanja izrađuje nositelj izrade planskog dokumenta u početnoj fazi izrade planskog dokumenta i sadrži indikativni plan svih vrednovanja planskog dokumenta. Također, u članku 12., stavak 2., navedeno je da Gradonačelnik kao ovlaštena osoba odobrava Plan vrednovanja.

Sukladno navedenim odredbama Pravilnika, Grad Rijeka je definirao Plan vrednovanja Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.–2020. godine (prikazano u tablici 10.) kao sastavni dio Odluke o početku postupka vrednovanja Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.–2020. godine.

Prema članku 15., stavku 1., Pravilnika, nositelj izrade, odnosno provedbe, planskog dokumenta dužan je objaviti završni izvještaj o provedenom vrednovanju putem svojih internetskih stranica. Stoga je Grad Rijeka, kao nositelj izrade Strategije obavezan objaviti završni izvještaj o provedenom vrednovanju putem www.rijeka.hr.

Tablica 10. Plan vrednovanja Strategije razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020. godine

Faze vrednovanja	Sadržaj	Svrha	Vremenski raspored	Metode	Potrebni podaci i način prikupljanja	Okvirni proračun za provedbu plana vrednovanja/kn
Vrednovanje tijekom izrade	1. <i>privremeno izvješće</i> - procjena kompletnosti osnovne i SWOT analize i preporuke za poboljšanje istih	Poboljšanje kvalitete Strategije i cjelokupnog procesa programiranja, doprinijeti povezanosti Strategije s drugim lokalnim, županijskim i nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima, omogućiti opravdanost, relevantnost, konzistentnost i koherentnost Strategije. Prethodno vrednovanje predstavlja i polaznu točku za monitoring i vrednovanje tijekom i nakon provedbe Strategije, osiguranjem jasnih i kvantificiranih ciljeva te adekvatnih indikatora	1. privremeno izvješće - kraj 2015.	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje upravljačke skupine - utvrđivanje kriterija - relevantnost i potpunost prikupljenih informacija, koherentnost, dosljednost, komplementarnost Strategije <p><i>Ključni instrumenti analize:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiza dostavljenih nacrti - korištenje podataka iz sekundarnih izvora - konzultacije s dionicima - logički modeli: uspostavljanje logičke veze između ciljeva i operativnih aktivnosti, procjena utjecaja mjera na postizanje ciljeva, procjena jesu li razvojna pitanja ispravno utvrđena, je li razvidna koherentnost u odnosu na nadređene strategije, jesu li očekivani učinci/indikator realni i ispravno postavljeni, specifični, mjerljivi i dostupni - Sadržaj završnog izvješća - sukladno Pravilniku (NN 121/15) 	<ul style="list-style-type: none"> - nacrti Strategije - zapisnici sjednica Partnerskog vijeća - zapisnici sastanaka radnih skupina <p>Način prikupljanja: dostava materijala od strane nositelja izrade Strategije (Grada Rijeke), konzultacije s dionicima, desk analiza popratne literature, strateških dokumenata i sl</p>	40.000,00
	2. <i>privremeno izvješće</i> - analiza izrade vizije, ciljeva, prioriteta i mjera i odabira strateških projekata, procjena kvalitete postupaka provedbe i financijskog plana, i provedbenih dokumenata - akcijskog plana i komunikacijske strategije te preporuke za poboljšanje istih		2. privremeno izvješće - I. kvartal 2016.			
	<i>Završno izvješće</i> - nakon izrade završnog nacrti, a prije usvajanja od strane Partnerskog vijeća i gradskih/općinskih vijeća - sažetak prethodno izrađenih izvješća, procjena kvalitete postupaka provedbe i financijskog plana, odnosno provedbenih dokumenata - akcijskog plana i komunikacijske strategije te preporuke za poboljšanje istih		Završno izvješće - II. kvartal 2016.			

Faze vrednovanja	Sadržaj	Svrha	Vremenski raspored	Metode	Potrebni podaci i način prikupljanja	Okvirni proračun za provedbu plana vrednovanja/kn
Vrednovanje tijekom provedbe	<p>4 izvješća o provedbi Strategije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izvješće o provedbi Strategije u razdoblju 2016. i 2017. - Izvješće o provedbi Strategije u 2018. - Izvješće o provedbi Strategije u 2019. - Izvješće o provedbi Strategije u 2020. 	<p>Dva cilja vrednovanja tijekom provedbe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prvi se cilj odnosi na sumarno prikazivanje provedenih razvojnih mjera u pojedinoj godini provedbe s ciljem postizanja strateških ciljeva i prioriteta razvoja utvrđenih u Strategiji. - Drugi je cilj usmjeren na izvještavanje o postignutim konkretnim rezultatima provedenih razvojnih mjera pomoću pokazatelja rezultata, čime se dokazuje postizanje strateških ciljeva i prioriteta razvoja. 	<p>III. kvartal 2018. III. kvartal 2019. III. kvartal 2020. III. kvartal 2021.</p>	<p>Izrada Uputa za izradu i sadržaj izvješća o provedbi Strategije i popratnih tablica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvodne informacije - razdoblje o kojemu se izvještava, odgovornost za provedbu mjera - provedba mjera - financijski izvještaj i izvještaj o pokazateljima - izvještaj o strateškim projektima - izazovi u provedbi Strategije 	<ul style="list-style-type: none"> - dostava podataka o svim strateškim projektima na području urbane aglomeracije (u provedbi / provedeni) - način skupljanja - zahtjev za dostavu podataka nositeljima provedbe, terenski rad 	<p>160.000</p>
Vrednovanje nakon provedbe	<p>Izvješće nakon isteka ukupnog razdoblja provedbe</p>	<p>Dva cilja vrednovanja nakon provedbe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prvi se cilj odnosi na sumarno prikazivanje provedenih razvojnih mjera u pojedinoj godini provedbe s ciljem postizanja strateških ciljeva i prioriteta razvoja utvrđenih u Strategiji. - Drugi je cilj usmjeren na izvještavanje o postignutim konkretnim rezultatima provedenih razvojnih mjera pomoću pokazatelja rezultata, čime se dokazuje postizanje strateških ciljeva i prioriteta razvoja. 	<p>III. kvartal 2021.</p>	<p>Sumiranje rezultata provedbe Strategije u pojedinim godinama provedbe</p>	<p>Izvješća o provedbi Strategije u pojedinim godinama provedbe</p>	<p>30.000</p>